

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románskych štúdií

Diplomová práca

Bc. Katarína Ganobčíková

**Potomkovia El Inca Garcilasa: Cholovia a mestici v peruánskej
a ekvádorskej románovej tvorbe**

Descendants of El Inca Garcilaso: Cholos and mestizos in Peruvian and
Ecuadorian novels

Praha, 2022

Vedúca práce: Mgr. Dora Poláková, Ph.D.

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela pod'akovať mojej vedúcej práce Mgr. Dore Polákovej, Ph.D., za venovaný čas, trpezlivosť, odborné vedenie a poskytnutie užitočných rád a pripomienok, ktoré mi pomohli a motivovali ma pri písaní tejto práce. Zároveň by som sa chcela pod'akovať mojim rodičom, ktorí ma počas celého štúdia neskonale podporovali. V neposlednom rade patrí vďaka Natálii T. a Kristíne M. za tolerovanie všetkých mojich nápadov počas štúdia a morálnu podporu pri písaní tejto práce.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som túto prácu vypracovala samostatne a že som citovala všetku literatúru a iné odborné zdroje, s ktorými som pracovala.

V Prahe, dňa 26. 7.2022

Ganobčíková Katarína

Abstrakt

Cieľom práce je mapovať zobrazenie mestických postáv (niekedy nazývaných *cholos*) v peruánskej a ekvádorskej literatúre, ktorí dlhou cestou schádzajú z hôr priamo do veľkomiest. Okrem stigmy, spojenej so svojim pôvodom, ich teraz postihujú aj problémy mestských ľudí a ich úlohou je nájsť si svoje miesto v modernej spoločnosti. Najdôležitejšie zdroje predstavujú štyri romány, v ktorých sa hlavné postavy samé, či už hrdo alebo so zahanbením, identifikujú ako mestické. Už sa nejedná vždy iba o idealizované archetypy postáv, ktoré predstavujú iba akýsi harmonický most medzi indiánom a kreolom. Skrz duševnú rôznorodosť románových hrdinov, ktorá ponúka mnoho perspektív, je možné pozorovať autentické zobrazenie života v peruánskej a ekvádorskej spoločnosti. Pomocou analýzy diel a opakujúcich sa motívov v románoch dvadsiateho až dvadsiateho prvého storočia, ktorá tvorí ťažiskovú časť práce, budeme vyobrazovať ich snahu o nájdenie a definovanie vlastnej identity.

Kľúčové slová

Peru, Ekvádor, mestic, cholo, identita, andská oblasť, spoločnosť

Abstract

The goal of this thesis is to map the portrayal of mestizo characters (sometimes also called *cholos*) in the literature of Peru and Ecuador, who take the long road to descend from the mountains into the big cities. Besides the stigma connected to their origin, they also have to handle the problems connected with being city people, and their task to find their own place in contemporary society. The most important sources are novels in which the main characters themselves, either with pride or shame, identify as mestizos. These are no longer the idealized archetypes of characters that are only somewhat of a bridge between a native American and a Creole. Through the heroes of these novels' mental diversity, which offers a number of perspectives, it is possible to watch an authentic display of life in the decadent city community of Peru and Ecuador. With the help of the analysis of particular works and recurrent motifs in the novels of the 20th and 21st centuries that constitutes the main part of this thesis, we will demonstrate their effort in finding and defining their own identity.

Kľúčové slová v ANJ

Peru, Ecuador, mestizo, cholo, identity, The Andean Area, society

Obsah

1. Úvod	8
2. Identita	11
3. Utópia	15
4. Mimetizmus	19
5. Analýza diel	24
5.1 Zlatý Had (La Serpiente de Oro)	24
5.1.1 Identita miešancov.....	27
5.1.2 Hodnoty a ideály.....	29
5.1.3 Spolupatričnosť.....	32
5.1.4 Psychologický vývoj postáv.....	33
5.2 Chlapík z Quita (El chulla Romero y Flores)	34
5.2.1 Identita miešancov.....	36
5.2.2 Hodnoty a ideály.....	38
5.2.3 Spolupatričnosť.....	43
5.2.4 Psychologický vývoj postáv.....	45
5.3 Všetky krvi (Todas las Sangres)	46
5.3.1 Identita miešancov.....	51
5.3.2 Hodnoty a ideály.....	53
5.3.3 Spolupatričnosť.....	56
5.3.4 Psychologický vývoj postáv.....	58
5.4 Nie som žiaden tvoj Cholo (No Soy Tu Cholo)	61
5.4.1 Identita miešancov.....	67
5.4.2 Hodnoty a ideály.....	70
5.4.3 Spolupatričnosť.....	73
5.4.4 Psychologický vývoj postáv.....	75
6. Záver	79

7. Resumé	82
8. Resumen	84
9. Bibliografia	86

1. Úvod

Na tému miešaneckva a identitu andského obyvateľstva existuje nespočetné množstvo štúdií a zaoberá sa ňou mnoho vedných disciplín. Vzhľadom na jej komplexnosť a neustály vývoj sa neustále vynárajú ďalšie a nové možnosti, akými by bolo možné na ňu nahliadať. Kvôli dnešnému stavu západnej civilizácie a morálnej povinnosti ľudí minimálne poukazovať na pretrvávajúcu nepriaznivú situáciu, je dôležitá snaha o jej neprestajné spoznávanie, oboznamovanie sa s ňou a v neposlednom rade o sebareflexiu, ktorá by nám dopomohla zamyslieť sa nad súčasným stavom spoločnosti.

Ako bolo vyššie uvedené, miešanecko spadá do mnohých spoločenskovedných oblastí, ale veľmi cenným zdrojom približujúcim túto tému je práve umelecká literatúra. Práca sa opiera o štyri romány, ktoré rôznym spôsobom nahliadajú na mestica a chola v andskej spoločnosti. Miešanecko v andskej oblasti je tvorené zložitou spleťou rôznych aspektov, kvôli ktorým je náročné jednoznačne určiť identitu obyvateľstva. S touto situáciou sa potýkajú aj postavy vo vybraných románoch. Každá z nich je zobrazená iným spôsobom a dovoľuje nám nahliadať na otázku miešaneckej identity odlišnou formou.

Umelecké spracovanie tejto témy spisovateľmi nám umožňuje pozorovať v mnohých prípadoch pre nás nevšedné každodenné situácie, s ktorými sa miešanec musel alebo dodnes musí stretávať. Rozdielne spracovania od autorov a ich samotná odlišnosť ponúka vždy novú perspektívu ohľadom miešanca a aj spoločnosti.

V tejto práci sa budeme zaoberať identitou osoby a národa, ktorú je v prípade Latinskej Ameriky vo všeobecnosti ťažké definovať. O to náročnejšie je jej určenie v prípade andskej oblasti, výrazne rozdelenej geograficky, etnicky a kultúrne. Túto náročnosť o definovanie totožnosti máme možnosť pozorovať aj vo vybraných dielach. Postava sa usiluje o nájdenie seba samej podľa nastaveného modelu society, pričom má tendenciu vyhľadať určitú stratégiu, pomocou ktorej by sa mohla identifikovať a zaujať miesto v spoločnosti. V románoch sa môžeme stretnúť so situáciou, kedy je postava súčasťou harmonickej komunity a nemá problém so svojím stotožnením sa. Žije v nej idylickým životom bez konfliktov a v úplnej tolerancii. Tento svet bol však doposiaľ nie dostatočne naplneným snom viacerých autorov. V mnohých prípadoch sa ale stretávame s postavami nespokojnými, trpiacimi a snažiacimi sa o dosiahnutie

vyšších cieľov v modernej spoločnosti. Tieto postavy volia stratégiu mimetizmu, ktorá spočíva v napodobňovaní úspešnejších a častokrát morálne skazených ľudí. Takmer vo všetkých prípadoch vedie táto stratégia k úplnej strate identity a ak sa postave podarí získať novú totožnosť, upadá charakterom a prispieva k dekadencii society.

Ťažiskovú časť práce tvorí analýza diel a nie sú v nej opomenuté ani možné vplyvy na tvorbu autorov. V každom diele si všimame dôležité motívy dopomáhajúce k porozumeniu identity miešancov a cholov. Vďaka nim máme možnosť sledovať to, akým spôsobom na svoju identitu nahliadajú postavy, ktoré sú sprostredkovateľmi autorových názorov. Ďalej sa zaoberáme hodnotami a ideálmi panujúcimi v prostredí miešancovej postavy, aby sme nahliadli na rád a systém v danej spoločnosti. Dôležitým prvkom je spolupatričnosť, ktorá sa javí ako ideálny spôsob vedúci k lepšej budúcnosti. Ako však budeme mať možnosť pozorovať, nie vždy sa k nej postavy uchýľujú a mnohokrát nejde o spolupatričnosť pozitívnu, ale o takú, ktorá v nevraživom prevedení dokáže rozvrátiť osobu aj celé spoločenstvo. Ďalším významným aspektom je aj vnútorný svet postáv a ich psychologický vývoj. V týchto častiach budeme mať možnosť pozorovať sústredenosť na jedinečnosť jednotlivca, ktorý síce patrí do určitého spoločenstva a society, avšak postupne si sám utvára svoju identitu a je zobrazený ako postava ľudská s rozdielnymi etapami života formujúcimi jeho postoje a názory.

Všetky vyššie uvedené motívy budeme sledovať v štyroch dôležitých románoch peruánskej a ekvádorskej literatúry. Prvá analýza sa zameriava na dielo *Zlatý Had* (La Serpiente de Oro, 1935), prvotinu Cira Alegríu zobrazujúcu harmonického mestica žijúceho v izolácii od spoločenských konfliktov, ktoré sužujú Peru. Následne sa pozornosť presúva do Ekvádoru, konkrétne do veľkomesta Quita. Tam Jorge Icaza zobrazuje v románe *Chlapík z Quita* (El Chulla Romero y Flores, 1958) mestica odlišného, nedokonalého a tragikomického. Hlavný hrdina sa svoju stigmú v podobe identity snaží nešikovne skrývať a je terčom posmeškov od pokryteckej spoločnosti. Postupne máme možnosť sledovať komplexnejšie zobrazenú spleť problémov s identitou celého obyvateľstva. Ako vyplýva z názvu románu *Všetky krvi* (Todas las Sangres, 1964), totožnosť v andskej oblasti nemožno jednoznačne rozdeliť. José María Arguedas v rozsiahlejšom románe ukazuje zložitú situáciu, ktorá vedie ku skaze nie len národa, ale aj človeka zaslepeného túžiacim po majetku. Posledná analýza sa sústreďuje na súčasné nefikčné autobiografické dielo Peruánca Marca Avilésa, *Nie som žiaden tvoj Cholo* (No soy tu Cholo, 2017). V ňom máme možnosť pozorovať každodenné príhody bežného miešanca v modernej mestskej spoločnosti, ktorá si neustále zachováva staré zvyky a je schopná človeka ponižovať na základe jej etnickej alebo spoločenskej príslušnosti.

V priebehu práce budeme mať možnosť sledovať rôzne pohľady na týchto „potomkov“ Inca Garcilasu, ktorého spomíname už v názve práce. Tento ideál miešanca sa vymyká a zrejme aj vždy vymyká skutočnosti, a tým pádom aj literárnemu zobrazeniu. Miešanec totiž nemusí spĺňať rad kritérií, aby sa mohol identifikovať ako jeden. Jedná sa o postavy svojbytné, rôzne, nepodliehajúce nutne archetypu a definícii esejistov. Cieľom práce je preto poukázať na túto odlišnosť pomocou vyššie uvedených diel a dať tak priestor k ďalšiemu zamysleniu ohľadom tejto témy.

2. Identita

Túžba po nájdení vlastnej identity tvorí neoddeliteľnú súčasť života každého jedinca a spoločnosti. V prípade Latinskej Ameriky je táto snaha o sebaidentifikáciu pre mnohých náročná vzhľadom na množstvo kultúr, ktoré sa v nej nachádzajú a výrazne ovplyvňujú jej podobu. Táto problematická otázka ohľadom totožnosti sa však neobjavuje iba v rovine jednotlivca, ale aj v rovine národnostnej a dodnes je otvorená novým interpretačným prístupom. S identitou sa človek rodí, avšak môže ju aj postupne získavať, alebo dokonca stratiť. Nie je možné ju umiestniť do nezmeniteľnej definície, pretože sa neustále vyvíja aj v rámci termínov a zároveň si jedinec v niektorých prípadoch môže sám určiť, s čím sa chce stotožňovať.

Otázkou identity sa zaoberajú predovšetkým vedné disciplíny ako etnológia, antropológia, sociológia, psychológia a iné, ktoré sa pokúšajú o ujasnenú definíciu tejto problematiky. Tie, samozrejme, rozumejú jej premenlivosti a relativite. Avšak dôležitým sprostredkovateľom, ktorý reflektuje to, akým spôsobom o sebe uvažuje národ a jedinec, je práve literatúra a filozofia, tie sú ale mnohokrát považované spoločnosťou za zbytočné. Tie dávajú priestor mnohým interpretáciám a postupne zachytávajú proces sebauvedomovania a formovania rôznych identít naprieč obdobiami.

Ako sme vyššie spomínali, identitu je možné ponímať rôznymi spôsobmi a pre potreby tejto práce budeme pracovať s interpretáciami autorov analyzovaných diel. Každý z nich vníma identitu mestica a jeho rolu v spoločnosti rôznym spôsobom, avšak zdieľajú spoločné východiskové body. Ako budeme mať možnosť pozorovať, stvárnenie a vnímanie miešanca ako jedinca, ktorý tvorí dôležitú súčasť Andskej oblasti, sa vyvíja a mení. Zároveň je dôležité si uvedomiť odlišnosť medzi ponímaním spoločenským a autorovým. Napriek tomu, že miešanecké a indiánske obyvateľstvo tvorí postupne od koloniálneho obdobia väčšinu peruánskeho a ekvádorského obyvateľstva, vo veľkom množstve prípadov sa jedná o obyvateľov nechcených. Je potrebné podotknúť, že spoločnosť sa rada hlási ku svojim inckým koreňom, avšak zároveň ich veľakrát zatracuje. Je hrdá na svoje dedičstvo, pretože v ňom vidí silu, zároveň ním opovrhuje, pretože predstavuje prekážku k pokroku. Indiánom pripisuje akúsi mýtickú duševnú silu, ktorá prežila stáročia vykorisťovania, ale opovrhuje jeho fyzickým vzhľadom a obviňuje ich z nedostatočnej prispôsobivosti k modernému. S podobnými problémami sa stretávajú aj miešanci, mnohokrát odmietaní indiánmi aj kreolmi. Miešanci

a indiáni sa k dôstojnému zaobchádzaniu majú šancu dostať iba vtedy, ak sa pripodobnia európskym a kreolským vzorom. Ich nájdenie identity čelí mnohým prekážkam, ktoré im stavia samotná pokrytecká spoločnosť, oscilujúca medzi dvoma protirečiacimi pólmi.

Napriek mnohým ťažkostiam, s ktorými sa miešanci stretávali, existuje akýsi ideál mestica, hrdého na oboch svojich rodičov a obraňujúceho oba svety. Ten odzrkadľuje možné harmonické súžitie kultúr a slúži ako symbol miešaneckej hrdosti. Je ním postava Inca Garcilasa de la Vegu. Išlo o mestica, ktorému sa dostalo kvalitné vzdelanie, avšak žil obklopený pôvodným obyvateľstvom, ctil svoju andskú časť a zároveň bojoval v mene Španielska a celý život sa snažil dokázať pred ním svoju hodnotu. Takýmito možnosťami, odhodlaním a vôľou, však prirodzene nedisponovali všetci a tento zdanlivý ideál, ktorý sa nezdá byť pre kreolov a Európanov až takou prekážkou, nebolo možné dosiahnuť. Je dôležité si uvedomiť, že okolnosti, v ktorých sa mnohí indiáni a mestici nachádzali boli odlišné a nemali zaručenú podporu aspoň u jednej strany. Okrem Inca Garcilasa, ideálneho mestica, zďaleka nie však prvého, máme možnosť vidieť aj miešancov s inými atribútmi. Autori si túto skutočnosť uvedomujú, a preto ponúkajú rôzne druhy zobrazenia nasledovníkov Inca Garcilasa. Ako budeme mať možnosť pozorovať, budú to postavy s odlišnými zázemiami, v iných prostrediach a rozdielnymi okolnosťami, ktoré ovplyvňujú ich smerovanie v živote napriek ich zdieľanému pôvodu.

Pre označenie miešanca sa v analyzovaných dielach vyskytujú rôzne názvy, ktoré autori používajú. Preto považujeme za dôležité objasniť, čo jednotliví autori týmito pomenovaniami chcú vyjadriť a prečo sa rozhodli práve pre ich použitie. Bližšiemu náhľadu na konkrétne používanie týchto pomenovaní v kontexte sa budú venovať následné analytické kapitoly.

Ciro Alegria v analyzovanom diele používa pre označenie mestica slovo *cholo*, ktoré nenesie v sebe žiadne nepriaznivé zafarbenie. Jedná sa o miešanca, ktorý sa fyzicky ponáša viac na indiánov. V prípade tohto diela tak označuje väčšinu obyvateľov komunity Calemar a mesta Huamachuco. Samotný autor bol svedkom, ako podobné komunity cholov pri rieke Marañón spolunažívajú a použitím tohto výrazu iba popisuje zažitú skutočnosť.¹ Slovo *cholo* však často nesie negatívne zafarbenie, pretože sa ním označuje mestic alebo indián, ktorý sa svojim

¹ SIEBENMAN, G. La serpiente de oro, novela cholista. San Gall: Universidad de San Gall, 1980, s. 271. [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=899150>>.

správaním snaží priblížiť kreolom z veľkomiest. V tomto diele však pozorujeme mestica, ktorý sa hrdo nazýva cholo, ale je to postava dokonalá a heroická, žijúca v izolovanej dedine.

V románe *Chlapik z Quita*, ako to vyplýva zo samotného originálneho názvu, sa stretávame s označením *chulla*. Týmto spôsobom sa pomenovávajú miešanci, indiáni a dokonca aj kreoli, ktorí sídlia v mestách (obzvlášť sa tento názov používa v Quite) a snažia sa pomocou rôznych, mnohokrát neprístojných, taktík dostať do vyššej spoločnosti. Ide skôr o identitu založenú na určitých charakterových vlastnostiach a prezentovaní sa. Ďalej autor používa označenie *cholo* a opäť ním odkazuje na miešancov s indiánskymi rysmi, schádzajúcich do veľkomiest, avšak tí postupne preberajú zvyky kreolskej spoločnosti s vidinou vlastného prospechu. Ako môžeme pozorovať, v tomto prípade slovo *cholo* a *chulla* nemajú neutrálny význam a nesú v sebe negatívne zafarbenie.² Cieľom autora však nie je hanobenie pôvodu, ale spôsobu, akým títo miešanci konajú v spoločnosti.

V diele *Všetky krvi* autor pracuje s rôznymi pomenovaniami pre miešaneckú postavu. Je dôležité podotknúť, že termín *mestic* je pre autora neutrálne. Slovo *cholo* však značí miešanca alebo aj indiána, ktorý sa oddaľuje indiánskemu obyvateľstvu a svojim správaním nekoná vždy čestne. Táto postava mnohokrát popiera svoj pôvod a snaží sa napodobňovať kreolské zvyky. Ak sa jedná o *chola*, ktorý sa síce nehlási k svojmu pôvodu otvorene, ale nespráva sa amorálne, dostáva často k pomenovaniu *cholo* prívlastok označujúci jeho vlastnosť. Je zaujímavé, že autor s týmito názvami pracuje zdanlivo nie dostatočne konzistentným spôsobom preto, lebo identitu neprispisuje iba pôvodu, ale aj konaniu a identifikácii postavy s tým, k čomu sa ona samotná prikláňa.³

Marco Avilés používa najčastejšie slovo *cholo*. A opäť je to jedinec s miešaneckým pôvodom a indiánskymi črtami, ktorý žije v meste a preberá väčšinové zvyky s cieľom lepšieho života. Tentokrát sa však k tomuto pomenovaniu autor hrdo hlási, pretože ide o jeho totožnosť a zastáva názor, že práve toto správanie je to, čo jeho totožnosť charakterizuje. Toto

² ESPINOSA APOLO, M. *Jorge Icaza cronista del mestizaje. Mimetismo e identidad en la sociedad quiteña*. Quito: Comisión Nacional Permanente de Conmemoraciones Cívicas, 2006, s. 14. [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <<https://pdfcoffee.com/jorge-icaza-por-manuel-espinosa-pdf-free.html>>.

³ SPITTA, Silvia. "Hacia Una Nueva Lectura Del Mestizo En La Obra de José María Arguedas." *Hispanérica*, vol. 24, no. 72, 1995, s. 20. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20539868>>.

pomenovanie nemá slúžiť k dehonestácií, ale naopak k prijatí svojej identity a následnému rešpektu od ostatných. Túži tak po zmene chápania tohto pomenovania pre miešanca.

Ako sme mali možnosť pozorovať, termíny *mestic* a *cholo* môžu pôsobiť zmätočne predovšetkým kvôli tomu, že je náročné jednoznačne určiť totožnosť jedinca bez toho, aby sme mali možnosť bližšie nahliadnuť k jeho okolnostiam. Nie je možné jednoznačne definovať termíny pomenovávajúce miešanca, pretože otázka identity v spoločnosti je otvorená rôznym interpretáciám a pri snahe uzavrieť ju do jednotného termínu by stratila svoj význam.

Podobne popisuje túto obťažnosť aj Augusto Castro, ktorý sa vyjadruje k problematike používania týchto slov.

S určitosťou môžeme povedať, že *indíán* je slovo, poňatie alebo koncept viacznačný a nesúci v sebe viacero ohraničení, to znamená, že môže evokovať viacero vecí. Je možné ho použiť vo viacerých rovinách a v rôznych vyjadreniach. Podobná situácia nastáva aj pri iných slovách ako *cholo* a *mestic*. V skutočnosti nemajú vo všetkých prípadoch presný význam, kým mu ho neurčí ten, ktorý sa rozhodne toto slovo použiť.⁴

⁴ CASTRO, A. "Los diversos rostros del indio en el Perú" *El Desafío de Un Pensar Diferente: Pensamiento, Sociedad y Naturaleza*, 2018, s. 198. [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/j.ctvnp0jz2.13>>.

"Definitivamente indio es una palabra, o idea, o concepto de múltiples aristas y que es multívoca, es decir que evoca muchas cosas. Puede usarse en todos los planos y para todo tipo de expresiones. Algo similar acontece con otros vocablos como *cholo* y *mestizo*. En realidad, en muchos de los casos no tienen un significado preciso hasta que el que lo enuncia lo señala." (s. 198)

3. Utópia

Dôležitou súčasťou v latinskoamerickom ponímaní sveta je koncept utópie. Bližším definíciám, ktoré by charakterizovali túto predstavu ideálneho harmonického sveta, sa nebudeme v práci venovať, ale pokúsime sa priblížiť vplyv tohto fenoménu na formovanie identity v spoločnosti a to, ako sa táto predstava o svete prejavovala v analyzovaných dielach. V nasledujúcich kapitolách budeme mať možnosť pozorovať, ako si predstavujú ideálny svet vybraní autori a akým spôsobom utópia formuje ich myslenie. Napriek tomu, že utópia čelí kritike po mnohých nezdarených pokusoch, z ktorých sa vyvinuli rôzne druhy diktatúr, neustále rezonuje v súčasnom myslení a je akosi túžbou, ktorá by vniesla pokoj a spravodlivosť do spoločnosti.

Utópia formovala latinskú Ameriku už pred jej objavením tým, že ju kolonizátori v predstave nového ideálneho sveta bez histórie priviezli so sebou z Európskeho renesančného myslenia. Podľa európskej predstavy bol tak novoobjavený svet výzvou, v ktorom si ich predstavu mohli zrealizovať. Civilizačný projekt pozostávajúci zo spojenia z určitej „nepoškvrenosti“ indiánov a kresťanských ideálov sa však nezdaril a mal za následok skôr vytvorenie priepasti medzi dvoma svetmi, medzi ktorými zavládlo nepriateľstvo.

Napriek tomu však spojením dvoch odlišných svetov vzniká mestic, ktorý by mohol byť akýmsi mostom medzi Indiánmi a Európanmi s tým, že by v sebe niesol to najlepšie z oboch strán. Avšak hneď od počiatku v sebe nesie identita mestica stigmú zo strany rodičov, bieleho conquistadora a matky indiánky. Samotný zrod tohto obyvateľstva nie je zo strany spoločnosti vnímaný ako ideál. Mestic je často aj nežiadaný zo strany Indiánov aj Európanov. Zároveň treba podotknúť, že okrem spomenutých obyvateľov sa na kontinente neskôr objavujú aj Afričania, poprípade sa postupne z pralesa vynárajú nepoznané kmene a vznikajú kreoli. Takáto heterogénna spoločnosť, tvorená odlišnými civilizáciami, nie je schopná žiť v harmónii. A už vôbec nie je schopná jednoducho sa prispôbiť ideálu Európanov, ktorí majú v utópii vytvorený svoj vlastný obraz. Tento neúspech o harmonické súžitie popisuje v diele *Buscando a un Inca* (Hľadanie Inca) aj Alberto Flores Galindo.

...mestici, deti jedných aj druhých, mnohokrát oboma opovrhované.
K nim je ešte potrebné prirátať Španielov narodených v Amerike, ktorí by dostali meno Kreoli; nezabúdajúc na mnohopočetné etnické skupiny v džungle, nútené otrocké migrácie z Afriky a neskôr z

východu, tu je možno vidieť hlavné zložky vysoko heterogénnej spoločnosti. Toto je jeden z najsuggestívnejších aspektov súčasného Peru, krajiny všetkých krví, ako povedal Arguedas. Tieto rôznorodé kultúry a tradície sa však nepodarilo spojiť a mnohokrát nedokázali ani koexistovať. Konflikty a rivalita tak vyústili do prízemného, ale značne citeľného rasizmu.⁵

Okrem utópie, ktorá bola túžbou Európanov a kreolov, je potrebné obrátiť pozornosť aj na tú latinskoamerickú, ktorú možno pozorovať dodnes. Pre Andskú oblasť utópia predstavovala zachovanie si svojej tradičnej kultúry, ktorá sa napriek mnohým nepriazňam, v porovnaní napríklad s Mexikom, viac udržala.⁶ Andy predstavujú akýsi svet mimo toku času a priestoru, v ktorom sa podľa tradície v spoločnosti všetko zdieľa. K realizácii tohto sna majú najbližšie a môžu vytvoriť spravodlivý svet na obraz toho predkolumbovského.⁷ Zároveň však existuje ideál pozostávajúci z vytvorenia nového vysneného sveta, avšak rešpektujúceho nielen tradície, ale aj pokrok. To značí, že ideál má v spoločnosti rôzne podoby a aby sa tento projekt vydaril, je potrebné rešpektovať túto pluralitu náhľadov.⁸

Utopickým snom autorov bola spoločnosť, ktorá by sa vzájomne rešpektovala a pomáhala si. Najvýraznejší príklad utopického a harmonického sveta máme možnosť pozorovať v diele Cira Alegriu *Zlatý Had*, zobrazujúce idylickú komunitu Calemar, ktorá spokojne žije vo svojom vlastnom raji a nažíva si bez problémov v súžití s okolitou tropickou

⁵ FLORES GALINDO, A. Buscando un Inca: identidad y utopía en los Andes. [4.a ed., reimpr.]. Lima: Editorial Horizonte, 1994, s. 16. [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z:

<https://www.academia.edu/27120066/Flores_Galindo_Alberto_Buscando_un_Inca_Identidad_y_Utop%C3%A1_Da_en_los_Andes_pdf>.

"...los mestizos, hijos de unos y otros y a veces menospreciados por ambos. A ellos habría que añadir esos españoles nacidos en América que recibirían el nombre de criollos; sin olvidar los múltiples grupos étnicos de la selva, las migraciones compulsivas procedentes de África z después del Oriente, para de esta manera tener a los principales componentes de una sociedad sumamente heterogénea. Esto es uno de los aspectos más sugerentes del Perú actual, país de todas las sangres como decía Arguedas; sin embargo, estas tradiciones diversas no han conseguido fusionarse y, muchas veces, ni siquiera convivir. Conflictos y rivalidades han terminado produciendo un subterráneo, pero eficaz racismo." (s.16)

⁶ Ibid. s. 17.

⁷ Ibid. s. 341. (epilógo).

⁸ AINSA, F. *Vzkříšení utopie*. Brno: Host, 2007, s. 37. ISBN 978-80-7294-214-5.

prírodou. Túžbu po utópii možno badať aj v diele *Všetky krvi*. Tentokrát si však autor uvedomuje náročnosť dosiahnutia ideálneho sveta pozostávajúceho z harmonického spolunažívania všetkých krví v Peru.

V prvom románe máme možnosť pozorovať prípad, kedy sa spoločenstvo nachádza v raji a viac sa ponáša na zvyky indiánov, čím pripomína skôr svet tradičný. Nevyhľadáva pokrok a netúži po spájaní s inými. Autor v tomto prípade predstavuje cholskú utópiu, ktorá v sebe nesie ideál mestica.⁹ Cholo v diele schádza z hôr, avšak zachováva si svoje tradície, podobné indiánom. Pokrok nepovažuje za cieľ a mestský život nikdy nevedie k pokojnému životu. V románe tak vidíme dokonalého chola, výrazne líšiaceho sa od zobrazenia v ostatných dielach. Je však dôležité podotknúť, že nejde o utópiu, ktorá by prisľubovala lepšiu budúcnosť. Pozorujeme istú konzerváciu starého sveta a nostalgické ohliadnutie sa za minulosťou. Fernando Aínsa v diele pracuje s pojmom utopický žánér, ktorým môžeme označiť aj tento román predostierajúci príklad idylického života. Bližšie sa však tejto téme budeme venovať v nasledujúcich analytických kapitolách.

Ako tvrdí Aínsa, esenciou utópie je prevrat a odklon od zavedeného rádu, ktorý nespĺňa naše predstavy. Nádej pre lepšiu budúcnosť zabezpečila neustále pretrvávajúceho možného ideálu. Utópia je neoddeliteľnou súčasťou identity, pretože človek sa rodí nespokojný, túžba po zlepšení je pre nás niečím prirodzeným. Predstavy o lepšom svete sú žiadúce, dôležité je však hľadiť vpred a vedieť sa prispôbiť tomu, čo sa vyžaduje pre pokrok.¹⁰

Román *Všetky krvi* v sebe nesie vidinu lepšej budúcnosti, ktorá by pozostávala z uvedomenia si svojich odlišností a následného spojenia síl k vytvoreniu lepšieho sveta. Utópiu v tomto prípade nemožno sledovať priamo, existuje iba náznak jej možnej realizácie. Napriek tomu však kvôli tragickému príbehu zanecháva v čitateľovi skeptickosť voči jej uskutočniteľnosti. Cholo v tomto prípade nie je automaticky hrdinom, je to postava ovplyvnená svojimi okolnosťami a koná mnohokrát podľa svojho vlastného uváženia s cieľom prežiť v spoločnosti. Mestictvo v tomto prípade nezaručuje morálnu čistotu a za smerodajné sa považujú skutky jednotlivcov. Na rozdiel od predchádzajúceho diela, mestictvo nepredstavuje ideál spoločnosti. Arguedas ale pracuje s románom, v ktorom má postava možnosť, bez ohľadu na príslušnosť, prispieť k zmene nespravodlivého systému.

⁹ SIEBENMAN, G. Op., cit., 1980, pp. 271-272.

¹⁰ AÍNSA, F. Op., cit., 2007, s. 200.

Sen o dokonalom svete postupne stráca silu a postupne si autori uvedomujú, že utópia v podobe lepšej spravodlivej budúcnosti môže byť dosiahnutá, ale bude si vyžadovať veľké množstvo obetí, ktoré si národy budú pamätať. Nebude možné ju dosiahnuť takým spôsobom, akým si ju predstavovali európski renesanční ľudia, kedy sa v panenskej prírode vystavia nová civilizácia, ktorá týmto započne svoje dejiny. Do popredia je postavená vidina lepšej budúcnosti, ktorá však nelipne na návrate k minulosti. V románe *Všetky krvi* máme možnosť pozorovať znovuzrodenie, to však nevedie k návratu k minulosti, ale otvára bránu pokroku a novým možnostiam, orientovaným do budúcnosti. K takémuto mysleniu sa hlásil aj samotný autor a nesie v sebe všeobecné ponímanie latinskoamerického sna o lepšom svete. Ako poznamenáva Anna Housková, pre latinskú Ameriku je prirodzené zameriavať sa na možnosť lepšieho sveta.

V zemích jako Peru nebo Mexiko se těžko lze smířit s tím, co jest, a neuvažovat, co „má být“. Přitom má ale zásadní význam, že reflexe hluboce přesahuje bezprostřední sociální problémy a není jakýmsi přívěškem. Latinská Amerika je odedávna pluralitní a receptivní ke všem interkulturním vťahům, její lidé i její ideje byly vždy více otevřené „jinému“, prohlašuje Fernando Aínsa.¹¹

¹¹ HOUSKOVÁ, A. Doslov. *Vzkříšení utopie*. Brno: Host, 2007, s. 220.

4. Mimetizmus

V analyzovaných románoch a aj iných dielach máme možnosť pozorovať rôzne spôsoby, akými sa mestic a cholo snažia adaptovať do spoločnosti. Jednou z dôležitých taktík, ktorej sa budeme v nasledujúcej kapitole venovať je mimetizmus. Pomocou predstavenia tohto častého fenoménu v literatúre sa pokúsime načrtnúť jednu z dôležitých spoločenských stratégií, ktorými postavy maskujú svoj pôvod s vidinou určitého cieľa.

Mimetizmus značí, okrem iného, spoločenský jav, ktorý pozostáva z napodobňovania a imitovania druhej osoby, prípadne celej spoločnosti s cieľom udržať určitý zavedený rád. Myšlienky mimetickej teórie spoločnosti predstavil teoretik René Girard, z ktorých budeme vychádzať a postupne sa obrátíme na jej zobrazenie v skúmanej literatúre. Teória Girarda vychádza zo svetovej literatúry, konkrétnejšie sa zaoberá najvýznamnejšími spisovateľmi, ako Cervantes, Flaubert, Dostojevský a inými, u ktorých si všíma spôsob, akým predstavujú vnútorný svet postavy. Každú z postáv totiž poháňa túžba niečo dosiahnuť, avšak na takej úrovni, ako to dosiahol niekto iný. Nejedná sa pritom o podobnosť, ale o identickosť. Postava netúži po ponášaní sa na niekoho, ale chce zaujať jeho pozíciu v spoločnosti. Toto postavenie nedosahujú vlastnou, individuálnou a špecifickou cestou, ale menia svoju osobnosť, aby sa čo najviac stotožňovali s osobou, pomocou ktorej chcú svoj cieľ dosiahnuť. Tento princíp sa skladá z troch komponentov: Toho, ktorý túži; Osobu skrz ktorú sa túžiaci snaží dosiahnuť ideál a vytúžený cieľ. Najdôležitejším a najmocnejším komponentom je prostredná osoba, prostredníctvom ktorej je možné dosiahnuť cieľ. Od nej je totiž túžiaci závislý a môže ho tým pádom ovládať. Tento jav sa v spoločnosti prejavuje tým, že osoba má neustálu potrebu zrovnávať sa a byť v prítomnosti niekoho, s kým by sa mohla porovnávať. Keď sa cieľ naplní alebo vyčerpá, tužiaci hľadá nový objekt a nový prostredný bod, pomocou ktorého by ho mohol dosiahnuť. Táto stratégia však vedie k rozpadu identity a individuality, ktorá tak stráca svoju originalitu. Mnohokrát sa však stretávame aj s mimetizmom bez objektu, ktorý spočíva v súperení a narcistickej túžbe byť lepší ako ten druhý. To je možné pozorovať napríklad v smerovaní kapitalizmu, ktorý núti človeka neustále zvyšovať svoj majetok a je nebezpečná tým, že nemá limity. To spôsobuje neukojiteľnú potrebu po neustálom dokazovaní si svojej hodnoty, tá však nie je ohraničená a uchopiteľná. Túžiaci sa často po veľkom úsilí dostáva s prostredníkom, skrz ktorého môže dosiahnuť cieľ, do konfliktu. Ak sa ich postavenie

vyrovnáva a hrozí premena rolí, stávajú sa z nich vzájomní súper, ktorí sa snažia vzájomne eliminovať, aby si uchovali svoj status.

Mimetizmus však nefunguje iba vo vzťahu konkrétnych osôb (mikroúrovne), ale funguje aj v širšej spoločnosti (makroúroveň). Táto forma takmer vždy smeruje k rivalite a spôsobuje rozvrat v spoločnosti, pretože medzi sebou súperí mnoho subjektov s určitou túžbou, tj. skupiny ľudí, ktorí sa vymedzujú spoločnými znakmi. Pre upokojenie tejto krízy sa preto vždy musí zvoliť niekto, kto ponese zodpovednosť za celú situáciu a ten je vystavený lynčovaniu. Väčšinou je vybraná taká skupina, ktorá stelesňuje určitý druh ambivalencie. Jedná sa o tých, ktorí sa určitým spôsobom odlišujú od ostatných a nie sú nimi pochopení. Stelesňujú samotnú krízu v societe, avšak predpovedajú jej znovuzrodenie a prisľúbený rád. Je im pripisovaná zodpovednosť za nepriaznivé vonkajšie okolnosti, ktoré skutočne nemajú ako ovplyvniť a takisto aj pôsobenie na morálku jednotlivcov v spoločnosti. Obete sú zároveň slabšie alebo patria k okrajovej skupine, ktorá nemá rovnako silný vplyv na mienku v spoločnosti. Tým, že sa spoločnosť psychologicky očistí, nastáva zdanlivý rád. Všeobecnú vzájomnú krízu, presunuli na level väčšinového spoločenstva proti jednotlivcovi alebo skupine ľudí.¹² Je dôležité podotknúť, že táto stratégia môže byť cielená, to znamená, že samotný človek sa rozhodne imitovať, avšak mnohokrát sa do takejto situácie dostáva bez toho, aby si to sám uvedomoval. Jednoducho povedané, riadi sa tým, čo je mu prirodzené a čo má možnosť pozorovať u ostatných. Postupne však takáto „očista“ prestáva v spoločnosti fungovať. Násilie začína produkovať viac násilia a moderný človek si dokáže byť viacej vedomý svojich činov. Jedinec by sa mal vedieť vzdialiť od zavedeného rádu a nenasledovať ho. Avšak moderný človek je neustále poháňaný túžbou, mnohokrát aj tou po pomste a produkuje stále viac nenávisti¹³.

Vyššie popísané správanie máme možnosť pozorovať aj v analyzovaných dielach. Mimetizmus sa prejavuje výrazne v románe *Chlapík z Quita*, ďalej ho máme možnosť vidieť aj

¹² KIŠŠ, M. „René Girard a jeho mimetická teória spoločnosti jako možné východisko k nové sociologické teorii.“ *Historická Sociologie*, Praha: Karolinum Press, 2017, 2010(1), s. 32-42. ISSN 1804-0616. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <doi:10.14712/23363525.2017.83>.

¹³LAWTOO, N. “Violence and the Mimetic Unconscious (Part One): The Cathartic Hypothesis: Aristotle, Freud, Girard.” *Contagion: Journal of Violence, Mimesis, and Culture*, vol. 25, 2018, s. 183–184. [online]. [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://doi.org/10.14321/contagion.25.2018.0159>.

v románe *Všetky krvi* a v autobiografickom diele *Nie som žiaden tvoj Cholo*, kde sa k nemu navyše priznáva samotný autor. Väčšinou túto stratégiu vidíme u postáv v mestskej spoločnosti, ktoré sa snažia priblížiť k strednej alebo aristokratickej a vyššej vrstve.¹⁴ V knihe *Chlapik z Quita* a *Nie som žiaden tvoj Cholo* autori vyobrazujú spoločenskú krízu, ktorú sme si predstavili vyššie. Tá je v oboch prípadoch spôsobená nezastaviteľnou túžbou jednotlivca alebo celej society po úspechu. Jednotlivé vrstvy medzi sebou súperia, stredná vrstva aspiruje k dosiahnutiu vyššieho statusu aristokracie, ktorá si dlhodobo udržuje najvyšší post a určuje normy spoločnosti. Je ideálom všetkých a pod svojím príťažlivým povrchom ukrýva amorálne praktiky, ktorými si vydobyla svoje postavenie. Mestá Lima a Quito predstavujú zmes všetkých vrstiev. Obe v sebe nesú prvky tej vyššej, ktorá sa pýši svojím povrchom, avšak vo vnútri hnije a aj tej nižšej, usilujúcej sa o postup k zdanlivému úspechu, ktorá sa vzhľadom a charakterom všetkým prieči.

V spoločnosti sa okrem vyššej kasty, obraňujúcej starý rád a nižšej kasty, väčšinou zloženej z nemajetných ľudí, indiánov a cholov, nachádza aj novovzniknutá a zároveň mnohopočetná stredná trieda tvorená z ľudí, ktorí sa usilujú o postup v sociálnom rebríčku. Ide o akúsi čelaď vytvorenú oboma kastami, ktorá v sebe v týchto dielach nesie prvky toho najhoršieho z oboch. Autori tým vyobrazujú neistotu ohľadom budúcnosti krajín, v ktorých sa ľahkou cestou dostávajú k moci ľudia páchajúci amorálne skutky a podvody, aby si zaistili lepšie postavenie. Tí sú v dielach zaslepení túžbou, ktorá sa postupne rozširuje do všetkých skupín tohto obyvateľstva. Rovnako ako to bolo v skutočnosti, status sa začal merať pomocou sociálnoekonomického zázemia. Avšak neustále sa toto nové ponímanie úspechu prelína s farbou pleti a etnickým pôvodom.

Tieto snahy o vzostupy a následné pády (cholov) vytvárajú v spoločnosti nové formy sociálnej klasifikácie, tentoraz založenej na socioekonomických kritériách, ktoré však v konečnom dôsledku nevytláčajú archaickú formu založenú na rase a etnickom pôvode.

¹⁴ APOLO, M. "Los Disfraces Del Cholerío. El Mimetismo Como Estrategia Identitaria De Indios, Chagras y Chullas En La Obra De Jorge Icaza." *Guaragua*, vol. 13, no. 31/32, 2009, s. 103. [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/41308651>>.

Opäť sa potvrdzuje, že nič novodobé nakoniec nevzniká a ani to staré nezaniká.¹⁵

Manuel Espinosa, ako aj mnoho ďalších, tvrdí, že ideálom je opäť biela farba pokožky a nahromadený kapitál. Tieto atribúty však prevažne charakterizovali kreolské obyvateľstvo, takže indiáni a miešanci sa nachádzali v znevýhodnenej pozícii. Rovnako boli považovaní za prekážku, ktorá bránila k pokroku spoločnosti. Tým pádom sa upevnilo ich postavenie nežiadúcich ľudí.

Kríza sa však netýkala iba indiánov a miešancov. Moderná kapitalistická spoločnosť nesie so sebou nepriazeň aj pre aristokraciu, ktorá spoločnosti neprispieva, a preto ňou prestáva byť dotovaná. Máme tak možnosť pozorovať aj zbankrotovaných aristokratických kreolov, ktorí sa snažia udržať starý rád. Napriek tomu však neustále môžu počítat' s väčším rešpektom, ako indiáni alebo miešanci, ktorým sa podarilo zbohatnúť. Utláčaní sa preto uchýľujú k rôznym spôsobom, ako by sa čo najviac pripodobnili tým s vyššou vážnosťou. Mimetizmus praktizujú viditeľným spôsobom mestici a indiáni, ktorí nadmieru napodobňujú vyššiu vrstvu. Vo väčšine prípadov ale táto stratégia nefunguje, pôsobí neprirodzene a ľudia, ktorí ju praktizujú neskončia nikdy tak, ako by si to predstavovali. Inšpirujú sa starými zvykmi a aplikujú ich do moderného sveta, čím formulujú nový druh identity. Tá pôsobí umelo a mnohokrát komicky, napriek tomu, že okolnosti, ktoré k nej vedú, vypovedajú o tragickom stave spoločnosti.

Rovnaký postup vidíme aj v už spomínaných dielach. Mestici a indiáni prechádzajú takzvaným *acholamientom*, kedy prijímajú novú identitu mestica prichádzajúceho do moderného mesta z hôr, ktorý chce patriť do vyššej spoločnosti a preto sa snaží pripodobniť vzhľadom aj mentalitou kreolom. Ako príklad môžeme uviesť postavu Marca Avilésa, ktorý v autobiografickom diele popisuje to, ako jeho otec pred ostatnými skrýval totožnosť rodiny a strojene tiahol k zvykom, ktoré praktizovala lepšia vrstva.

¹⁵ ESPINOSA APOLO, M. *Jorge Icaza cronista del mestizaje. Mimetismo e identidad en la sociedad quiteña*. Quito: Comisión Nacional Permanente de Conmemoraciones Cívicas, 2006. [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <<https://pdfcoffee.com/jorge-icaza-por-manuel-espinosa-pdf-free.html>>.

"Estos surgimientos y declives, dan cuenta del establecimiento en la sociedad de una nueva forma de clasificación social basada esta vez en criterios socioeconómicos, la misma que no termina por desplazar arcaica forma de clasificación social basada en la raza y el origen étnico. A este nivel otra vez se constata que lo nuevo no acaba por constituirse ni lo viejo por disolverse." (s. 20-21)

V románe Jorgeho Icazy, *Chlapík z Quita*, vidíme snahu týchto mesticov a indiánov patriť do vyššej spoločnosti a autor nám ponúka tragikomické vyobrazenia, kedy sa v jednom okamihu stretáva celá táto smotánka na bále. Tam sú si všetci podobní svojím výzorom, ktorý pozostáva zo šiat, ktoré si všetci zapožičali, avšak tvária sa, že im patria. Ďalej zdieľajú opovrhnutie voči chudobnejšiemu obyvateľstvu, predovšetkým tvoreného z mesticov a indiánov, ktorými mnohí z nich aj sú.

Z postáv sa mnohokrát stávajú ľudia bez vlastnej totožnosti, ktorí sa v spoločnosti musia správať jedným spôsobom a vo svojom súkromí sa opäť správajú odlišne. To sa môže zdať prirodzené, avšak táto skutočnosť v nich spôsobuje pocit prázdnoty z neurčitej identity.¹⁶ Zároveň sú si vedomí, že sú terčom society, ktorá ich považuje za problém a snaží sa ich odstrániť, čo znamená, že sú nútení žiť pod neustálym nátlakom.

Mimetizmus má dôležitú úlohu vo formovaní identity spoločnosti a jedinca v nej. V nasledujúcich kapitolách budeme mať možnosť bližšie pozorovať, akým spôsobom autori vyobrazili mestické postavy, ktoré vo väčšine prípadov prevzali túto stratégiu a ako pomocou nej fungujú v spoločnosti. Na úrovni individuálnej budeme skúmať, akým spôsobom sa jedinci pokúšajú podobať ideálom, ktoré si moderná doba vyžaduje. Na makroúrovni budeme mať možnosť sledovať spoločnosť v kríze, ktorá zo všetkého viní tých, ktorí sú podľa nich prekážkou k modernizácii. Autori nahliadajú rôznymi spôsobmi na túto metódu. Väčšina z nich nepovažuje túto stratégiu za cestu, ktorú by si mali mestici a indiáni zvoliť, avšak sú si vedomí, že spoločnosť ich k tomu istým spôsobom núti. V ich dielach tak varujú pred týmto fenoménom a kladú dôraz na zachovanie identity a hľadania spôsobu, akým by mohli nájsť v modernej spoločnosti miesto bez úplnej straty totožnosti.

¹⁶ Ibid. s. 45.

5. Analýza diel

5.1 *Zlatý Had* (La Serpiente de Oro)

V tejto kapitole predstavíme mestica tak, ako ho vyobrazil spisovateľ Ciro Alegria, jeden z hlavných predstaviteľov peruánskeho indigenizmu. Pozornosť bude upriamená na jeho prvotné dielo *Zlatý Had* (La Serpiente de Oro, 1935), v ktorej je kladený dôraz na práve mestické obyvateľstvo a pojatím týchto postáv sa od ostatných výrazne líši. Tento román je predmetom analýzy z viacerých dôvodov. Nejde o typické dielo indigenizmu, ktoré upozorňuje na zlú sociálnu situáciu vrstvy, ale ponúka komplexné zobrazenie izolovanej skupiny mesticov, ktorí vedú harmonický život. Napriek tomu, že román neponúka čitateľovi kritické zobrazenie reality, vyniká svojím umeleckým spracovaním, ktoré predbehlo vtedajšiu dobu. Príčinou je to, že román disponuje nielen prvkami epiky, typických pre tento žáner, ale počas čítania je dej zviazaný lyrickým mytologickým jazykom používaným mesticmi, nazývaných v tomto prípade cholmi, vedľa ktorých Ciro Alegria vyrastal. Autor pomocou tohto jazykového prevedenia spája dva svety, indiánsky a kreolský, čím vzniká nový a ideálny svet cholov.

Pre dôkladné pochopenie významu diela a dôvodu, prečo autor popísal cholov týmto spôsobom, je dôležité v krátkosti predstaviť jeho vzťah k cholom a indiánom. Gustav Siebenman nazýva tento román pojmom cholský román (*novela cholista*). Siebenman však nevytvára novú triedu na zaradenie autorovho diela, aby sa oddelilo od indigenistických románov. Dôvodom tohto pomenovania je to, že Ciro Alegria venoval dielo svojmu ľudu-cholom. Tí sú podobný prostrediu, v ktorom žijú a v ktorom taktiež vyrastal autor. Ich spôsob života považoval za možnú inšpiráciu pre spoločnosť a preto sa rozhodol dielo s ľúbosťou dedikovať práve týmto cholom stelesňujúcim ideál.¹⁷ Ciro Alegria bol priamym svedkom toho, ako mestická a indiánska spolupatričnosť funguje. Nepovažoval sa však za jedného z nich a jeho osobnosť sa skôr zaraďuje k určitému rozprávačovi sprostredkujúcemu ostatným svojim popisom indiánsky a mestický svet, ktorý si v nasledujúcich podkapitolách bližšie vykreslíme.¹⁸

¹⁷ SIEBENMAN, G. Op., cit., 1980, s. 269.

¹⁸ Dôkladnejšie spracovanie románu, ktoré ponúka obsiahlejšiu analýzu je možné nájsť v autorkinej bakalárskej práci, na ktorú táto práca nepriamo nadväzuje.

Napriek jeho kontaktu s týmto svetom bol autor podrobený viacerým kritikám. Ako príklad môžeme uviesť vyjadrenia od držiteľa Nobelovej ceny Maríu Vargasu Llosu, spochybňujúceho autenticosť zobrazenia andskej spoločnosti, ktorá v jeho dielach mala pôsobiť idealizovane. Neskôr však samotný kritik svoje tvrdenia odvolal a román vyhlásil za rovnocenné dielo, ktoré je jednoznačne dôležité brat' do úvahy v indigenistickej literatúre.¹⁹ K otázke hodnovernosti diel sa venuje aj Tomás Escajadillo, ktorý vyzýva k obozretnosti ohľadom autenticity a upozorňuje, že peruánska príslušnosť autora neznamena automaticky dôveryhodné zobrazenie.²⁰ V diele pozorujeme samostatnú izolovanú komunitu, v ktorej sa život javí vždy ako harmonický. To by mohlo vyvolať dojem, že dielo pôsobí nedôveryhodne a idealizovane. Avšak postupne sa pokúsime analyzovať možné autorove dôvody na takéto zobrazenie.

Ciro Alegría vyrastal v priamom kontakte s prostredím popisovaným v diele, a preto je pri opise maraňonskej krajiny možné pozorovať jemnosť a mimoriadnu dôkladnosť. Túto finesu by bolo z tohto dôvodu možné považovať za autorovu nostalgiu za jeho detskými rokmi. Vo svojom texte *César Vallejo, ktorého som poznal* (El César Vallejo que yo conocí) spomína s hrdosťou a zároveň clivosťou na svoje mladícke časy, kedy jeho snom bolo bližšie spoznať prales a rozumieť fungovaniu tropickej prírody. Tieto ciele umocňoval čítaním rozprávkových kníh, ktoré podporovali jeho túžbu po dobrodružstve a dopomáhali mu nazerať na svet neohraničeným pohľadom.²¹ Dielo bolo napísané počas autorovho dlhého exilu v Chile, kedy nútený dištanc zintenzívnil Alegríove cnenie za domovom, ktoré dopomohlo k senzitivnemu vyobrazeniu prostredia. Avšak dielo spracované výrazne umeleckým jazykom neznamena, že román automaticky neodráža realitu. Autor v diele opisuje detské spomienky na idylický svet

GANOBČÍKOVÁ, K. *Vplyv prírody na charakter a vývoj postáv v diele Cira Alegría La Serpiente de Oro*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. Vedoucí práce: Poláková, Dora. 2020.

¹⁹ LLOSA, Mario V. "Ciro Alegría según Mario Vargas Llosa." *La revista Caretas*, 1967.

[online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <<https://leeporgusto.com/2016/11/16/ciro-alegria-segun-mario-vargas-llosa>>.

²⁰ G. ESCAJADILLO, T. "El indigenismo narrativo peruano." *Philologia Hispalensis*, 1989, núm.4, s. 117-119.

[online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.12795/PH.1989.v04.i01.10>>.

(Na rovnakú skutočnosť poukazuje aj v spomínanej BP)

²¹ ALEGRÍA, C. "El Vallejo que yo conocí." *Cuadernos Americanos*, México, 1944, s. 81-84.

[online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <<http://www.scielo.org.mx/pdf/argu/v19n50/v19n50a4>>.

pramičiarov, ktorí ho obklopovali. Pomocou zvoleného štýlu spracovania vzdal poctu tým, ktorých si vážil.

Ďalším významným vplyvom na tvorbu Cira Alegríu boli aj politické ideály strany APRA. Priaznivci tejto politickej strany zastávali presvedčenie o vzájomnej solidarite a snažili sa potlačiť imperialistické vplyvy na život v Peru. Alegría však upozorňuje, že politická propaganda pre neho nie je najdôležitejšia a cieľom aprismu je dosiahnutie sociálnej rovnosti. Dôležitá bola pre nich spolupatričnosť medzi všetkými skupinami obyvateľstva a zabezpečenie sociálnej rovnosti. Sociálny problém sa prejavoval v ekonomike, v kultúre a vzdelaní, kedy štátom opomínané skupiny obyvateľstva trpeli nedostatočným prístupom k vzdelaniu a potlačovaním reprezentácie ich kultúry. Poukazuje však aj na otázku opačného problému, kedy sa iná ako mestická, či indiánska rasa taktiež stretáva s nepravosťou. Za najlepšiu cestu považuje strana a aj autor kolektívne zmýšľanie a rovnoprávnosť.²²

Kvôli geografickým podmienkam je každá vzdialenejšia komunita odkázaná ako na sebestačnosť, tak aj na výpomoci ďalšej blízkej komunity. Rovnako ako v texte *César Vallejo, ktorého som poznal*, kde tvrdí, že indiáni a mestici sa ponášajú výzorom a duchom na prostredie, v ktorom žijú, sa takmer rovnaká myšlienka objavuje aj v samotnom diele. Tento typ krajiny vyžaduje solidaritu a súdržnosť, ktoré im zaručia prežitie v týchto podmienkach.

Panuje tu smútok a predovšetkým neustále a tiché útrapy. Obyvatelia tohto nesmierneho geologickej drámy sú takmer všetci Indiáni alebo miešanci indiánov a Španielov. Tí sú tichí, tvrdí a pripomínajú Andy.²³

Sprievodcom je hnedý indián, hranatý ako tieto hory, a kráča stále rovnakým krokom pred hnedákom, na ktorom sa vezie inžinier. Ten by si s ním rád prehodil zopár slov, ale indián odpovedá skúpo a iba si odpija z tekvice a prežúva a prežúva dobrú koku.²⁴

²²ALEGRÍA, C. "Aprismo and Literature." *Books Abroad*, no. 1, 1938, s. 9–11.

[online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/40079111>>.

²³ ALEGRÍA, C. Op., cit., 1944, s. 83.

"Hay tristeza y, sobre todo, una angustia permanente y callada. Los habitantes de ese vasto drama geológico, casi todos ellos indios o mestizos de indio y español, son silenciosos y duros y se parecen a los Andes." (s. 83)

²⁴ ALEGRÍA, C. *La Serpiente de Oro*. La Habana: Edición Popular, 1961. Print. Escritores Latinoamericanos. (Citácie primárneho zdroja pochádzajú z tejto edície.)

Takýto spôsob života bol typický pre indiánsku a mestickú komunitu žijúcu mimo ľahko dostupných miest. Oponovala tak imperialistickej vlne, s ktorou sa peruánska spoločnosť stretávala v rôznych podobách už od príchodu Európanov a žila v spojení s prostredím.

Calemar je možné považovať za naplnenie vízie o harmonickom svete, kedy autor aplikoval tieto ideály vo svojom diele. Komunita cholov si zakladá na vzájomnej spolupatričnosti a nepohľadá cudzincami. Naopak, pôsobí ako zemský raj, ktorý je do určitej miery otvorený každému. Je však potrebné uvedomiť si nástrahy, ktoré so sebou tento idylický život nesie. Možné vyvedenie z rádu, ktoré by chcelo tento harmonický svet narušiť je exemplárne potrestané a nedovoľuje žiadnym spôsobom rozrušiť zavedený kolobeh. Román je postavený na jednote miesta, kde ako jediná figuruje idylická calemarská komunita. V diele sa zobrazenie vonkajšieho sveta takmer vôbec nevyskytuje.²⁵ Štúdium Gustava Siebenmana považuje autora za staviteľa Maraňonského vesmíru.²⁶ Autor je tým, ktorý rozhoduje o tom, ako bude prostredie vyzeráť, určuje jeho harmonické vzťahy a definuje národu obyvateľstva. Preto je dôležité uvedomiť si, že sa jedná o spisovateľove pojmie cholov.

5.1.1 Identita miešancov

V románe sa vyskytuje mnoho postáv a nedá sa jednoznačne určiť, ktorá z nich je hlavná. Každá dostáva priestor, porade sa nám predstavuje, avšak postupne zisťujeme, že všetci tvoria kúsok mozaiky, ktorá utvára celú komunitu. Aj keď cholské postavy majú v calemarskom spoločenstve rôzne úlohy, zdieľajú spoločnú identitu podmienenú prostredím. Autor tak túto komunitu prezentuje ako celok bez významných vonkajších vplyvov a máme možnosť analyzovať idylické cholské správanie v ich vlastnom prostredí. Postavy sú rozdelené

"El guía es un indio prieto y anguloso como las montañas, que marcha con paso invariable delante del zaino que monta el ingeniero. Este quiere armarle conversación pero él se limita a responder parcamente, dale y dale al checo calero, masca y masca la coca buena." (s. 56)

(Táto citácia sa nachádza aj v spomínanej BP a slúži ako ukážka charakteristického zobrazenia indiánskej postavy v diele.)

²⁵ GARCÍA-BEDOYA M., C. *La recepción crítica de la novelística de Ciro Alegria: una aproximación*. Lima: Universidad Nacional Mayor de San Marcos, 2009, s. 28. [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <<https://sisbib.unmsm.edu.pe/bibvirtualdata/publicaciones/letras/v80n115/a04>>.

²⁶ SIEBENMAN, G. Op., cit., 1980, s. 256.

typicky do troch skupín: indián, mestic a kreol. Indiáni a kreoli disponujú klasickými archetypnými vlastnosťami. Je to vždy tichý a mýticky zobrazený indián pod vplyvom koky a kreol, ktorý má v pláne využiť pokrokové postupy a obohatiť sa. Kreol nie je schopný splynúť s tropickou pralesovou prírodou do takej miery, ako sú s ňou prirodzene zviazaní mestici. Cholovia naplňujú ideál svojho vlastného poňatia civilizácie, založenej na duchovne nehmotných veciach a predovšetkým na ľudských cnostiach.²⁷

Calemarské prostredie je prostredím cholov, tí sú jeho praví obyvatelia a iba im prináleží tento tropický raj. Ide o cyklické a mýtické miesto bez času. Čas určuje iba tok rieky. Dôležité je iba to, kedy je rieka rozvodnená a nepriehľadná, a kedy je naopak možno vidieť nebezpečné skaly, ktoré ničia pramice. Miesto Calemar je miesto idylické, odrezané od zvyšku sveta a riadi sa svojimi vlastnými zákonmi. Vplyvy vonkajšieho sveta máme možnosť pozorovať okrajovo, nikdy však podľa postáv nedosiahne takých kvalít, ako ich domov. Postavy sa nepotrebnú viazať na politické normy dané v iných miestach a komunita funguje autonómne.

My miešanci z tohto rozprávania žijeme v Calemari. Poznáme mnoho ďalších údolí, usadených tam, kde pahorky utiekli prúdu rieky alebo ním boli spolknuté, netušíme síce koľko ich je hore smerom proti rieke ani smerom dolu po rieke. Vieme ale s istotou, že všetky sú krásne a prihovárajú sa nám túžobným smutným hlasom, ktorý znie ako samotná rieka.²⁸

V románe sa otázka miešania kultúr nevyskytuje, postavy nepolemizujú nad svojím pôvodom, svoju príslušnosť si definujú sami na základe prostredia. Vzhľadom na vyššie uvedené je možné skonštatovať, že dielo nie je zamerané na sociálne skupiny, ale na rasu mesticov (cholov). Román však priamo nezobrazuje neprávosti páchané na mesticoch, ale má za úlohu popísať idylický život v Calemare. Alegria tak ukazuje komunitu ideálnych cholov,

²⁷ ESCOBAR, A. *La serpiente de oro, o, El rio de la vida*. Lima: Universidad Nacional Mayor de San Marcos, 1993, s. 27. Colección Prisma.

²⁸ "Los cholos de esta historia vivimos en Calemar. Conocemos muchos valles más, formados allí donde los cerros han huido o han sido comidos por la corriente, pero no sabemos cuántos son río arriba ni río abajo. Sabemos sí que todos son bellos y nos hablan con su ancestral voz de querencia, que es fuerte como la voz del río mismo." (s. 8)

avšak v prvotnom diele vynecháva v jeho období tak zdanlivo dôležitú hlbokú analýzu miešanečta.

Postavy, ktoré sa rozhodli vstúpiť do Calemaru sa buď izolovali od ostatných a viedli pokojný život bez túžby splynúť s prostredím, ako to môžeme pozorovať pri postave Dona Juana de Plazas, ktorý si zachoval svoju identitu takzvaného forastera. Jeho túžbou nebolo pochopenie a splynutie s calemarskou komunitou, ale túžba po pokojnom živote v ústraní a obohatení sa na prírodných surovinách.

Prostredie však dokáže ovplyvniť a zmeniť identitu postáv, čo je možné pozorovať pri postave Dona Oswalda, ktorý sa po bližšom strete s prírodou začne správaním a vzhľadom podobať na samotný prales. Jeho osud je však pomocou sily pralesa ukončený a je zabitý tým, čo chcel zneužiť vo svoj prospech.

Zmenil sa poriadne don Osvaldo! Predtým sa od nás aj od krajiny odrážal. Okrem nového ošatenia a elegantného zovňajšku mal v sebe určitú iskru. Tá vzbudzovala dojem, že si vie udržať od vecí odstup. Teraz tomu ale už tak nebolo.²⁹

5.1.2 Hodnoty a ideály

Calemar by sme mohli považovať za *locus amoenus*. Postavy ho vnímajú ako ich vlastný raj.³⁰ Uvedomujú si nevyspytateľnosť rieky a pralesa, ktoré ich obklopujú a sú najpodstatnejšou charakteristickou črtou tohto prostredia. Všetky tieto nástrahy však považujú za súčasť každodenného života, ktorá dotvára harmóniu miesta. Rieka k životu vyzýva, calemarčania na nej pracujú, zaobstarávajú pomocou nej obživu a často sa k nej prirovnávajú. Je dynamická, premieňa sa, zapadá však do kolobehu života a dotvára harmonické prostredie. Postavy popisujú Calemar ako miesto oddelené od zvyšku sveta. Ide o vlastný raj cholov, ktorý v ňom žijú idylický život. Preniknúť do tohto prostredia zvonka je určitým spôsobom možné, avšak tí, ktorí sa o to pokúsia nikdy nebudú s prostredím späť tak, ako sú jeho praví obyvatelia. Miesto Calemar je určené jedine cholom. Nenájdu v ňom pokojný život ani kreoli a ani indiáni.

²⁹ "¡Ha cambiado mucho don Osvaldo! Antes resaltaba ante nosotros y ante el paisaje. Tenía, amén de sus ropas nuevas y sus arreos flamantes, algo interior que le daba cierto aire de encontrarse por encima de cuanto veía. Ahora, ya no." (s. 130)

³⁰ SIEBENNMAN, G. Op., cit., 1980, s. 256-258.

Calemar a život v ňom naplňuje predstavy o ideálnom vlastnom svete. Podľa charakteristiky Fernanda Aínsu román nepochybne spĺňa podmienky k tomu, aby mohol byť zaradovaný k utopickému žánru. Ten je charakteristický zobrazovaním usporiadaného sveta, v ktorom je nastolený poriadok, nesúžujú ho konflikty a spoločnosť si zakladá na solidarite. Tento žánr a dielo v ňom spracované môže slúžiť ako inšpirácia pre tých, ktorí majú moc zmeniť dejiny.³¹ Pre utópiu je dôležité podľa Aínsu odlišnosť od bežného časopriestoru, čo máme jednoznačne možnosť pozorovať aj v tomto prípade. Komunita žije vo svojom „inom“ dokonalom svete, v súžití s prírodou a ich vnímanie času je podmienené taktiež okolitým prostredím, predovšetkým riekou Marañón. Tá je v diele považovaná indiánmi za boha. Cholovia toto indiánske vysvetlenie považujú za pravdivé, avšak pridávajú k nej aj racionálnu interpretáciu. Ich život je ňou nepochybne ovplyvnený, no napriek jej prevahe sa rieke naučili prispôbiť a tým ju určitým spôsobom skrotiť. Vedia, že ju nikdy nemôžu ovládnuť úplne a prechovávajú voči nej rešpekt. Je živá a dynamická, vyžaduje určitú pokoru voči nej, pretože v sebe nesie život. Preteká v nej voda a hlina zo všetkých kútov sveta, mieša sa a plynie ďalej, rovnako ako život miešancov v Calemare. V komunite sa každá strasť urýchlene vyrieši a prípadná tragédia je považovaná za súčasť života a nenaruša výrazným spôsobom ich život. Toto dokonalé miesto, ktoré Aínsa nazýva rajska obec, ich oddeľuje od zbytku sveta a žijú v ňom v čase hojnosti, v dostatku a bez nepokojov, bez potreby zákonov, pretože osoby si zakladajú na dobrosrdečnosti a calemarskí cholovia sa vždy vyznačujú morálnou dokonalosťou. Nepokoj sa vždy odohráva vo vonkajšom prostredí, alebo z neho prichádza, avšak v prípade tohto románu komunita vďaka súdržnosti nečelí zničeniu spôsobenému týmito vplyvmi.³²

Ďalšou dôležitou hodnotou je viera, tá je zobrazená ako dôležitá súčasť ich života. Nejedná sa však o vieru dogmatickú, ktorá by bola riadená priamym pôsobením cirkvi, ale o duchovné zmýšľanie vedúce človeka ku dôstojnosti. V tomto momente je dôležité parafrázovať esejistu Josého Carlosa Mariáteguiho, ktorý podporuje teóriu, že mestic žijúci v priamej prírode preberá vnímanie podobné indiánom.³³ To môžeme považovať v prípade

³¹ AÍNSA, F. Op., cit., 2007, s. 31.

³² Ibid. s. 33-34.

³³ MARIÁTEGUI, José C. *7 Ensayos de interpretación de la realidad peruana*. Ed. Biblioteca Virtual Omegalfa, 2010, s. 268.

[online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <<https://omegalfa.es/downloadfile.php?file=libros/siete-ensayos-de-interpretacion-de-la-realidad-peruana>>.

tohto diela za pravdivé, avšak cholovia sa od indiánov vymedzujú a samotné postavy tvrdia, že sa na život nahliadajú aj logickým, racionálnejším spôsobom, ktorý však úplne nepopiera ani indiánske vnímanie a jedná sa o spojenie dvoch ponímaní kombinujúce oba typy nazerania na svet.

V diele pozorujeme predstaviteľa cirkvi, ktorý svojím nedôstojným konaním spôsobil smrť druhému. Don Matías popisuje príbeh kňaza, ktorý obvinil svoju milenkú z čarodejníctva. Ženu nakoniec skutočne neprávom odsúdili a upálili. Tá sa doteraz vyjavuje obyvateľom a pripomína im nepravosť, ktorá bola na nej spáchaná.

— No, skrátka...v tom mestečku bol farárom akýsi Ruiz...Ten farár mal ženu a väčšieho syna. Ale zaplietla sa s ním jedna miestna indiánka, krásavica s povestou čarodejnice. Predstavte si! Farár —a stvára takéto veci! —

— Tunajší farári majú všetci manželku —

— Áno, áno, to viem tu na tom nezáleží. Jedného dňa tá krásavica zabila prasa a farárov syn prišiel škemrat' o škvarky. —

— Daj mi aspoň škarôčok — prosíka tým otravným detským spôsobom.

...

On ich nakoniec zje, napije sa vody a zaje všetko nezrelým ovocím. Dostane koliku a za krátko umrie. Jeho matka začína dorážať na farára, a presviedča a presviedča, až ho nakoniec presvedčí...A farár ohlási v nedeľu po omši dedinčanom, že čarodejnicu musia upáliť, aj keď už dávno bola zavretá náčelníkom.³⁴

³⁴ "— Bueno, en el pueblo estaba de cura un tal Ruiz...

Este cura tenía una mujer y un hijo ya mayorcito. Otra india de por allí, muy agraciada y con fama de bruja, se enredó con el cura también. ¿Se figuran? ¡Un cura haciendo todo esto!

— Puacá los curas sacan siempre mujer... —

— Sí, sí, claro que por acá no les importa hacer todo esto y sin ningún recato. Así las cosas, un día la bueña-moza mata un cerdo y el hijo del cura va a pedirle chicharrones. «Demiusté unito», ruega con esa manera que tienen y que a mí me da en los nervios.

...

Se los come y luego va por allí y toma agua y se harta

de purpuros verdes. El resultado es un cólico del que muere rápidamente. Entonces la madre ajochoa al cura, dale y dale, y lo convence... Y el cura, en día domingo y después de misa, dice al

Hlavným ideálom je pre nich byť poctivým človekom, vedieť splavovať riekú a starať sa o rodinu. Tým zabezpečujú chod pretrvávajúcej komunity. Najdôležitejšie je zachovanie harmónie medzi obyvateľmi a ich prostredím. Cholovia pokrytctvo odsudzujú a kladú dôraz na pochopenie a spolupatričnosť. V diele sa nestretávame s obviňovaním osôb, ktoré by boli nevinné. Dedinčania vždy ponúknu prýbytok počestným, liečia chorých a sú vždy ochotní brániť slabších pred nespravodlivosťou.

5.1.3 Spolupatričnosť

Vďaka opisu správania sa postáv máme možnosť priblížiť sa zavedenému systému, na ktorom funguje komunitný typ spoločnosti. Ako bolo už spomínané, postavy fungujú kolektívne sú súčasťou tropickej scenérie. Komunitný spôsob života odráža pohľad Josého Carlosa Mariáteguiho, ktorý vylučuje akúkoľvek individuálnosť. Indiáni a mestici sa cítia v neslobode, ak sú nútení žiť v samote. Najdôležitejším prvkom v živote mestica (a indiána) je preto spolupatričnosť.

Román taktiež pracuje so špecifickým jazykom rozdeleným na dve pásma. Vševediaceho rozprávača, ktorý je až do posledných kapitol neznámy a používa normatívnu španielčinu a ďalšie pásmo tvorené variáciou, ktorá spája kreolské a indiánske prvky. Mestici v priamej reči používajú jazyk miešaný, indiáni takmer nerozprávajú a kreoli po vniknutí do prostredia s ním postupne náznakovo splývajú. Znázornenie kolektívnosti môžeme pozorovať pri rozprávačovom častom využívaní prvej osoby plurálu. „Ale ešte sme tu my, calemarskí pramári, ešte sú tu naše veslá a naše silné paže.“, prípadne „Ešte sme tu my ostatní, a keď nastane naša posledná hodina — či už na zemi alebo na rieke — je tu stále Adam a všetci ostatní mladučkí cholovia, ktorí už teraz siahajú po vesle, aby mohli pokračovať v našom dedičstve.“³⁵

Postavy v diele sa samé považujú za heroické. Pod týmto pojmom je však dôležité mať na pamäti, že vedú jednoduchý spôsob života. Každodennosť, ktorá zabezpečuje pokojný

pueblo que hay que quemar a la bruja a la que ya había hecho apresar con el Gobernador." (s. 127)

³⁵ "Pero aquí estamos nosotros, los balseros de Calemar. Aquí están nuestras palas y nuestros brazos. (s.102)

Pero aquí estamos nosotros y cuando llegue nuestra hora postrera Pero aquí estamos nosotros y cuando llegue nuestra hora postrera — en tierra o agua da lo mismo — ahí están el Adán y todos los cholitos que ya empuñan pala a fin de continuar la tarea." (s. 155)

nemenný život v komunite je znakom dokonalosti. Za najdôležitejšiu činnosť ich života považujú splavovanie rieky a zabezpečenie obživy pre obyvateľov. Všetci, čo sa na týchto činnostiach podieľajú, sú preto považovaní za hrdinov vo svojom calemarskom vesmíre.

5.1.4 Psychologický vývoj postáv

Cholské postavy v diele neprechádzajú psychologickým vývojom a nie je priamo kladený dôraz na ich vnútorný svet. Zmenou prechádza iba don Oswaldo, ktorý je archetypom kreolského človeka, ktorý sa vydá na iniciačnú cestu do pralesa. Takzvaný *forastero* sa po strávení určitého času v tropickom pralesa začína naňho ponášať a okrem toho sa svojim správaním pripodobňuje calemarským obyvateľom. Táto premena však vedie k poblúzneniu a nakoniec nie je schopní skutočne zapadnúť do komunity. To však pôvodne ani nebolo jeho zámerom, čo sa prejaví v jeho stave halucinácií, kedy sa v pralesi rozhodne založiť podnik, avšak samotná džungľa mu v tomto pláne využiť prírodu zabráni. Don Oswaldo je v diele voči cholom kontrastnou postavou zobrazujúceho typického cudzinca vstupujúceho do pralesa, ktorého v ňom čaká záhuda.

Všetko, čím je obklopený je strašné a nepredvídateľné. On sám nevie, akými priepasťami prešiel vo svojom tele a duši a ani akými ešte prejde. Premýšľa nad tým, aký malý je človek v tomto svete a sám pre seba si vraví:

— Hľa, príroda! Hľa, osud ! —³⁶

Vďaka popisu cholských postáv a ich ustálenému vnímaniu máme možnosť pozorovať fungovanie Calemaru. Cholovia fungujú pomocou vlastného systému, odlišného od Indiánom z vyšších miest a kreolom z pobrežia.³⁷ Jedná sa o postavy spokojné so svojim životom, schopné žiť v úplnom súlade s okolitou prírodou, bez potreby niečo v komunite zmeniť alebo vylepšovať, pretože nič dokonalejšie pre nich neexistuje. Chola v románe pozorujeme ako

³⁶ "Todo lo que le rodea es tremendo, sorpresivo, y no sabe él mismo de los abismos que ha atravesado en cuerpo y alma, ni de los que podrá cruzar todavía. Y luego piensa que el hombre cuenta poco en estos mundos y dice, hablando en voz baja, para sí mismo:

—¡Aquí la naturaleza es el Destino! " (s. 134)

³⁷ ESCOBAR, A. Op., cit., 1993, s. 27-28.

stelesnenie ideálu a môžeme preto konštatovať, že dielo je určitým chválospevom na mestickú rasu. V neskorších románoch sa stretávame s vyobrazením sociálnej vrstvy – postavy nie sú rozdelené na rasy a rôznorodosť ľudského správania sa nepripisuje iba rasovému pôvodu.

Cieľom autora v tomto románe nebolo poukazovať na problémy v spoločnosti, s ktorými sa jednotlivé vrstvy a rasy potýkajú. Dielo však ponúka silný umelecký zážitok, hlavne vďaka vybranému jazykovému spracovaniu a schopnostiam pracovať so zmyslami čitateľa a vtiahnuť ho do diela. Ako bolo už spomínané, hlavným atribútom diela je jeho umelecká – orálna stránka a zobrazenie ideálneho prostredia, ktoré znázorňuje dokonalé mestické spoločenstvo.

5.2 *Chlapík z Quita* (El chulla Romero y Flores)

V prípade románu *Chlapík z Quita* (El Chulla Romero y Flores, 1958) sa stretávame s reálnymi problémami obyvateľstva, ktorí nežijú v izolácii. Dielo sa zameriava na potomkov indiánov a kreolov, ktorí zišli cestou z hôr priamo do veľkomesta. Problém im nevytvára iba ich rasová príslušnosť, ale predovšetkým nevýhodné spoločenské postavenie. Autor v románe ukazuje reťazec problémov, s ktorými sa stretáva obyvateľstvo miest v Ekvádore, skrz postavu miešanca. Hlavný hrdina však svojím pohľadom ponúka náhľad nielen na situáciu mesticov, ale aj na všeobecnú nefunkčnosť systému, ktorá spôsobuje ťažkosti aj iným, nepriviligovaným obyvateľom. Vďaka duševnej rôznorodosť postáv, ktorá ponúka mnoho perspektív, je možné pozorovať autentické zobrazenie života v dekadentnej ekvádorskej spoločnosti. Na rozdiel od predchádzajúceho románu máme možnosť sledovať individuálne myšlienky jednotlivca. Hlavný hrdina je ten, kto je samostatne nútený čeliť nástrahám a nefunguje v rámci skupiny, ktorá sa vždy podporuje.

Autorovým zámerom bolo vykresliť mestica reálneho a neprikrášeného. Takémuto spôsobu jeho vyobrazenia ho viedlo viacero faktorov, ktoré sa pokúsime načrtnúť pre lepšie pochopenie románu. Tvorba Jorgeho Icazu, založená predovšetkým na ideách indigenizmu, sa sústreďí predovšetkým na zobrazenie života indiánskeho obyvateľstva v ekvádorských Andách. Za najdôležitejší autorov prínos sa považujú jeho romány, zrelé diela, v ktorých má čitateľ možnosť komplexne pozorovať trápenie a súžoby života indiánov a mesticov. Jeho počiatková tvorba sa zaoberá predovšetkým zobrazeniu nerovnosti medzi sociálnymi vrstvami a

dekadenciou spoločnosti, ktorú môžeme považovať za výsledok dlhodobej nadvlády bohatých oligarchov a korupcie. Kvôli jeho dramatickej tvorbe postavy v sebe nesú prvky dramatická, čo je možné pozorovať aj v románovej tvorbe, v ktorej následne presúva pozornosť aj na „neviditeľné“ obyvateľstvo z andských dedín, žijúce stále pod nadvládou latifundistov.

Za vrchol jeho prozaickej tvorby, ktorá zahŕňa aj poviedky, sa jednoznačne považuje román *Indiánske polia* (Huasipungo, 1934), ktorý popisuje surové zaobchádzanie s indiánmi a ich tragickú cestu do úplnej záhuby. Neskôr nám postupne umožňuje bližšie sa oboznámiť aj so situáciou miešaneckého obyvateľstva, ktoré so sebou nesie stigmú svojich predkov a taktiež zložitú spoločenskú situáciu predurčenú príslušnosťou k určitej sociálnej vrstve. Okrem bremena spojeného so svojím pôvodom, ktoré však už často nie je prekážkou pre úspech, ich postihujú aj problémy mestských ľudí a ich úlohou je teraz nájsť si svoje miesto v modernej spoločnosti. Mnohí úspech v spoločenskej vrstve dosiahnu. Z andských dedinčanov, považovaných za okraj spoločnosti, sa postupne stávajú úradníci, obchodníci aj politici.

Víziou mnohých mysliteľov bolo zjednotenie obyvateľstva a mestictvo sa javilo ako ideálny koncept. Tento civilizačný projekt však nie je možné dosiahnuť vzhľadom na nerovnosť medzi ekonomickými, sociálnymi, rasovými a politickými faktormi. Tento cieľ bol v skutočnosti zahájený a propagovaný, opäť však išlo o nespravodlivé zaobchádzanie a nútenie k prispôsobovaniu sa obyvateľstva k európskemu ideálu. Týkalo sa to ľudí, ktorých vyššia spoločnosť a politický nátlak donútili umelo zaplniť určité miesto, to však stále viedlo iba k členeniu obyvateľstva na kasty a spoločenské kategórie. Vidina spojenia, súdržnosti a poriadku v štáte postavila mesticov pred dve možnosti. Z politického hľadiska boli mestici a kreoli najmocnejšou vrstvou, čo im dovoľovalo mať v spoločnosti dôstojnejšie postavenie. V prípade, že obyvatelia disponovali dostatočným majetkom alebo známosťami, mali možnosť presadiť sa a viesť pokojnejší život. V druhom prípade sa jednalo o chudobných, ktorí zostali na pokraji spoločnosti. Frustráciu spôsobenú spoločnosťou, ktorá mesticom nedovolila vlastnú identitu a zmätok spojený s neustálou snahou o klasifikáciu vrstiev možno pozorovať aj v dielach *Mama Pacha* (Mama Pacha, 1967) a *Chlapík z Quita*.³⁸

Jorge Icaza zastáva názor, že obyvateľstvo sa snaží príliš podobať európskemu smeru. Považuje to za základnú chybu, ktorá vytvára nenávisť a pohrdanie voči pôvodnej kultúre. Za

³⁸ HANDELSMAN, M. "El mestizaje y la (con)fusión de la nación: una (pos)(lectura de "Mama Pacha" de Jorge Icaza." *Guaragua*. 2011, s.114-115. ISSN 11372354. [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/23266462>>.

dôležité považuje smerovanie k latinskej Amerike, nie pomimo nej. Jediné tak je možné dosiahnuť skutočnú univerzálnosť.³⁹ Icaza sa nestotožňoval s myšlienkami marxizmu alebo komunizmu, ako to môžeme pozorovať u predchádzajúceho autora. Napriek zdanlivo prekonanému problému rasy sa táto téma objavuje intenzívne aj v tomto diele. Je však dôležité poznamenať, že príslušnosť k určitej rase automaticky neurčuje postavenie v spoločnosti. V štúdií Teodosia Fernándeza spomína vplyv tézy Octavia Paza na ostatné krajiny Hispánskej Ameriky, ktorá vysvetľuje neustále silne zakorenené poňatie predstaviteľov vzniku miešancov matky indiánky a otca Európana.⁴⁰ V románe sa priamo stretávame s postavami submisívnej matky a nemorálneho otca, ktorí definujú osobnosť hlavného hrdinu. Octavio Paz, ale považuje za dôležité uvedomenie si mnohosti, ktorá dopomáha utvoriť si vlastnú identitu. Podľa jeho názoru nie je možné postaviť dve civilizácie oproti sebe a jednu z nich zavrhnúť, dôležité je vnímať ich vzájomné vrstvenie a neskorší súlad.⁴¹ Podobné uvažovanie je možné pozorovať práve v tomto diele, ktoré poukazuje na vytlačanie pôvodnej kultúry a jej silené nahradzovanie druhou, zdanlivo vyspelejšou. Nakoniec sa však tento smer ukazuje ako nesprávny a vedie k deštrukcii.

5.2.1 Identita miešancov

Ústrednou postavou románu je mladík Luis Alfonso Romero y Flores na oko pôsobiaci ako džentlmen zo strednej vrstvy v Quite,⁴² ktorý svojím dôvtipom a gráciou získal relatívne dobrú prácu úradníka.

Mládenec striedal podružné podrobnosti svojho oblečenia podľa toho, čo mala rada alebo čo preferovala jeho obeť či spoločník, ktorých si v predstihu vyhliadol kvôli obchodu či milostným dobrodružstvám. Zastrkával si noviny- dnešné či staré- do kapsy saka, keď mal na pláne

³⁹ DULSEY, B. "Jorge Icaza and His Ecuador." *Hispania*, vol. 44, no. 1, 1961, s. 99–102.

[online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/334552>>.

⁴⁰ FERNÁNDEZ, T. "Jorge Icaza En El Contexto de La Vanguardia." *Guaragua* 14, no. 33, 2010, s. 78–79.

[online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/25703217>>.

⁴¹ NÚÑEZ TAYUPANTA, L. *Reflexe indiánskeho sveta v hispanoamerickém eseji 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav románských štúdií. 2013. Dizertační práce. Vedoucí práce Housková, Anna, s. 96-97.

[online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <<http://hdl.handle.net/20.500.11956/58184>>.

zастрашит' a ohúrit' politickými strelami rozkokošenú byrokracii úradníkov a zamestnancov.⁴³

Jeho povýšenectvo a chamtivosť ho neustále nútia porovnávať sa s ostatnými, čo v ňom prehlbuje žiarlivosť a pocit frustrácie zo svojho života v quitskej spoločnosti. Luis Alfonso však nevidí problém v sebe, svoje konanie si vie vždy odôvodniť, prípadne ospravedlniť, a za všetko viní skorumpovanú spoločnosť, kde jediným možným spôsobom, ako získať uznanie, je prominentné rodinné zázemie, ktoré zaručuje protekciu. „Dostal sa rázom do sveta patriotov, pánov, do úzkeho okruhu vládnucich. Kľúč k sladkému osudu! Tisíce sa ich dostalo nahor tak, ako on“⁴⁴

Luis Alfonso cíti krivdu zo strany jeho rodičov, ktorí ho neustále sprevádzajú. Napriek tomu, že obaja rodičia sú mŕtvi, nie je možné, aby unikol neustálym hlasom, ktoré mu našepkávajú pri každom jeho rozhodnutí. Vždy, keď je Luis Alfonso nútený rozhodnúť sa v dôležitej situácii, vedie dialógy so svojou indiánskou matkou a kreolským otcom prezývaným Urodzená žobrač. Tí si v jeho vedomí svoje slovo nasilu vynútia a Luisa nabádajú k správaniu, ktorým by sa riadil jeden z nich. Indiánska matka Domitila mu neustále pripomína jeho „nečistý“ pôvod a očakávanú submisívnosť, ktoré mu nedovoľujú vyrovnáť sa pravým kreolským džentlmenom. Miguel, Urodzená žobrač, ho na druhú stranu pobáda k nečestnosti a vypočítavosti, čím jeho morálka výrazne klesá. Hlavnej postave zdanlivo nie je dovolené sňať falošnú masku Urodzenej žobroty a ani priznať svoj indiánsky pôvod, pre ktorý by ho náhodou mohli odvrhnúť.⁴⁵ Hrdina neustále predstiera a vytvára falošné domnienky o svojom pôvode, majetku a vedomostiach. Postava otca alebo matky však pôsobia škodlivo a nemajú dobrý vplyv na vnútorný stav postavy. Luis nechce prijať svoju identitu mestica a stále v sebe nesie rasovú stigmú, ktorá mu podľa neho bráni v ceste k vyššej spoločnosti.

⁴³ ICAZA, Jorge a Ricardo DESCALZI-RENAUD RICHARD. *El Chulla Romero y Flores: edición crítica*. Madrid: SEP, 1988, xxiii, ISBN 84-00-06883-1.

(Citácie primárneho zdroja pochádzajú z tejto edície.)

"Cambiaba el mozo los detalles secundarios de su indumentaria al capricho de gustos y preferencias de la víctima o cómplice que seleccionaba de antemano para el negocio o la aventura galante. Metía periódicos — nuevos o viejos — al bolsillo de la americana cuando trataba de asustar con bolas políticas al esbirrismo endémico de funcionarios y burócratas. (s. 49)

⁴⁴"Había entrado de golpe en el mundo de los patriotas, de los amos, de las minorías mandonas. Dulcísima clave del destino. Miles llegaron en esa forma a lo que él llegó." (s.15)

⁴⁵ DULSEY, B. Op., cit., 1961, s. 100.

Pri úteku sa pudovo šmykol telom po nejakom chodníku. Tým telom, ktoré by bol najradšej zabudol v nejakom tmavom kúte. Avšak patologický strach matky Domitily na jednej strane a teatrálné zúfalstvo Urodzenej žobrače na druhej — dvaja jazdci, ktorí bičom a ostrohami ovládali jeho dušu- mu zabraňoval...⁴⁶

5.2.2 Hodnoty a ideály

Snaha o zapadnutie do vyššej spoločnosti predstavuje pre Luisa Alfonsa dosiahnutie ideálneho života. Namiesto poctivej práce a vzdelania, investuje svoje úsilie hlavne do vytvárania ilúzie. Neprirodzene pôsobí aj jeho vzhľad, pretože sa svojím spôsobom obliekania snaží pripodobniť bohatejšej vrstve. Jeho šaty sú však zaplátané, obnosené, prešité a pôsobia zastaralo, čím sa vzhľadom ponáša ešte viac na svojho otca Miguela.

Urodzená žobrač sa v spoločnosti prezentovala ako aristokrat, jeho privilégia ale dávno zanikli a v spoločnosti sa stretával s posmeškami kvôli jeho domýšľavosti a neoprávnenému nárokovaniu si vysokého postavenia. Tradícia takýchto komických osôb siaha až do obdobia kolónií. Odev a vzhľad šľachticov sa stal povestne známy. Ich zastarané šaty, chudobu či alkoholizmus sa snažia zakryť svojím zdanlivo gavalierskym správaním.

— Môj dedo mi vravel, že tá Urodzená žobrač je vraj tradičná. —

— Ako to tradičná? —

— Zdá sa, že už v dobe kolónie tak nazývali jedného španielskeho šľachtica na mizine. Taká postavička, ktorá síce chodí v handrách a s prázdnyim žalúdkom, ale má batistový kapesník a správa sa ako najvznešenejší gavalier s palácovou obradnosťou. —⁴⁷

⁴⁶ "Arrastró el fugitivo instintivamente su cuerpo po run chaquiñán. Su cuerpo cual hubiera olvidado con placer en algún rincón. Pero el miedo patológico de mama Domitilia po run lado y la desesperación teatral de Majestad y Pobreza por otro — jinetes de látigo y espuela sobre el alma, impedían..." (s. 121)

⁴⁷ — Contaba mi abuelo que aquello Majestad y Pobreza era tradicional.

— ¿Tradicional?

— Parece que en la Colonia a un noble español venido a menos le llamaban de la misma manera. Un hombrecito que, a pesar de su ropa en harapos y su estómago vacío, usaba reverencias de caballero de capa y espada, liturgia de palacio, pañuelo de batista." (s. 20)

Postava sa napriek skazenému charakteru otca Miguela radšej pripodobňuje práve jemu. Luisovu obsesiu zapadnúť pomocou vzhľadu do vyššej spoločnosti možno pozorovať aj pri výbere oblekov na slávnosť, kedy neoblomne hľadá frak, v ktorom by vyzeral ako anglický lord. V požičovni má možnosť vybrať si množstvo oblekov, tie však preňho nie sú dostatočne vznešené. Počas vyberania ho obklopuje mnoho odevov, dôležité sú v tomto prípade aj tie tradičné, národné, ktoré v ňom vyvolávajú hnus a poníženie, pretože mu pripomínajú jeho z časti indiánsky pôvod.

S touto formou mimetizmu sa stretávame počas celého románu.⁴⁸ Jeho horlivosť a túžba po vysokom postavení ho však vedie ku skaze a často sa stretáva s posmeškami, pretože si niektorí prominenti všimajú jeho konanie a je pre nich ľahko dostupným zdrojom zábavy, pomocou ktorej sa môžu vyburíť. Postava mestica v tomto prípade nie je schopná vyjadriť svoju osobnosť, teda vybrať vhodný vzhľad, ktorý by ho reprezentoval. Aj keď má viacero možností, ako sa k tomu problému postaviť, vyberá tú extravagantnú. Ne zvolí si umiernený vzhľad, ale volí frak anglického lorda ako symbol nadriadenosti. „Tak kde je ten frak ? Môj frak!- povýšene naliehal mladík.“⁴⁹

Okrem toho opovrhuje a žiarli na ľudí, ktorí sa objavia na večierku, aj keď množstvo z nich je určite v rovnakej situácii. Ako ďalší príklad maskovania môžeme uviesť Luisovu partnerku Rosario, na ples voliacu výstredné šaty, v ktorých podľa slov Luisa pôsobí ako princezná. Róbu si taktiež nechala upraviť na tento štýl u rovnakého obchodníka ako Luis, ten však túto nešikovnú snahu o maskovanie spoznal.

Princezná, Contrerasova princezná...Čo teraz? Ako jej to len povedať? Čo teraz? Vypadá ako niečo, čo vlastne nie je. Ale pristane jej to...Hahaha...Musím veriť...Veriť...⁵⁰

V prípade, že sa miešanci uchádzali o vyššie postavenie, boli nútení prispôbiť sa mestskému životu. Ich zovňajšok sa nesmel príliš odlišovať od ostatných v prípade, že chceli dosiahnuť určitú životnú úroveň v meste. Pri Luisovi sa však stretávame s dravou ctižiadostivosťou, ktorá ho núti správať sa neprimerane. Okrem fyzického vzhľadu sa Luis

⁴⁸ APOLO, M. Op., cit., 2009, s. 107-109.

⁴⁹ "¿Dónde? ¿Dónde está el frac? ¡Mi frac! — interrogó Luis Alfonso con altanería." (s. 38)

⁵⁰ "¡La princesa! La princesa de Contreritas... ¿Qué hago? ¿Cómo le denuncio? Parece lo que no es. Pero está bien, muy bien...¡i...¡i...¡i...Debo creer...Creer..." (s.39)

snaží zapadnúť do spoločnosti aj inými spôsobmi. V situácii, ktorá by mu mohla priniesť úžitok k nadriadenými hovorí až prehnane spisovne, poprípade využíva cynizmus a iróniu aby odvrátil pozornosť od svojej nevzdelanosti. Avšak mimo prostredia, v ktorom by mohol niečo získať, využíva veľké množstvo vulgarizmov, vykrikuje, vyhráža sa. Ak sa náhodou ocitne vo vyššej spoločnosti, ktorá je, samozrejme, pokrytecká, snaží sa kvôli svojej nadutosti povyšovať nad ostatnými. Vždy sa však stretáva s neúspechom a jeho postavenie postupne klesá.

Ďalším problémom je jeho nevzdelanosť, výhodný post úradníka – revízora získa podvodom, bez predchádzajúcich skúseností a jeho spolupracovníci ho musia zaúčať. Luis však predstiera učenosť v obore úradníka a neuvážene si berie na zodpovednosť záležitosti, ktoré nie je schopný vyriešiť. Postupne sa tak dostáva do spletitej pavučiny klamstiev, ktoré mu nevyhnutne prinesú nešťastie v momente, keď bude nútený čeliť realite.

Luis sa nedokáže vyrovnáť s tým, že si ho prominenti všímajú iba vďaka jeho známemu pôvodu a stáva sa terčom posmeškov. Svojím správaním si však sám nepomáha a nevie vhodným spôsobom kontrolovať svoje emócie. Má pocit, že sú mu všetci niečím zaviazaní a môže si túto pomyselnú dlžobu od ostatných vziať naspäť. Tým, že reaguje neprimerane, si ho vždy okamžite všímajú a spájajú si jeho osobu s jeho otcom, tragikomickou Urodzenou žobračou. Jeho spojitosť s indiánskou matkou v spoločnosti vzbudzuje určitú ľútosť, nebráni mu však nadviazať výhodné priateľstvá, ktoré by mu pomohli. Ako príklad možno uviesť večierok, ktorý sa konal v dome prezidentského kandidáta. Luis sa v nevhodnej chvíli neprimeraným spôsobom ocitol v mieste, kde sa tento večierok konal. Rozhodol sa nátlakom a vidinou potupenia vysokopostavených vypočuť manželku prezidentského kandidáta ohľadom účtov. Doña Francisca priznáva, že účtov sa zbavili, pretože išlo o materiály, ktoré by ich mohli skompromitovať. Úradník – revízor je odhodlaný pokoriť skorumpovaných quitských prominentov, ale v tom doña Francisca pozve Luisa na práve prebiehajúci večierok. Tam môže čitateľ pozorovať prototyp pokryteckej elity, s ktorou sa hlavný hrdina snaží počas celého románu stotožniť. „Vládne tam lož, pretvárika, pokrytectvo, priemernosť, sebeckosť, úžera, krutosť.”⁵¹

⁵¹ GONZÁLEZ, Mauricio O. "Jorge Icaza y Pablo Palacio: Divergencias Convergentes." *Guaragua*, vol. 14, no. 33, 2010, s. 169. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/25703223>.

"Allí reinan la mentira, el fingimiento, la hipocresía, la mediocridad, el egoísmo, la usura, la crueldad." (s. 169)

Elita si okamžite všima vyčnievajúci element, pripomína mu jeho pôvod, kritizuje ho a ponizuje. Luis nie je schopný ubrániť sa a rozhodne sa pomstiť tým, že zverejní podvodné počínanie kandidáta na prezidenta. Tým si vyslúži prepustenie z práce a začína si uvedomovať svoju bezmocnosť voči nedotknuteľným hodnostárom.⁵² Jeho odhodlanie chradne.

Ďalšou pokryteckou postavou, ktorá odzrkadľuje dekadentnú mestskú spoločnosť v Quite, je nájomníčka príbytku, chatrče v chudobnej štvrti, ktorý obýva hlavná postava. Doña Encarnacita prenajala Luisovi príbytok na základe domnienky, že ide o bohatého džentlmena. Je posadnutá prominentnou spoločnosťou a nenásytnosť celej svojej rodiny sa snaží odčiniť prehnanou zbožnosťou.

V tom prvom jej pomohla aj značná časť jej príjmu- akýkoľvek zisk slúžil na uzmierenie nebies-, v tom druhom to, že každú chvíľu spomínala nejakého španielskeho predka — karbaníka, fanfaróna a dobrodruha. Rozprávala o ňom s našpúlenými perami, prevracala pritom očami a robila zbožné gestá, pretože to bolo podľa nej známkou aristokracie.⁵³

To, akým spôsobom si zarábala na živobytie, sa odráža aj na jej vzhľade. Schátrané príbytky v úbohej štvrti pripomínajú jej výzor, ktorý nešikovne skrýva veľkým množstvom líčidiel. Rovnako úbohý je aj jej vymyslený starobylý aristokratický rodokmeň. Kúpanie praktizuje iba raz do roka, zápach zakrýva voňavkou, vlasy jej držia v účese vďaka veľkému množstvu pomády.

Postavu Done Encarnity možno považovať za najpresnejšie zobrazenie úpadkovej spoločnosti, snažiacej sa zo svojho hyenizmu vykúpiť pokryteckou vierou. Za neprimerané nájomné ponúka rozpadajúci sa príbytok. Podobne ako si za nedosiahnuteľné úsilie musia ľudia bez privilégia zaobstarať miesto v dekadentnej spoločnosti. Jej vzhľad je pokrytý umelo vytvorenou a nekvalitnou fasádou, ktorá sa rozpadá a nie je schopná schovať ošklivosť. Je

⁵² APOLO, M. Op., cit., 2009, s. 105.

⁵³ "Lo primero lo subsanó con buena parte sus rentas — todo gasto era mezquino para ganar el cielo —, y lo segundo, evocando a cada momento la memoria de un antepasado español — tahúr, fanfarrón y aventurero —, del cual hablaba — signo en ella de aristocracia — frunciendo los labios, entornando los ojos y moviendo las manos en beatíficos giros. " (s.50)

dôležité upriamiť pozornosť aj na jej meno Encarnita, ktoré v sebe nesie význam stelesňovania.⁵⁴

Matka Encarnita, značne zúbožená, rovnako ako jej príbytky, skrývala svoje fľaky a fyzické nedostatky pod silnou vrstvou líčidiel: podklad biely ako zo sadry, obočie načiernené opálenou zátkou, na perách a lícach červeň z hodvábného papiera, domáca ryžová múčka na zmiernenie lesku pomád.

...

Pretože sa kúpala raz za rok- a to bolo pre ňu veľkou udalosťou-, prebýjala zápach tým, že si pod pazuchy natierala kolínsku.⁵⁵

Spôsobom, ktorým by Luis mohol zvýšiť svoj spoločenský status, je výhodné manželstvo s bohatšou dámou. Osudovú ženu, ktorá by mu toto postavenie zaručila nájde pomerne rýchlo. Postava Rosario, by mohla Luisovi poslúžiť ako jednoduchá cesta k vyššiemu postaveniu, avšak neskôr máme možnosť zistiť, že Rosariin status je veľmi podobný tomu Luisovmu. Dáma pochádza zo zbohatlíckej rodiny, ktorej majetok sa ale postupne minul a Rosario je nútená predstierať vyššie spoločenské postavenie rovnakým spôsobom ako Luis.

Veľmi dbá na svoj vonkajší vzhľad, ktorý by jej mal zaručiť výhodné manželstvo, aby opäť nadobudla majetok. S vidinou dobrého vydaja sa nechala zlákať návrhom od muža, z ktorého sa však vykľul násilník. Napriek tomu, že kontakt s ním prerušila, k oficiálnemu rozvodu nikdy neprišlo. Hlavná postava je zrejme okúzlená krásou Rosario, najdôležitejší je však preňho pocit, že tvorí pár s niekým, kto je z vyššej spoločnosti. Hneď pri prvom stretnutí na Rosario vyvíja nátlak, nie je ochotný rešpektovať jej zdržanlivosť a odmietnutie. Tá sa po neustálom domáhaní nechá Luisom okúzliť s vidinou pravej lásky. Ten balamutí dámu, že za jeho situáciu môže momentálny súd o dedičstvo a pokračuje vo svojej ilúzii. Rosario je na rozdiel od Luisa postavou so silnejším morálnym cítením. Neopovrhne svojimi rodičmi, túži

⁵⁴ Sloveso *encarnar* nesie význam personifikácie, reprezentácie, symbolu, výkladu pojmu.

⁵⁵ "Mama Encarnita, bastante deteriorada como su inmueble, cubría sus manchas y desperfectos físicos con buena capa de afeite: fondo de blanco como de yeso, tizne de corcho quemado en las cejas, colorete de papel de seda en los labios y en las mejillas, polvo de arroz hecho en casa para aplacar el brillo de las pomadas.

...

Como el baño era para ella un acontecimiento aniversario, combatía los malos olores echándose agua de Florida en los sobacos." (s. 50)

po slobode a stále si v tichosti pripomína, že nekoná nič zlé. Oproti Luisovi má výčitky svedomia. „, Nie som skazená, nie ! Som mladá...Môžem...Musím ...Cítim oheň v žilách, v srdci v bruchu, na koži...”⁵⁶ Jej silná túžba po slobode a láske ju kvôli jej naivnosti ale dovedie k tragickému osudu.

5.2.3 Spolupatričnosť

Okrem vysokej spoločnosti v Quite má čitateľ možnosť spoznať aj opačnú spoločenskú triedu. Po predstavení centra, úradov a luxusných viliek sa presúvame bližšie k horám, bližšie k Luisovmu prostrediu a k ľuďom, ktorými opovrhuje. Svojou ľahkovážnosťou sa hlavná postava dostáva do problému s podvodom a následne uteká pred políciou, zatiaľ čo Rosario začína rodiť. Luis sa snaží zohnať pre Rosario náležitú pomoc, pre svoju chudobu si ale lekára nemôže dovoliť a svoj žiaľ z opätovného zlyhania sa rozhodne zmierniť v opojení alkoholom. Po uvedomení si situácie skonštatuje, že Rosario má právo na dôstojnú starostlivosť a rozhodne sa vrátiť domov, kde ho už čaká polícia. Indiáni a mestici zo susedstva mu nezištne v tomto prípade pomáhajú a riskujú tým svoju slobodu a život.

Dôležitou časťou románu je, nepochybne, útek pred strážnikmi a následná cesta k takmer mŕtvej Rosario. Hrdina je nútený skrývať sa a bežať cez domy jeho susedov, ktorými až do tejto chvíle opovrhoval. Rosario napriek pomoci neprofesionálnych žien z okolia po pôrode umiera. Lekár, na ktorého sa susedia spoločne vzbierali, prichádza k takmer mŕtvej žene. Luis nachádza pred svojím domom dav susedov, súcitiaci s ním a ponúkajú mu pomoc. Berie do ruky svojho syna a uvedomuje si, že pomoc dostal vďaka súdržnosti jeho ľudí. „Opovrhoval som nimi , štítil som sa ich, cítil som v nich moje prekliatie. Dnes v nich však cítim akúsi nádej, niečo vlastné, čo sa mi navracia.“⁵⁷

Túto cestu možno považovať za akýsi očistec hlavného hrdinu. Zároveň má čitateľ počas úteku skrz príbytky možnosť pozorovať všetky problémy, s ktorými sa stretávajú chudobní obyvatelia jeho štvrte.

⁵⁶ "No soy una corrompida. ¡Nooo! Soy joven...Puedo...Debo... Me arde en las venas, en el corazón, en el vientre, en la piel ..." (s. 43)

⁵⁷ " Les desprecié, me repugnaban, me sentía en ellos como una maldición. Hoy me siento de ellos como una esperanza, como algo propio que vuelve." (s. 140)

V intimite obydlí – malých, veľkých, obložených drevom, vybielených vápnom, vyparádených tapetami, informovaných i vyspravovaných časopismi a novinami, z tehiel či s podlahami z udusenej hliny, s oknami či bez nich, s dverami z dreva či so závesmi z konopa- sa ukrývali a predierali túžba, hanba, nenávisť, láskavosť a neúspechy obyvateľov od Indiánov s dlhými vrkočmi — cholov ovplyvnených prostredím a vnútenými zvykmi — až ku kancelárskym pánom — drobných úradníkov — skrz celú radu posluhovačiek a slúžok — kuchárov, žehliarok a praden spodničiek, v topánkach alebo bez nich, vydatých, či žijúcich na hromádke — cez príštipkára, vojandy — pre obyčajného vojaka, pre desiatnika, pre čitateľa — cez záletné ženské, skrz murárov bez stáleho zamestnania, cez rodiny s nízkym príjmom a vysokými nárokmi.⁵⁸

Pýcha a hrdosť, ktorou hlavná postava oplýva, ho nebola schopná pred realitou zachrániť a jediným spôsobom, ako sa vyhnúť zatknutiu, bol útek. V domoch jeho susedov vidí ľudí, ktorých obklopuje chudoba, alkohol, únava zo života. U všetkých môžeme pozorovať súdržnosť a ochotu vystaviť sa nebezpečenstvu, prijímajú Luisa za svojho a sú odhodlaní zdieľať s ním jeho útrapy. Rovnako mu pomoc ponúkajú aj „nemorálne“ ženy z verejného domu, ktorý pre Luisa nebol cudzím miestom.

Výnimkou v pomáhaní a podpore je jedine, už spomínaná, lakomá nájomníčka, ktorú zaujíma hlavne dobrá povest' domu. Praje si, aby sa prípadné zabitie Luisa nekonalo v jej zbožnom dome, nepovažuje však za problém to, ak by zomrel na ulici alebo vo väzení. Odklon od ľudí, ktorým je najviac podobný je v mnohých prípadoch pochopiteľný, pretože tí nie sú vždy ochotní pomôcť. V ekvádorskom hlavnom meste nie je vždy priestor na spolupatričnosť, kvôli ľahkej možnosti jej zneužitia a možnosti obohatiť sa na ostatných pomocou sledovania vlastných záujmov.

⁵⁸ "En la intimidad de cada vivienda — chicas, grandes, entabladas, blancas de cal, pulidas de papel tapiz, noticiosas y remendadas de revistas y periódicos, con ladrillo o piso de tierra dura, con ventanas o sin ellas, con puerta de madera o cortina de cáñamo — se esconda z barajaba el anhelo, la vergüenza, el odio, la bondad y los fracasos de un vecindario que iba desde el indio guangudo — cholo por el ambiente y las costumbres impuestas — hasta el señor de oficina — pequeño empleado público —, pasando por una tropa de gentes del servicio doméstico — cocineras, planchadoras y lavanderas de follones, con o sin zapatos, casadas o amancebadas —, por artesanos remendones, por guarichas — de soldado, de cabo, de sargento — por hembras de tuna y flete, por obreros sin destino fijo, por familias de baja renta y crecidas pretensiones." (s. 50)

5.2.4 Psychologický vývoj postáv

V diele sa nestretávame už iba s archetypmi postáv, ktorým rasa určuje ich náтуру, čo nám dovoľuje bližšie sa sústrediť na ich konkrétny vnútorný život. Nejde o idealizovaných heroických hrdinov, ktorí sú stelesneným morálnej dokonalosti. Stretávame sa s kritickým nahliadnutím na mestickú postavu nútenú si nejakým spôsobom vytvoriť svoje miesto v spoločnosti. Luisa Alfonsa možno považovať za mestického antihrdinu kvôli jeho nemorálnemu správaniu a tragický koniec mu je predurčený takmer od začiatku. Zámerom autora bolo vyobraziť osobu so zložitým určitým vnútorným životom, nevytvára hrdinu, s ktorým sa čitateľ dobrovoľne stotožňuje. Predstavuje nám tragikomický život človeka v úpadkovej spoločnosti, v ktorej je človek s nižším postavením nútený predstierať svoju identitu a korupciou si zabezpečiť dôstojný život. Nie každému sa to však podarí a prichádza náhly stret s realitou.⁵⁹ To možno pozorovať aj pri postave Luisa, ktorému sa úspechu nedostáva a počas celého diela sledujeme (anti)hrdinu neoplývajúceho odvahou, galantnosťou a počestnosťou. Pozorujeme človeka vo svojej podstate, bezvýznamného vo veľkej pokrivenej spoločnosti, zúboženého⁶⁰ a odkázaného na nevyspytateľný osud.

Sprevádzajú ho a pomáhajú mu ostatní obyvatelia na pokraji spoločnosti, ktorými opovrhoval. Prichádza jeho stret s realitou a prednáša záverečný monológ, kde si uvedomuje svoje predchádzajúce konanie. Z hlavnej postavy sa stáva nová osoba, ktorá prehodnotila svoj život a je rozhodnutá vziať zodpovednosť do vlastných rúk.

A zatiaľ ja — frajer Romero y Flores — sa mením... V srdci, v krvi, v mysli — povedal s hlbokou bolesťou. Bolesťou, ktorá ho definitívne oslobodila a naplnila čímsi skutočným jeho doposiaľ prázdny život; musí milovať a vážiť si svoje príznaky z minulosti a aj spomienku na Rosario, brániť svojho syna, a stať sa jedným z tých, ku ktorým patrí.⁶¹

⁵⁹ TAUZIN, I. *Lo grotesco en El Chulla Romero y Flores*. Université de Bordeaux 3, 2005.

[online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <<http://www.lehman.cuny.edu/ciberletras/v14/tauzin.htm>>.

⁶⁰ HANDELSMAN, M. Op., cit., 2011, s. 91-92.

⁶¹ "Yo, en cambio — chulla Romero y Flores — transofrmándome... EN mi corazón, en mi sangre, en mis nervios —, se dijo el mozo con profundo dolor. Dolor que rompió definitivamente las aturadas que aprisionaban su libertad y que llenó con algo auténtico lo que fue su vida vacía: amar y respetar por igual en el recuerdo a sus fantasmas ancestrales y Rosario, defender su hijo, interpretar a sus gentes." (s. 140)

To, či Luis skutočne zanechá napodobňovanie so snahou dostať sa vyššie v spoločnosti nemáme možnosť zistiť. Avšak toto záverečné vyhlásenie by mohlo byť ukázkou mestica, ktorý už netúži byť súčasťou pokrytectva a pretvácky v mestskej spoločnosti. Bezpečie a oporu nachádza v komunite vydedencov schopných empatie.

Vplyv toho, že sa autor okrem prózy venoval aj divadelnej tvorbe je možné pozorovať aj v tomto románe.⁶² Román *Chlapík z Quite* nám pomocou pikarestnej postavy Luisa dopomohol vykresliť obraz mestskej spoločnosti v Quite. Hrdinov život pripomína určitým spôsobom tragikomédiu hlavne kvôli jeho neuveriteľným každodenným “dobrodružstvám” a snahe prežiť v spoločnosti. Ekvádorský Lazarillo je rovnako ako jeho španielsky predchodca rafinovaný, odmieta sa stotožniť so svojím mizerným životom a neustále trpieť.⁶³ Postava Luisa nakoniec môže vzbudzovať, aj napriek jeho pochybnej morálke, istý súcit ako Lazarillo z Tormesu, ktorému spoločnosť nikdy nedopriala dôstojný život. Hľadá útočisko u pánov, ktorí by mali byť pre spoločnosť vzorom, avšak nikdy u nich nenájde pokoj a úctu. V prípade tohto románu máme možnosť pozorovať postavu individuálnu a zodpovednú za svoj vlastný život. Jeho myšlienky sú mnohokrát protichodné a jeho konanie často nelogické kvôli náročnej situácii, ktorú sa snaží vyriešiť. Postupne máme možnosť nazerať na komplexnejšie zobrazenie reality a individuálneho človeka, ktorý sa do nej musí zaradiť sám.

5.3 *Všetky krvi* (Todas las Sangres)

Ďalším skúmaným dielom, ktoré prináša na mestica odlišný pohľad je román *Všetky krvi* (Todas las Sangres, 1964). Autor sa okrem románovej tvorby zaoberal aj esejistikou, ktorú nemožno oddeliť od jeho prozaistickej tvorby. Vďaka novému komplexnejšiemu prístupu autora k situácii peruánskej spoločnosti máme možnosť hlbšie nahliadnuť do problematiky mestictva a pomocou analýzy románu predstaviť ďalšie ponímanie mestica a chola. Skúmaný román bol zvolený predovšetkým kvôli originálnemu vyobrazeniu problému mestictva v peruánskej spoločnosti a množstvu priestoru na premýšľanie ohľadom otázky identity, ktoré

⁶² ARISTIZABÁL, Patricio V. "El Teatro De Jorge Icaza." *Guaragua*, vol. 13, no. 31/32, 2009, s. 94–102. [online]. [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41308650>.

⁶³ TAUZIN, I. Op.,cit., 2005.

dielo ponúka. José María Arguedas v románe predstavuje komplexnú situáciu v Peru tak, ako to vyplýva zo samotného názvu románu a vďaka jeho realistickému spracovaniu má čitateľ možnosť priamo nahliadnuť na problémy v krajine.

V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia sa peruánska spoločnosť začína obracať k industrializácii a modernizácii, ktoré, prirodzene, vedú k individualizmu. Ako sme už spomínali v predchádzajúcich kapitolách, sociálne vnímanie bolo v indiánskych komunitách orientované predovšetkým na spoločenstvo. Modernizácia a pokrok však dopomohla k zmene spoločnosti, ktorá sa začala orientovať na kapitalizmus a postupne sa začala presadzovať individualita človeka. Zároveň sa však úplne nevytratila orientácia k pôvodným kultúram a tradíciám. Toto dvojité vnímanie tak naďalej rozdeľovalo spoločnosť a vytváralo ďalšie otázky spojené s identitou.

José María Arguedas kládol dôraz na solidaritu a nepatril k podporovateľom ziskuchtivej západnej kultúry. Zároveň si uvedomoval jedinečnosť a individualitu každej osoby vystavenej určitým okolnostiam, ktoré ju ovplyvňujú. Chápal, že pokrok a modernizácia nemusí nutne viesť ku skazenosti spoločnosti a samotného človeka. Dôležitý vplyv na jeho tvorbu mal časopis *Amauta*, s ktorým úzko spolupracoval orientujúc sa na podporu individuality človeka v spoločnosti ale zároveň zdôrazňujúc význam súdržnosti krajiny. Nepodporoval myšlienky úplného spájania dvoch rôznych kultúr a odmietal ich hierarchiu, pričom kládol dôraz na vzájomný prínos, vďaka ktorému môžu obe pretrvávať v krajine.

Ideálom bolo pre Arguedasa spoločnosť založená na vzájomnom rešpekte a harmónii bez toho, aby nutne spolu splývala.⁶⁴ Za dôležitý jav v rôznorodnej spoločnosti považoval dualizmus, v tomto prípade spočívajúci v racionálnom uvažovaní a zachovaní mýtického vnímania. Ponúka tým hodnoverný náhľad na problémy, s ktorými sa stretávajú obyvatelia, avšak kladie dôraz aj na náhľad individuálny. Autor si postupne uvedomuje, že jeho ideálny svet nie je možné dosiahnuť. Odmietal však dodržiavať zavedený rád spoločnosti a nestotožňoval sa s jej hodnotami. Jeho projekt ideálnej spoločnosti založenej na tradičnom vnímaní a aplikovaní racionalizmu sa nedočkal úspechu kvôli ich zdanlivému vzájomnému vylučovaniu. Arguedas odmietal úplné spájanie kultúr, ktoré je nemožné dosiahnuť ľahkou

⁶⁴ HOUSKOVÁ, A., HERMUTHOVÁ J., SCHIROVÁ K. *José María Arguedas en el corazón de Europa*. Praga: Univesidad Carolina de Praga, Facultad de Filosofía y Letras, 2004, s. 101, ISBN 80-7308-081-8.

cestou, a vyjadroval obavy ohľadom novej modernej kultúry, ktorá by mohla tradičnú civilizáciu zdolať.

Jeho tvorba bola kvôli zdanlivo utopistickým ideálom a nízkej autentickosti podrobená ostrej kritike. Známa kritika prichádza opäť od premianta Nobelovej ceny María Vargasa Llosu, ktorý sa vyjadril k domnelo utopickému a archaickému ponímaniu sveta u autora. Podľa Vargasa Llosu sa usiloval o návrat „protokomunizmu“ z prekolumbijského obdobia a odmietal nevyhnutný modernizačný pokrok. Avšak táto teória neodrážala Arguedasove myšlienky a následne bola mnohými štúdiami vyvrátená. Autor si bol vedomý nutného vývoja, ktorým musí spoločnosť pre svoje zachovanie prejsť. V spojitosti s týmto náhľadom sa objavuje v kritikách pojem *utópia arguediana*, ktorá odkazuje na vlastný ideálny svet podľa Arguedasa. Rovnako ako Ciro Alegria sa José María Arguedas nechal do určitej miery ovplyvniť José Mariou Mariáteguim, ktorý kládol dôraz na koncept pevného spoločenstva v indiánskej tradícii. Arguedasovo ponímanie ideálnej spoločnosti však bolo obohatené o víziu pokroku a mala za cieľ zmazať rozdiely medzi sociálnymi vrstvami. Ďalším dôležitým vplyvom bolo to, že Arguedas mal takisto možnosť vyrastať v blízkosti utláčaného obyvateľstva. Vyrastal v prostredí s indiánmi a mesticmi, ktorí sa postarali o zmiernenie jeho trápenia počas detstva. Pochádzal z kreolského prostredia avšak jeho nevlastná rodina mu fyzicky a psychicky ubližovala, preto útechu nachádzal pri indiánskych a mestických pracovníkoch.⁶⁵

Okrem indigenistického prístupu sledujeme v dielach pohľad mestický a aj anticholistický.⁶⁶ Autor vnímal čisto indigenistické ponímanie ako nedostatočné, pretože nepokrývalo celkové zobrazenie skutočnosti, ale malo skôr regionalistický charakter, zameriavajúci sa predovšetkým na horskú oblasť. Literárny indigenizmus síce poukazoval na problémy obyvateľstva, avšak neponúkal rozšírenejšiu perspektívu na celkovú situáciu, ktorá sa postupne menila a už nepredstavovala archetypické zobrazenie utláčaného indiána a kreolského vykorisťovateľa.⁶⁷

⁶⁵ KLARÉN, Sara C. "José María Arguedas." *Hispanamérica* 4, no. 10, 1975, s. 45–54.

[online]. [cit. 2022-04-25]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/20541306>.

⁶⁶ AGUILAR, Ulises Juan Z. *Latin American Literary Review*, vol. 35, no. 70, 2007, s. 108–09. [online].

[cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20120004>>.

⁶⁷ RIVERA, F. "El Indio No Es Un Indio: El Indigenismo y La Narrativa de Arguedas, Revisitados." *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010, s. 207–209.

Autor sa nesnaží jednoznačne definovať národ a určiť identitu postáv. Podotýka, že Perú je tvorené zo všetkých krví, avšak nie je možné jednoznačne určiť, koho považovať za mestica, chola alebo indiána.⁶⁸

Mnoho štúdií upozorňuje na Arguedasovu zdanlivú dualitu názorov, ktorá sa prejavuje rozdielnymi spôsobmi v jeho tvorbe.⁶⁹ Jeho esejistická tvorba je charakteristická predovšetkým skúmaním identity obyvateľstva a tvorba románová poukazuje hlavne na problémy, ktorým čelia rôzne sociálne vrstvy v Peru. Je dôležité poznamenať, že autorove literárne a antropologické názory prešli značným vývojom. Nezastával jedinú správnu teóriu, ktorá mala pozdvihnúť spoločnosť, ale adaptoval svoje myslenie na situáciu jeho doby. Uvedomoval si, že neexistuje jediná dokonalá cesta schopná vyriešiť všetky problémy obyvateľstva a kládol dôraz na prispôsobovanie sa k súčasnému stavu. Smerovanie, ktoré sa postupom času ukázalo ako neefektívne a nedosiahnuteľné vylepšil, poprípade nahradil novým. Takým, ktorým by spoločnosť mohla fungovať. Vždy si však zachovával určitú skeptickosť voči smerovaniu spoločnosti a voči novej priaznivej budúcnosti. To mu ale nezabránilo dúfať v lepšiu budúcnosť národa.

Arguedas si uvedomuje dôležitosť geografického faktoru. Ten je jedným z hlavných dôvodov rôznorodosti, následnou izoláciou medzi sociálnymi vrstvami i problémov, ktoré sa kvôli tejto rozdielnosti vytvárajú. Jedna z dôležitých otázok, ktorá sa vyskytuje v spojitosti s územím, je opäť miešanie. Autor si je vedomý, že nie je možné vyhnúť sa spájaniu kultúr a ich vzájomnému ovplyvňovaniu. Zdanlivo nežiaduce ovplyvňovanie tradičnej kultúry modernou spoločnosťou podľa Arguedasa nemá nutne negatívny dopad. Považuje ho za nevyhnutný, ak sa má indiánska kultúra zachovať a zároveň byť rovnocennou súčasťou krajiny. Postupne však nevidí takmer žiadnu perspektívu v ideálnom harmonickom svete. Obe kultúry na území Peru prešli značným vývojom a už nezodpovedajú tomu, ako fungovali v minulosti. Dokonalá harmónia preto nie je možná. Spomínané kolektívne vnímanie indiánov a pokroková

[online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41407195>.

⁶⁸ MIRANDA, Juan José García. "La Tradición de Cambio de La Cultura Andina y La Literatura En La Visión de J. M. Arguedas." *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010, s. 158.

[online]. [cit. 2022-04-17].

Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41407192>.

⁶⁹ NÚÑEZ TAYUPANTA, L. Op., cit., 2013, s. 74-76.

spoločnosť, ktorá vyžaduje individuálne zmýšľanie, vytvárajú náročnú prekážku v dosiahnutí Arguedasovho pôvodného úmyslu.

Rasa nie je pre Arguedasa smerodajná. Dôležitá je opäť sociálna vrstva, ku ktorej sa človek zaraďuje. Dôležitou kategóriou sú mestizovaní indiáni, a tých opäť nazýva cholmi. Okrem nich spomína a považuje za cholov aj mestických majiteľov pôdy, ktorí prišli o svoje privilégiá a podobajú sa viac na indiánov, pretože sa pohybujú v horskom prostredí. Cholom môže byť aj kreol nedisponujúci dostatočnou prestížou v spoločnosti. To znamená, že cholo je v Arguedasovom ponímaní potomok indiána, kreola, mestica, ale svojimi zvykmi sa ponáša alebo sa snaží pripodobňovať človeku s kreolským moderným spôsobom života. Jeho nátura však nesie značne indiánske črty prejavujúce sa výraznejšie než tie kreolské. Nepovažuje ich za obyčajné spojenie dvoch rôznych kultúr, ale dáva dôraz na ich svojbytnosť tvoriacu ich vlastnú identitu. Mnohokrát sú to ľudia uvedomujúci si existenciu a význam oboch kultúr. Niektorí neodmietajú ani identitu indiánsku a ani európsku, snažia sa žiť bežný život v spoločnosti, bez nutného hlásenia sa k určitej kultúre. Mnohí z nich sa však, naopak, snažia zakryvať svoj pôvod a prikláňať sa k tej prestížnejšej.

Cholovia sú mnohokrát u Arguedasa vnímaní, na rozdiel od Cira Alegriu, viac negatívne, pretože sa vlastnou snahou pripodobňujú európskej kultúre, ktorá by mohla zničiť tú pôvodnú.⁷⁰ Spočiatku bol k mestictvu kritický, avšak postupne si uvedomuje že je jedinou možnosťou, ako zachovať národ. Napriek určitej strate identity indiána sa časť zachová. Tá by sa mala vyhnúť prílišnej snahe o napodobňovanie modernizačného európskeho vzoru.⁷¹

Tvorba Josého María Arguedasa tak neprináša jediný pohľad na situáciu, ale ponúka čitateľovi mnoho aspektov, ktorým čelí peruánska spoločnosť. V románe máme možnosť pozorovať všetky vrstvy spoločnosti. Nestavia do opozície spoločenské vrstvy ani rasy, tvoria reťaz, umožňujúcu náhľad na komplexné problémy obyvateľstva.

⁷⁰ SPITTA, S. Op., cit., 2013, s. 18-19.

⁷¹ FERNÁNDEZ, Ch. "Arguedas y La Crítica En La Encrucijada: La Mesa Del Poder o El Poder de La Mesa Sobre 'Todas Las Sangres.'" *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010, s. 315.

5.3.1 Identita miešancov

Román *Všetky krvi* je obrazom celej krajiny. Nevenuje sa jedinej rase a vrstve, ale ponúka obraz jedinca v rôznorodnej spoločnosti. Tá je opäť tvorená z rôznych individuálnych osobností a človek sa nemôže naďalej spoliehať na súdržnosť komunity, a preto je nútený konať. Predstaviteľovi určitej vrstvy nie je automaticky priradená archetypná vlastnosť a dôraz je kladený na individuálnu stránku človeka s rozličnými hodnotami a postojmi. V diele môžeme pozorovať ako skutky jedinca ovplyvňujú celú komunitu, či už pozitívne alebo negatívne, kedy privádzajú celé spoločenstvo do záhuby. Skúmané dielo zobrazuje postavu mestica, ktorá nie je heroická, nie je ani antihrdinom, ale ide o postavu fungujúcu v spoločnosti.

Ako sme už spomínali, Arguedas nerozlišuje príslušnosť a identitu na základe rasy. Identita je daná na základe postavenia, správania sa alebo hlásenia sa postavy k určitej kultúre. Ako príklad uvádza Silvia Spitta postavu dona Fermína. Ten je považovaný za potomka kreolov, avšak v diele ho mnohokrát prezývajú *cholo*, prípadne *serrano*. To značí, že sa jedná o postavu, ktorá svojím správaním nenachádza u ostatných ľudí priazeň, a preto ho ostatní nazývajú v Arguedasovej interpretácii dehonestujúco. Ďalej spomína postavu Rendóna Willku, ktorého prezývajú *cholo bueno* alebo *cholo aturcido* kvôli jeho dobrosrdečnosti a určitej čestnej naivite. Napriek tomu, že prežil život v limskej spoločnosti, vrátil sa do svojej dediny a snažil sa o spravodlivosť a pomoc svojej komunite. Je to akulturovaný mestic. Zanechal vieru v mýty a poveru, ktoré považuje za iracionálne a rozumom sa snaží zachrániť svojich blízkych. Napriek tomu, že sa od mýtického a tradičného indiána odklonil, zachováva si ideu spolupatričnosti, ktorá je pre spoločenstvo dôležitá a vďaka ktorej môže pretrvať.

Rendón predstavuje podľa autora ideálneho chola. Je prechovávateľom kultúry tradičnej, ktorá je však obohatená o prvky novej, pokrokovej. Jedná sa o prirodzený proces, ktorým by peruánska spoločnosť prešla bez toho, aby sa úplne vzdala svojho dedičstva a zároveň bola schopná žiť s rovnakými možnosťami, ktoré je možné získať pomocou nevyhnutného pokroku.

Mestici a cholovia sú v diele zobrazované aj ako postavy kladné, a aj ako postavy negatívne. Výraznou postavou chola, rovnako indiánskeho pôvodu ako Rendón Willka, je cholo Cisneros, stelesňujúci neresti spoločnosti. Zaoberá sa iba svojím vlastným prosperom a zneužíva starý feudálny systém na vykorisťovanie indiánov. Záporná postava chola sa neriadi žiadnymi pravidlami komunity a nehlási sa k nikomu, nemá v spoločnosti miesto. Okrem zneužívania systému tyranizuje ostatných. Jednou z jeho nemorálnych činností je aj znásilňovanie, podobne

ako u postavy dona Bruna. Týmto ohavným aktom si nútene vydobýja postavenie v spoločnosti, založenom na násilí a nenávisti. Táto postava núti k existencii mestictva a výsledkom sú zdegenerovaný potomkovia vzniknutí z násilia, ktorým ani nie je umožnené žiť a hneď po narodení zahynú. Cholo Cisneros, na rozdiel od Rendóna, predstavuje cestu, ktorou sa peruánska spoločnosť nanešťastie uberala. Pomocou násilných sexuálnych metafor autor predstavil vykorisťujúci kapitalizmus, pozostávajúci z exploatacie obyvateľstva a nútenej zmeny identity, ku ktorej boli dotlačení násilným spôsobom bez toho, aby mohli o sebe rozhodovať. Jedná sa o indiána, avšak svojim konaním a snahe prispôbiť sa výhodnejšiemu kreolskému životu napodobňuje ich pokrivené hodnoty kapitalizmu. Utláča tých, ku ktorým patril a nárokuje si právo na veľký majetok. Jeho pôvod je známy avšak, to že je indián nezníži jeho postavenie, pretože má moc. On sám neustále premýšľa nad tým, ako sa dostať do vyššej spoločnosti, zbaviť sa identity chola a ako byť považovaný za pravého veľkostatkára. „Nevedel, že ho don Bruno zapudil a ponížil ho ako nejakého skutočne menejcenného chola. A ani to, že ten zdrvivý barbar nebol schopný zareagovať, obrániť sa pred ním o a zaujať akýkoľvek postoj.“⁷²

Napriek majetku a moci ho však neustále považujú za nehodného chola, pretože vedia o jeho krutosti a o tom, že predstiera byť niekým iným.⁷³ Ako sme už spomínali, Cisneros je v spoločnosti nežiaduci, čiastočnú priazeň nachádza iba u dona Fermína. „Avšak, čo sa týka môjho presvedčenia, ten cholo Cisneros má v tom svojom zverstve niečo, čo mám aj ja.“⁷⁴

⁷² ARGUEDAS, José María. *Todas las sangres*. [T.] 1. Buenos Aires: Editorial Losada, 1970.

ARGUEDAS, José María. *Todas las sangres*. [T.] 2. Buenos Aires: Editorial Losada, 1970.

(Citácie primárneho zdroja pochádzajú z tejto dvojdielnej edície.)

"—No sabía que don Bruno lo había despedido, humillándolo como a un cholo verdaderamente inferior. Y que el bárbaro avasallador no alcanzó a reaccionar, a tomar ninguna actitud ante el señor. —" (s. 273)

⁷³ FELDMAN, Irina A. *Rethinking Community from Peru: The Political Philosophy of José María Arguedas*. University of Pittsburgh Press, 2014, s. 45. [online]. [cit. 2022-04-19].

Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/j.ctt9qh5w0>>.

⁷⁴ "— Sin embargo, depende de que yo convenza a ese cholo Cisneros. Tiene algo de mí en su regulada barbarie avasalladora.—" (s. 273)

U autora nepozorujeme takmer žiadne prejavy súcitu voči tejto postave. Jeho osud, vyvoláva u postáv pocit zadosťučinenia a je ponížený tými, ktorých tyranizoval.,,...indiáni sami vymrštili nahého toho barbara Cisnerosa, o ktorom s rešpektom tak rozprávate.“⁷⁵

V diele máme možnosť pozorovať viacero druhov miešanectva a cholstva. Samotný autor tvrdil, že otázka mestictva nie je jednoznačná a je potrebné si uvedomiť existenciu mnohých stupňov a druhov miešanectva.⁷⁶ Spomínali sme postavu Rendóna Willku, ktorého svojím správaním môžeme zaradiť k ideálnejšiemu predstaviteľovi chola. Rovnako sme mali možnosť pozorovať aj zápornú postavu, ktorú považujeme za chola s negatívnou konotáciou.

5.3.2 Hodnoty a ideály

Príbeh sa odohráva v horskej oblasti v dedine San Pedro de Lahuaymarca, ktorá doteraz fungovala na princípe feudálneho systému. Smrť dona Andrésa ohlasuje koniec zavedenému feudalizmu a osud spoločenstva sa môže odteraz uberať rôznymi smermi. K lepším životným podmienkam by sa malo dostať chudobné a poctivé obyvateľstvo, predtým utláčané spomínaným systémom. Tento krok v spoločnosti podporuje aj samotný don Andrés, ktorý si uvedomuje skazu spoločnosti, ktorú by priniesli jeho synovia a pre upokojenie svedomia odkazuje majetok indiánom.

Chcem, aby ste rešpektovali moju poslednú vôľu! Pozorne ma počúvajte! Svoj dom a všetko, čo je v špajzách, obývačke, spálňach a chodbách, nechávam indiánom a iným strápeným pánom. Chudobní páni, ktorí nemôžu prísť na rozdeľovanie, nech pošlú svoje deti. Nikto môj majetok nebude spravovať a neujme sa toho ani žiaden exekútor. Len nech vstúpia do môjho domu, kým bude moja mŕtvola ešte teplá. Nech si prerozdelia všetko medzi sebou!⁷⁷

⁷⁵ "...los indios, por sí solos, han arrojado desnudo a ese bárbaro Cisneros de quien habla usted con respeto." (s. 248)

⁷⁶ SPITTA, S. Op., cit., 2013, s. 20.

⁷⁷ "Quiero que se respete mi última voluntad. Escuchadme con cuidado. Dejo mi casa y todo lo que hay en las despensas, sala, domitoios y corredores, a los indios y a los caballeros pobres. Los caballeros pobres no querrán ir al reparto; que manden a sus hijos. No habrá repartidor, ni albacea. Que entren en mi casa, cuando aún mi cadáver esté caliente. Que se lleven todo." (s. 13)

Prekážku v dosiahnutí spravodlivosti totiž predstavujú potomkovia dona Andrésa. Jeden z nich nesie ideály ziskuchtivého kapitalizmu s vidinou obohatenia sa na úkor znevýhodneného obyvateľstva a druhý predstavuje rigidného pokryteckého kresťana so snahou zachovať starý feudálny systém.

Krajina nepredstavuje raj na zemi, neovplyvňuje vnímanie človeka, naopak, je postavami poznačená. Prostredie pôsobí prázdno, bez života a rozkvetu. Odzrkadľuje tým obyvateľstvo, ktoré je taktiež poznačené útlakom.⁷⁸ Aj keď autor dúfa v lepšiu budúcnosť, neočakáva ju. Je zneužitá a poškodená od ľudí, ktorí jej krásu poničili a podmanili si ju. Román je predstavený ako jeden cyklus s predpovedanou deštrukciou ohlásenou bláznom. Tá však neznamená úplnú skazu, ale značí nový začiatok, kedy sa situácia obráti. Matthew Bush taktiež potvrdzuje, že dielo naznačuje znovuzrodenie a nastolenie nového harmonického rádu, tomu však predchádza zničenie starého sveta.⁷⁹

Vykorisťovaní indiáni sa postupne menia na tých, ktorí poskytnú pomoc bohatým bez domova. Opäť môžeme vidieť autorov záujem o vzájomnú súdržnosť sociálnych vrstiev a taktiež snahu o odpustenie zo strany indiánov voči ich utláčateľom. Úplná deštrukcia starého neprávneho systému otvára možnosť novej pokrokovej spoločnosti, ktorá je založená na vzájomnom rešpekte.

Autor nemal záujem písať román pre určitú skupinu obyvateľov. Jeho cieľom bolo popísať skutočné Peru a jeho problémy, s ktorými spoločnosť musí bojovať. V analýze sa budeme venovať opisu bratov dona Fermína a dona Bruna, ktorí najlepšie vystihujú dve základné súžby peruánskeho obyvateľstva.

Podľa Matthewa Busha máme v románe možnosť pozorovať dva odlišné smery dekadentných hodnôt, ktoré sa v spoločnosti nachádzajú. Prvou je pokrytecké a dogmatické kresťanstvo a feudalizmus, reprezentované donom Bruno. Ten v diele zosobňuje morálny úpadok, porušenie kresťanskej morálky a skazenosť cirkvi, v mnohých prípadoch zastávajúca

⁷⁸KLARÉN, Sara C. "‘Todas Las Sangres’: A Change of Skin." *Latin American Literary Review* 1, no. 2, 1973, s. 84. [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20118876>>.

⁷⁹BUSH, M. "Cohesión y Contradicción: Los Excesos Narrativos de ‘Todas Las Sangres.’" *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010, s. 281. [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41407199>.

sa tyranov. Svet dona Bruna začína byť postupne minulosťou, avšak stále v spoločnosti pretrvával a v mnohých prípadoch máme možnosť vidieť snahu o jeho zachovanie. Don Bruno sa snaží zachovať feudálny systém utlačujúci znevýhodnené vrstvy. Na rozdiel od jeho brata sa nezaujíma o majetok, ale o vykúpenie a zmazanie minulosti. Avšak stále je jeho zmýšľanie nadstavené na feudálne vlastníctvo osôb. Svojich poddaných nepovažuje za plnohodnotných ľudí, ale považuje ich za svoj majetok. Indiáni mu nie sú seberovní a uráža aj cholov, ktorí by sa mu mohli pomstiť, tak ako to vidíme v prípade chola Cisnera, kedy si don Bruno uvedomí jeho pôvod a začne ho na základe jeho rasy urážať. Aby sa zastavil výčitky od dona Fermína, ktorý mu neustále pripomína jeho zverské skutky, poskytne mu indiánskych robotníkov do baní. Nechce však, aby ich don Fermín duševne znehodnotil a týral. Nepraje si, aby boli v očiach ostatných dedinčanov považovaní za skazených.

Otázku náboženstva máme opäť možnosť pozorovať aj v tomto románe. José María Arguedas bol katolíkom a jeho ideály sa stotožňovali s kresťanskými hodnotami. Tak ako ostatní autori odcudzoval pokryteckú vieru a dôležitosť kládol na skutky osôb. V diele sa priamo stretávame s postavami, ktoré možno považovať za Biblickú alegóriu. Hneď v úvodných kapitolách je čitateľovi predstavený prototyp neúprimného skorumpovaného kresťana, ktorý sa všetky svoje hriechy snaží vykompenzovať náboženskými gestami a zbožnou rečou. Don Bruno sa modlí, s cieľom zamestnať svoju myseľ. Mnohokrát sa začína modliť v situáciách, ktoré práve na modlitbu nie sú vhodné, prípadne sa modlí v uprostred rozhovoru.

Don Bruno, ktorý akoby nepočul nič o dialógu medzi bratom a kňazom, pokračoval v o svojom modlitbe. Bežal mrmlajúc smerom k dverám chrámu.

...

Hodil sa na kolená a pobožkal kňazovi ruku.⁸⁰

Postava Dona Bruna znázorňuje objektívne (feudálne) a subjektívne(morálne) problémy spoločnosti. Exploatovanie nižších vrstiev a násilnícke správanie, v rozpore s kresťanskými

⁸⁰ "Don Bruno que parecía no haber oído nada del diálogo entre su hermano y el cura, continuó el rezo. Corrió murmurando, hacia la puerta del templo." (s.27)

...

"Se arrodilló en el suelo y besó la mano del cura." (s. 28)

hodnotami, si postava musí podľa Antonia Corneja Polara odpykať.⁸¹ To považuje za jediná možnosť vykúpenia. Svojim fanatickým náboženským správaním sa povrchno snaží vyhnúť trestu. Správne nasmerovanie neskôr dosiahne pomocou indiána Rendóna Willku a jeho mestickej spoločníčky Vicente, s ktorou čaká dieťa. Je však nútený stráviť život vo väzbe, tam však nachádza vykúpenie, o ktoré podvedome usiloval.

Ďalšia vec sužujúca obyvateľstvo je novodobé vykorisťovanie pomocou kapitalizmu postupne rozširujúceho sa do celej krajiny. Predstaviteľom tohto nového systému na národnej úrovni je spoločnosť Wisther – Bozart a v individuálnej podobe tento problém stelesňuje postava Dona Fermína. Ten je podľa mnohých ešte nebezpečnejší ako jeho predchodca, pretože je s jeho ziskuchtivosťou schopný akejkol'vek beštiality. „Don Fermín je viac ako svojím otcom prekliaty démonom, ktorého nazývame ctižiadostivosť.“⁸²

Don Fermín usiluje o nahromadenie kapitálu pomocou dolovania bane Apark'ora. Prístup k tejto činnosti získal podvodným spôsobom. Zlo, ktoré spôsobil, kulminuje tým, že zapríčiní zničenie San Pedra a je postrelený svojím bratom.

Ako poznamenáva Matthew Bush, v spoločnosti sa objavujú naraz viaceré vízie budúcnosti, avšak obom chýba morálne a etické smerovanie. Ani jedna z vyššie uvedených nie je cestou k lepšej budúcnosti.⁸³ Autor tak vytvára priestor k predstaveniu si harmonickej spoločnosti, ktorá by mohla vzniknúť, ak by sa našiel smer, ktorý by bol spravodlivý ku všetkým. V románe je vidieť celkovú skazu mesta, ktorá predstavuje očistenie od oboch spomínaných smerov a mohla by tak viesť k vzniku novému a správne svetu.

5.3.3 Spolupatričnosť

V románe je možné na tému spolupatričnosti nazerať rôznymi spôsobmi. Máme ju možnosť pozorovať v pozitívnom zmysle, kedy utlačovaní indiáni ponúkajú prístrešie utláčateľom. Ďalej vidíme spoločné úsilie viacerých postáv, ktoré sa vyhradzujú proti

⁸¹ GUTIÉRREZ, M. "Estructura e Ideología de 'Todas Las Sangres.'" *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, no. 12, 1980, s. 144.

[online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/4529972>>.

⁸² "Don Fermín está maldito, más que por su padre, por el demonio de la ambición." (s. 58)

⁸³ BUSH, M. Op., cit., 2010, s. 282-283.

vykorisťovateľom, túžia po nastolení spravodlivosti pomocou povstania a zomierajú pri ochrane svojej komunity.

— Vaše pušky nezhasnú slnko, ani nevysušia rieky, o to menej životy všetkých indiánov. Len strieľajte. My nemáme bezcenné továrenské zbrane. Naše srdcia sú ohňom. Tu, všade! Poznáme dobre našu vlasť. A vy ju, pane, len tak ľahko nezabijete.⁸⁴

Stretávame sa však aj s kolektívnosťou, ktorá nie je nutne pozitívna. Kolektívne smerovanie spoločnosti, ktoré vedie k jej zániku, sme mali možnosť pozorovať v postavách dona Fermína, dona Bruna a chola Cisnera. Ako už bolo spomínané, autor sa v románe venuje celému spoločenstvu a individuálne skutky jedincov túto spoločnosť ovplyvňujú. Vzájomné ovplyvňovanie skutkov, ktoré vplývajú na celú spoločnosť Miguel Gutierréz nazýva verejnou scenériou, kedy postavy v diele zdieľajú spolu všetky individuálne činy.⁸⁵ Pred spoločenstvom nie je nič skryté, všetky počiny sa odzrkadľujú na smerovaní komunity. Hrdinovia spolu zdieľajú všetky intímne veci a spoločne sú vystavené násilným činom spáchaným niektorou z týchto postáv. Všetci vedia o nerestiach spoločenstva, v ktorom žijú a vo väčšine prípadov ich nie sú schopní adekvátne a spravodlivo vyriešiť. Zámerne si ich medzi sebou pripomínajú a využívajú ich vo svoj prospech, prípadne nimi odkláňajú pozornosť od svojich nemravností. Ako príklad môžeme uviesť epizódu, kedy don Bruno obviňuje kňaza z nemravného života, pričom on sám je človek páchajúci podobné skutky.

— To Vy... áno vy; zneuctili ste seňoru Donatilu. Kohože len synom je Julito? Ale svet sa nezrúti. A vy ste tým, čím ste. Ste kňazom nesúcim albu. Odpusťte, odpusťte môjmu bratovi, chvála našim ľudom!⁸⁶

⁸⁴ "—Los fusiles no van a apagar al sol, ni secar los ríos, ni menos quitar la vida a todos los indios. Siga fusilando. Nosotros no tenemos armas de fábrica, que no valen. Nuestro corazón está de fuego. ¡Aquí, en todas partes! Hemos conocido la patria al fin. Y usted no va a matar a la patria señor." (s. 259)

⁸⁵ GUTIÉRREZ, M. Op., cit., 1980, s. 148.

⁸⁶ "—Usted... sí; usted ha desgraciado a la señora Donatila. ¿Hijo de quién es Julito? Pero el cielo no cae. Y usted es el que es: sacerdote; lleva el hábito. ¡Perdóneme, perdone a mi hermano; alabe al pueblo!" (s. 27-28)

Román zobrazuje množstvo nerestí, ktorými trpí peruánska spoločnosť. K nim patria problémy sociálne, ekonomické a aj morálne. Ako vyplýva z názvu, dielo zobrazuje kolektív jedincov, tvorený zo všetkých krví. Bez rozdielu spoločenského postavenia, etnika alebo morálky, všetci prispievajú k jeho podobe. To znamená, že spoločnosť, tvorená jedincami, je nútená regulovať sa sama, ona samotná je zodpovedná za svoju podobu a za to, čo bude jedincom tolerovať.

Dôležitým prvkom v diele je naratívne spracovanie autora. Román pozostáva predovšetkým z dialógov, v ktorých sa výrazne odráža spolupatričnosť a neustála prítomnosť vnútorne prepojeného spoločenstva. Ako už bolo spomínané, každý skutok jedinca výrazne ovplyvňuje komunitu. Sústreďenie na zaeľovanie informácií a spoločné vedomie opäť poukazuje na súdržnosť a spolupatričnosť. Tá však už nemusí byť vždy vnímaná kladne. Podľa Miguela Gutiérreza autor nepoužíva jazyk každodenný, ale umelecký a štylizovaný, ktorý pôsobí ideologicky a hlása rôzne svetonázory. Román tak predstavuje určitý druh dialógu medzi ideológiami. Tento aspekt navádza k tomu, že dielo je možné považovať za autentické.⁸⁷ Nestretávame sa s jediným pohľadom na situáciu postavy, ale sme nútení komplexne premýšľať o Na druhej strane monológy slúžia autorovi na zachytávanie psychologického vývoja jednotlivých hrdinov. Podľa Gutiérreza sa vnútorné monológy podobajú na externé rétorické prehlásenia postáv Tie pracujú so svojim svedomím a taktiež ich smerujú ku komunite.⁸⁸

5.3.4 Psychologický vývoj postáv

V diele pozorujeme postavy autonómne, zodpovedné za svoje činy, a ich postavenie v spoločnosti nie je ukazovateľom, akým spôsobom sa život tohto hrdinu bude vyvíjať. Postavy prechádzajú vývojom hodnôt, postojov a podobne ako autor sa snažia nájsť ideálnu cestu, ktorú by mohli nasledovať. Autor tak nezobrazuje postavu nemennú v kontexte spoločnosti, v diele vidíme súhrn všetkých sociálnych vrstiev, každá z postáv má svoj vnútorný svet a jeho postoje sú otvorené vývoju. Spoločnosť tvorená týmito jedincami tak má možnosť voľby osudu, ktorým sa budú uberať. Identita sa v tomto diele neutvára pomocou rasy. Všetkým etnickým skupinám je v románe ponúknutý rovnaký priestor a nepodliehajú typickému zobrazeniu tak, ako sme to pozorovali v predchádzajúcich dielach. Autor sa sústredil predovšetkým na vnútorne prežívanie

⁸⁷GUTIÉRREZ, M. Op., cit., 1980, s. 154-155.

⁸⁸ Ibid. s. 152.

osôb, identitu neformuje iba príslušnosť k rase alebo vrstve. Identitu si človek, môže určitým spôsobom vytvoriť sám, na základe svojich skutkov.

V predchádzajúcich dielach boli cholovia zobrazení väčšinou ako osoby heroické, prípadne ako osoby, ktoré sa snažili náročnou cestou nájsť svoje miesto v spoločnosti a uchýľovali sa k neprístojným skutkom. Vždy sa však určitým spôsobom obrátili k mravnosti a nasmerovali sa k správnym hodnotám. V tomto románe však postavy nie sú idealizované, nie vždy sa obrátia k morálnemu dobru a nevyvolávajú u čitateľa súciti. Povrchnejšie zobrazenie nahrádza autor tým realistickým, zameraným na psychologickú stránku človeka. Ten si napriek ťažkej situácii môže vybrať, akým spôsobom bude konať. Človeka totiž utvárajú jeho skutky, je individuálnou osobnosťou, ktorá je síce ovplyvnená rôznymi okolnosťami, ale má možnosť o sebe rozhodovať. Na rozdiel od predchádzajúcich autorov, tak skutočne vidíme postavy autentické, pripomínajúce skutočných ľudí v ich špecifických podmienkach.

Ako bolo vyššie uvedené, postavy v diele nie sú vždy heroické a nedelia sa vždy podľa klasického rozdelenia na protagonistov a antagonistov. V niektorých prípadoch možno postavy jednoznačne zaradiť, avšak väčšinou máme možnosť pozorovať aj hrdinov ambivalentných. Ich konanie nie je vždy jednoznačné. Ako príklad môžeme uviesť hlavnú postavu, Rendóna Willku, ktorého správanie v niektorých prípadoch môže pôsobiť výhodne pre neho tým, že koná vo svoj prospech. V jeho prípade by čitateľ po krivde z detstva, kedy sa mu po nedôstojnom a nespravodlivom treste nedostalo dostatočnej pomoci, takéto smerovanie aj mohol očakávať. Cholo Willka sa napriek jeho nadobudnutému vzdelaniu a možnostiam zostať mimo komunity, vracia späť a túži po pozdvihnutí svojej domoviny. V prvom rade mu záleží na nastolení spravodlivosti voči indiánom, ku ktorým patril. Snaží sa o zachovanie ich života v *ayllu*, založenom na spolupatričnosti a pomocou modernizácie im poskytnúť dôstojnejšie miesto v spoločnosti. Za problematickú by sa dala považovať jeho aliancia s donom Brunom, ktorý je stelesnením morálneho úpadku. Rendón Willka si je vedomý Brunových spáchaných činov, avšak mnohokrát poukazuje na to, že Bruno vo svojom vnútri istým spôsobom ľutuje svoje skutky a je u neho možné v niektorých prípadoch vidieť snahu o nápravu. Vďaka tomu môžeme usúdiť, že v prípade Rendóna Willku máme možnosť pozorovať osobu komplexnú. Tá sa snaží nahliadať na viacero okolností a pomocou nich usúdiť, akým spôsobom bude konať. Zároveň si uvedomuje rôznorodosť ľudí a snaží sa o zachovanie morálky.⁸⁹ Modlia sa a stoja pri tých,

⁸⁹ BUSH, M. Op., cit., 2010, s. 286-288.

ktorí trpia. Rendón Willka bol zbičovaný v škole ešte keď bol chlapcom. „A preda je tu, bez toho, aby nenávidel dona Fermína alebo iných susedov.“⁹⁰

Ďalšou postavou, ktorá prechádza psychologickým vývojom, je don Bruno. Ten prechádza počas románu zdanlivo výraznou vnútornou premenou a postupne sa odkláňa od prvotného cieľa sebazáchrany pomocou neustáleho modlenia. Postupne začína vnímať okolitý svet. Udalosti, ktoré zapríčinili zmenu jeho hodnôt, ho prinútili rozšíriť jeho percepciu. Jeho nové ponímanie sveta postupne nadobúda prvky spolupatričnosti a začína sa orientovať na spojenie s prostredím.⁹¹ Don Bruno sa od počiatočného fyzického pôsobenia, neustáleho gestikulovania a dokazovania si moci násilím, posúva na psychické premýšľanie. Postupne sa upravuje aj jeho zmýšľanie ohľadom indiánov a začína svojich pracovníkov vnímať ako seberovných. Vzdáva sa majetku a zaneviera na korupciu, ktorú predtým sám svojím správaním podporoval. Kapitál podľa neho spôsobuje úpadok duše a obracia ľudí proti sebe. Preberá taktiež ideál Rendóna a hlása slobodu a individualitu každého človeka, avšak tým povzbudzuje ich chuť k práci a súdržnosti. Pomaly sa snaží smerovať k životu pokojnému, umiernenému a bez nenávisti, ktorú on sám v minulosti spôsobil. Nejedná sa však o postavu nutne vzbudzujúci súcit. Predstavuje človeka neschopného oslobodiť sa od náboženskej doktríny a každý jeho krok si odôvodňuje vyšším cieľom. Nie je to ani postava racionálna, uvedomujúca si vážnosť svojich skutkov, ale osoba utekajúca od svojich činov a svedomia.

Arguedas predstavuje plastické postavy, ktoré sa počas diela vyvíjajú. Na rozdiel od predchádzajúcich diel, kedy sa určitým spôsobom dá predpovedať údel hlavného hrdinu, čitateľ pozoruje zmeny v správaní postáv a je svedkom mnohých premien vedúcich k rôznym osudom. V tomto diele máme možnosť pozorovať zmenu správania a neustály vývoj postáv, ten je však môže odkazovať aj na nutnosť neustálej zmeny a napredovania v spoločnosti, ktorá môže byť jedného dňa spravodlivejšia.⁹²

⁹⁰ "Rezan y están por los que sufren. A Rendón Willka lo flagelaron, cuando era muchacho, en la escuela. Y ahí está, sin odiar a don Fermín ni a los vecinos." (s.173)

⁹¹ KLARÉN, Sara C. Op., cit., 1973, s. 93.

⁹² BUSH, M. Op., cit., 2010, s. 296.

5.4 *Nie som žiaden tvoj Cholo (No Soy Tu Cholo)*

V autobiografickom diele *Nie som žiaden tvoj Cholo* (No soy tu Cholo, 2017) a *Odkiaľ prichádzame my Cholovia* (De dónde venimos los cholos, 2016) od peruánskeho autora Marca Avilésa máme možnosť pozorovať súčasné vnímanie mestictva a cholizmu v modernej spoločnosti. Na rozdiel od predchádzajúcich diel sa autor nesnaží pomocou umeleckého jazyka a skrytých významov upozorňovať na problémy spojené s identitou, ale podáva priamočiare svedectvo hovorovým a bezprostredným štýlom. Ide o kritické vyobrazenie society pomocou autobiografického žánru, ktorý nie je dodnes dostatočne definovaný, avšak podľa Leticie Robles- Moreno tvorí dôležitú súčasť postmodernej peruánskej literatúry. „...dnes, spôsobom azda príznačným pre postmodernu, sú eseje, kritika a autobiografické spisy nielen v strede záujmu myslenia, ale aj súčasťou národnej literárnej tvorby.“⁹³

Tento druh diela u čitateľa navodzuje pocit spoluúčasti na situácii a podnecuje k zamysleniu sa nad súčasným stavom spoločnosti. Samotný autor sa venuje žurnalistike a tento štýl vo svojej naratívnych tvorbe rozvíja a prispôsobuje ho čitateľom, ktorí majú záujem o fakty. Tieto diela však musia spĺňať také kritériá, podľa ktorých sa text, dá považovať za čitateľný takým spôsobom, akým ho čitatelia majú možnosť čítať v románoch, umeleckých textoch či esejach. Tento žáner na pomedzí žurnalistiky, románu, autobiografie a eseje predstavuje vo svojom článku aj Romina Laura García a opisuje ho ako svedectvo so svojimi vlastnými pravidlami. Nesie v sebe prvky mnohých žánrov, a zároveň má za cieľ poukázať na fakty, ktoré sprostredkováva pomocou literárneho spracovania textu, čím je pre čitateľov príznačnejší. Nejde o žáner, ktorý je ľahké presne vymedziť a definovať, pretože takýto druh literárneho diela sa nazýva mnohými spôsobmi. Ako príklad môžeme uviesť názvy: naratívna literatúra faktu, román svedectva, nefikčný román, autobiografia a iné.⁹⁴

⁹³ ROBLES-MORENO, L. *Introducción: Visiones Del Peru Desde El Ensayo, La Dramaturgia y La Autobiografía*. Fondo Editorial PUCP, 2018, s. 18. [online]. [cit. 2022-05-10].

Dostupné z: <<https://jstor.org/stable/community.31638170>>.

"...hoy, de una manera quizás característica de la posmodernidad, el ensayo, la crítica y los escritos del yo se encuentran no solo en el centro del pensamiento, sino también de la producción literaria nacional."⁹³ (s. 18)

⁹⁴ GARCÍA, Romina L. *"Novela de no-ficción": polémica en torno a un concepto contradictorio*. Curitiba, 1999, s. 48-52.

Lucero de Vivenco vo svojom článku skúma, akým spôsobom je dekadencia spoločnosti zobrazená v nefikčnej literatúre a jeho tvrdenia aplikuje na esejistickú tvorbu Herberta Morotea, ktorá sa venuje realistickému zobrazeniu situácie v Peru. Jeho tvorba je taktiež spojením rôznych žánrov a štýlov, čím spôsobuje, že je ťažšie priradiť ju k jednému konkrétnemu a ustálenému. Podobný štýl, ktorým vykresľuje Moroteo zastaralý systém dnešnej spoločnosti môžeme badať aj v diele Marca Avilésa.

Dielo *Nie som žiaden tvoj Cholo* môžeme zaradiť k naratívnej literatúre faktu, hoci disponuje svojimi postavami a príbehom. Leticia Robles -Moreno poznamenáva, že je ťažké v dnešnej dobe určiť presný žáner mnohých postmoderných diel. Tak, ako to môžeme pozorovať aj v tomto prípade. Túto skutočnosť pripisuje k tomu, že autori sa snažia čo naj dôveryhodnejšie zobraziť skutočnosť a preto využívajú prvky rôznych žánrov. Tým nastáva situácia, kedy hranice medzi mnohými miznú. „Hranice medzi fikciou, literatúrou faktu, naratívou, esejou, autobiografiou alebo románom sa dnes oslabujú a niekedy dokonca miznú.“⁹⁵

Najvýznamnejšou postavou v tomto diele je samotný Marco Avilés, pôsobiaci aj ako rozprávač, ktorý nám prostredníctvom každodenných životných situácií približuje bežný život mestica v kozmopolitnom meste. Mestic a cholo, napriek zdanlivo pokrokovej spoločnosti, stále implikuje nižšie postavenie a musí znášať neustále ponížovanie od príslušníkov iných vrstiev. Autor v knihe vyobrazuje problém mestictva a cholizmu komplexne. Venuje sa rasizmu, založenému predovšetkým na fyzickej odlišnosti; príslušnosti k sociálnej vrstve, ktorá má vo väčšine prípadov značnejší vplyv na postavenie v spoločnosti a všadeprítomnej chudobe, taktiež do veľkej miery ovplyvňujúcej život jedincov. Frustráciu z týchto problémov vyjadruje pomocou ich-formy rozprávania, pričom jeho *ja* rozprávač využíva kritický jazyk, v ktorom možno zachytiť množstvo emócií. Avilés pomocou nefalšovaného rozčarovania nad pretrvávajúcou situáciou môže pôsobiť provokatívne a neseriózne. Jeho príbehy však dopĺňa svedectvami iných ľudí, ktorí sa ocitli v podobných situáciách ako on sám. Zároveň spomína reálne kauzy, ktoré sa v krajine odohrali a nebol im poskytnutý dostatočný priestor v médiách. Tie sa dodnes spravodlivo nevyriešili a následky nesú príslušníci určitých skupín dodnes.

[online]. [cit. 2022-05-10].

Dostupné z: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2631650>>.

⁹⁵ ROBLES-MORENO, L. Op., cit., 2018, s. 17

"Hoy en día las fronteras entre ficción o no ficción, narración o ensayo, y autobiografía o novela, se han debilitado, y a veces hasta esfumado." (s. 17)

Vďaka tomu máme možnosť pozorovať subjektívny pohľad jedinca na konkrétnu situáciu, jej dôveryhodnosť však podporujú ďalšie reálne príhody z jeho okolia. Dielo nie je primárne zamerané na vnútro a prežívanie jedinca, má však slúžiť ako svedectvo o nespravodlivosti, ktorú cholovia a mestici zažívajú. Autor nám ponúka náhľad do jeho života a popisuje príhody, ktoré formovali jeho presvedčenie o svete. V spôsobe, ktorým nám tieto epizódy sprostredkováva, sú vidieť jasné postoje, ktoré má Avilés voči spoločnosti.

Pomocou jeho diela zameraného na určitú skupinu obyvateľstva, ktorá je utláčaná nadstavuje zrkadlo nielen spoločnosti Limskej, ale prostredníctvom tohto lokálnejšieho a špecifickejšieho zobrazenia predostiera celosvetový problém a posúva tým svoju literatúru na medzinárodnú úroveň.⁹⁶ Okrem zážitkov z Limy, pozorujeme aj epizódy, odohrávajúce sa v USA. Rasizmus a iné problémy, s ktorými sa obyvatelia konfrontujú, majú univerzálny charakter. Pomocou špecifickej situácie v Peru, nám však ponúka náhľad na ich prežívanie tohto celosvetového ideologického javu.

Autor podáva svedectvo explicitne, bez potreby zjemňovať a stlmiť atmosféru, alebo ju umelecky prikrášliť. Čitateľovi sú predložené fakty vo svojej čírej podobe. Pri ich postupnom včleňovaní do hovorového štýlu navodzujú pocit dôveryhodnosti, a čitateľ výsledok deja očakáva. Bežný človek so sociálnym cítením a prehľadom o svete si je vedomý situácií, v ktorých sa tí nepriviligovaní nachádzajú. Mnohokrát sa o tieto okolnosti ľudia zaujímajú, vedia, aj keď možno komplexne nerozumejú tomu, s čím sa ostatní musia potýkať. Autor sa preto snaží predostrieť skutočnosť, chápe, že ľudia o problémoch tušia a svojou tvorbou im ich preto ukazuje v rýdzej forme. Z toho dôvodu využíva expresívny štýl a komplikovanú situáciu v spoločnosti, ktorej ani on sám úplne nerozumie, stvárňuje ľútostivý povzdych nad stavom society⁹⁷ pomocou irónie, nedôverujúcej možnému zlepšeniu, a v neposlednom rade aj humorom, ktorý však miestami pôsobí tragikomicky.

⁹⁶ HANDELSMAN, M. "Las Literaturas« pequeñas»En Busca de Sus Lectores Interculturales." *Guaragua*, vol. 14, no. 35, 2010, s. 35–38. [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/23266245>.

⁹⁷VIVANCO, L. "De Mesías, Pachacutis y profetas. El apocalipsis o el discurso de la contingencia en el Perú." *Revista Chilena de Literatura*, no. 82, 2012, s.108-109.

[online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41756618>.

Toto vyjadrenie jednotlivca, ktoré ponúka individuálnu skúsenosť však v sebe zahŕňa skúsenosti, týkajúce sa celého mestického a cholského obyvateľstva. Samotný autor v rozhovore pre *El Comercio* tvrdí, že ide o knihu, ktorá popisuje jeho subjektívnu skúsenosť a nazýva ju osobným exorcizmom.⁹⁸ Vyobrazuje však to, čomu sa snažia vzdorovať všetci cholovia a mestici.

Spisovateľ má tú schopnosť jasne sprostredkovať problémy, ktoré sú pre mnohých iných ľudí ťažké vyjadriť. Sme hlasom obyčajných občanov, ktorí čelia rasizmu a pre ktorých nie je jednoduché jasne verbalizovať tieto problémy.⁹⁹

Autor svoje ponímanie chola odlišuje od Josého Maríu Arguedasa, aj od zobrazenia sociológov. Tí sa mestictvu venovali dlhodobejšie a skúmali ho v rámci celej spoločnosti. Avilés je podľa jeho vlastných slov silno ovplyvnený svojou osobnou skúsenosťou a jeho tvorba je preto silne spätá s náhlymi emóciami. Do Limy prichádza spolu s rodinou priamo z Ánd a bol svedkom toho, ako sa museli vzdať svojej identity, aby aspoň čiastočne splnili nároky spoločnosti. Samotní členovia rodiny sa aj v domácom prostredí vzdávali kečujského jazyka a odmietali ho pred ním používať.¹⁰⁰ Opisuje aj situácie, kedy jeho vlastný otec nepovažoval svoju identitu za rovnú iným. Cholo pre jeho otca taktiež predstavoval človeka, ktorý nemá rovnaké postavenie v spoločnosti a nemôže napríklad jesť v prítomnosti svojich

⁹⁸ FANGACIO, Juan C. "Marco Avilés: 'En el Perú nos leemos la piel todo el tiempo'" *El Comercio*, 2017. [online]. [cit. 2022-05-27]. Dostupné z: <<https://elcomercio.pe/luces/libros/marco-aviles-peru-leemos-piel-444900-noticia/>>.

⁹⁹ CASTILLO, S. "Marco Avilés: 'Ser cholo es algo que me ha costado asimilar'" *RPP Noticias*, 2017.[online]. [cit. 2022-05-25]. Dostupné z: <<https://rpp.pe/cultura/literatura/entrevista-marco-aviles-ser-cholo-es-algo-que-me-ha-costado-asimilar-noticia-1066917?ref=rpp>>.

"El escritor tiene esa capacidad de poder verbalizar de forma clara los problemas que para muchas otras personas son difíciles de expresar. Nosotros somos la voz de los ciudadanos de a pie que se enfrentan al racismo y para quienes no es fácil plantear con claridad el problema."

¹⁰⁰ CRIALES, José P. "Marco Avilés: 'La guerra contra lo indígena también comienza en nuestra casa'" *EL PAÍS*, 2021. [online]. [cit. 2022-05-26].

Dostupné z: <<https://elpais.com/cultura/2021-11-16/marco-aviles-la-guerra-contra-lo-indigena-tambien-comienza-en-nuestra-casa.html>>.

nadriadených, ktorí v tomto prípade predstavovali príslušníkov bielej rasy, alebo nemali indiánske rysy.¹⁰¹

Tým, že jeho samotná rodina sa postupne vzdŕaľovala od svojho pôvodu, bolo pre autora ťažšie nájsť impulz, ktorý by ho podporil k priznaniu vlastnej identity. K objaveniu sily vo svojej identite mu stálo mnoho prekážok, ktoré ho zneistili a k jej prijatiu sa dopracoval až neskôr. Štýl, ktorým je jeho dielo napísané preto môže pôsobiť miestami útočne, frustrovane a má podobu hlasného vykričania všetkých pocitov.

Ja som svoje cholstvo prijal a objavil jeho bohatstvo nedávno. A možno to je dôvod, prečo sa kniha zdá byť koncipovaná hlasne, akoby kričala. Je smutné a unavujúce zisťovať, že bohatstvo, ktoré ponúka cholstvo je v Peru sa snažíme držať zamknuté, niekedy ho dokonca vyhadzujeme na smetisko.¹⁰²

Hlavnou témou v autorovej tvorbe je rasizmus, a on sám týmto termínom definuje taký druh diskriminácie, aký môžeme pozorovať v dnešnej spoločnosti. Človek, ktorý sa svojim vzhlľadom ponáša na určitú skupinu, prípadne disponuje príznačným menom a priezviskom, alebo prichádza z inej časti považovanej za menej vyspelú, je v spoločnosti automaticky považovaný za nežiadúceho cudzinca.¹⁰³ V prológu Avilés predstavuje pojem cholo, ktorý bol často mnohoznačný. Svojou podstatou však pôsobí negatívne a slúži primárne na oddelenie určitej skupiny ľudí, ktorí zdieľajú podobné črty a pôvod. Cholo pre Marca Avilésa, ktorý sa tak sám identifikuje, predstavuje miešanca s výraznejšími fyzickými znakmi, približujúcimi sa

¹⁰¹ BBC NEWS MUNDO con Avilés, M. "Por qué a muchos peruanos les cuesta reconocerse como 'cholos'." *BBC News Mundo*, 2017.

[online]. [cit. 2022-05-26]. Dostupné z: <<https://www.elmostrador.cl/agenda-pais/vida-en-linea/2017/01/18/por-que-a-muchos-peruanos-les-cuesta-reconocerse-como-cholos/>>.

¹⁰² FANGACIO, Juan C., *El Comercio*. Op., cit., 2017.

"Yo he aceptado mi choledad y he encontrado su riqueza no hace mucho. Y quizá por eso el libro parece que estuviera en voz alta, como gritando. Es hartazgo, cansancio de descubrir que la choledad en el Perú está fondeada, como una riqueza que tratamos de mantener encerrada, a veces hasta en el basurero."

¹⁰³ AVILÉS, M. "Lo bueno, lo malo y lo cholo: Postales sobre el racismo desde el Perú (2017-2019)." *Nueva sociedad*. Caracas: Fundacion Foro Nueva Sociedad, 2021, ISSN 0251-3552.

[online]. [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <<https://nuso.org/articulo/lo-bueno-lo-malo-y-lo-cholo>>.

indiánom, ktorý opustil horské prostredie a zostúpil do mesta. Cholmi sa rozhodli nazývať toto obyvateľstvo práve privilegovaní a význam slova so sebou nieslo negatívnu konotáciu.

Strávil som veľa dní premýšľaním o tomto malom lingvistickom rozhovore. Cholo má v Mexiku a Peru rôzne významy, no spája ich spoločný význam. Slovo cholo môže byť urážka. Nástroj segregácie.

...

Cholo je termín starý ako samotné prehispanické múmie a stavby. Ale na rozdiel od vyhynutých národov a ruín sú slová o čosi trvalejšie. Tradujú sa. Prechádzajú z generácie na generáciu a formujú to, kým sme.¹⁰⁴

Pejoratívny význam nesie v sebe aj odvodené slovo *cholear*, ktoré implikuje znevažujúce správanie voči druhej osobe alebo ponížovanie. To podľa autora autenticky odráža situáciu v spoločnosti. Ak si osoba v spoločnosti môže dovoliť niekoho ponížiť, podviesť a využiť (*cholear*), je to znakom určitej moci a nadradenosti. Ak je však osoba ponížovaná, značí to nižšie postavenie.

Sloveso *cholear* je výraz v peruánskom slovníku a pomáha nám pochopiť, kto sme a akú úlohu zohrávame v našej rasistickej a koloniálnej spoločnosti. Ak viete *cholearovať*, máte moc. Ak vás *ocholearujú*, ste v háji.¹⁰⁵

¹⁰⁴AVILÉS, Marco. *No soy tu cholo*. Lima: Penguin Random House Grupo Editorial S.A., 2017, ISBN 978-612-4272-13-4. (Citácie primárneho zdroja pochádzajú z tejto edície. Elektronická verzia knihy nedisponuje číslami strán. Kvôli lepšej orientácii v texte pochádza číslovanie z tlačenej verzie.)

"Pasé muchos días pensando en esa breve charla ligüística. Cholo tiene significados distintos en México y en el Perú, pero un espíritu común los hermana. Cholo es un insulto. Una herramienta para segregar.

...

"Cholo es un término tan antiguo como las momias y las fortalezas prehispanicas. Pero, a diferencia de las naciones extintas y sus ruinas, las palabras son seres más duraderos. Se heredan. Pasan de generación en generación y le dan forma a lo que somos." (s. 14–15)

¹⁰⁵ "El verbo *cholear* es un aporte peruano al diccionario, y nos ayuda a entender quiénes somos y qué papel jugamos dentro de nuestra sociedad racista y virreinal. Si puedes *cholear*, tienes poder. Si te *cholean*, estás jodido." (s. 15)

Autor však okrem kritiky rasistickej spoločnosti nadstavuje zrkadlo aj samotným cholom a mestizom, ktorí by sa zdráhali priznať si vlastnú identitu, poprípade sa voči vlastnej identite vymedzujú a pohŕdajú ňou. Tvrdí, že slovo *cholo* je potrebné prijať a využívať ho v pozitívnom zmysle, čiže vedieť ho využiť vo vlastný prospech a pripísať mu význam, ktorý značí hrdosť voči príslušnosti k cholom a sebaistotu pri identifikovaní sa ako cholo.

5.4.1 Identita miešancov

Epizódy zo života, ktoré sú stvárnené v diele, sa odohrávajú prevažne v Lime a Maine, kde autor momentálne žije. Avilés sa netají svojim sklamaním zo života v Lime, ktorú nikdy nepovažoval za svoj skutočný domov. Istým spôsobom však mesto obdivuje a dúfa v zlepšenie podmienok pre tých, ktorí zažívajú neprávosti.

Knihu som kúpil, aby som ju dal A. Chcem jej predstaviť nečakanú stránku mesta. Delikátny a okrajový svet, ktorý nám hovorí, že musíme mať trpezlivosť k Lime, že všetko sa čoskoro napraví, že veci nie sú až také zlé, aj keď v skutočnosti sú.¹⁰⁶

K Lime prechováva prirodzený vzťah, pretože v nej strávil svoje detstvo, ktoré napriek určitým problémom prežil spokojne. Ide o mesto, v ktorom je zložitá životná a nájsť si uplatnenie. Lima je ale kozmopolitná, plná umenia a vzhľadom na ekonomický trh a príležitosti má bližšie k americkým a európskym metropolám. Od dokonalosti má stále ďaleko a preto sa nesplní utopický sen toho, kto by túžil po pokojnom živote bez starostí.

Lima je zároveň mesto povojnové a porevolučné, všetci sú preto nútení tvrdo pracovať, aby si vynahradili a získali to, čo im bolo počas nepokojných rokov odopreté. Mnohokrát sa podľa autora kvôli krivde ľudia, ktorí zažili toto obdobie, uchylujú ku korupcii, aby svojim blízkym poskytli čo najlepšie zabezpečenie v živote. „Chcú dať svojim deťom istotu, ktorú nikdy nemali, a to za každú cenu. Cítia právo vziať si to, čo im bolo predtým odopreté.“¹⁰⁷

¹⁰⁶ "Compré el libro para regalárselo a A. Quiero presentarle un lado inesperado de la Ciudad. Un mundo delicado y marginal que nos dice que debemos tener paciencia con Lima, que todo se arreglará pronto, que las cosas no están tan mal aunque lo estén" (s. 27)

¹⁰⁷ "Quieren darles a sus hijos la seguridad que ellos nunca tuvieron, y a cualquier precio. Sienten el derecho de tomar lo que antes les fue negado." (s. 32)

Limčania žijú so strachom, že slobodu opäť stratia, preto odhodlane nahromadujú majetok a sú schopní konať protizákonne.

Ako bolo vyššie uvedené, dielo je osobným svedectvom autora, ktorý je sklamaný zo súčasného stavu spoločnosti. Samotný názov značí, že autor sa otvorene stotožňuje so svojou identitou a pomocou tohto vyhlásenia, odkazujúceho na dokument *Nie som žiaden tvoj černochoch* (I Am Not Your Negro, 2016), poukazuje na hrdosť k jej príslušnosti a k vytrvaniu voči nespravodlivosti. Privilegovaní ľudia si situáciu uvedomujú, avšak stále sú prekvapení, akých činov je ľudstvo schopné. Ľudí patriacich k utláčaným, tieto skutky postupne prestávajú udivovať, čo taktiež môže značiť tragický stav spoločnosti.

V jedno zimné popoludnie sme išli s manželkou do kina na dokument I Am Not Your Negro, ktorý vznikol na základe eseje černošského spisovateľa Jamesa Baldwina. Film vyobrazuje to, aké to je byť černochochom v Spojených štátoch.

...

Keď sa rozsvietili svetlá, desiatky ľudí si ešte utierali slzy vreckovkami. V miestnosti boli len dvaja černoši. Tí neplakali.¹⁰⁸

Autor v rozhovore pre RPP Noticias tvrdí, že bol defaultne nútený svoju identitu chola skrývať, aj keď si bol vedomý, že to nie je úplne možné. "Ak ste cholo alebo mestic, je nemožné úplne splynúť s iným typom spoločnosti."¹⁰⁹ Zároveň však spomína, že situácia mesticov, ktorí vo svojom vzhlade príliš nedisponujú indiánskymi prvkami, je na rozdiel od cholov lepšia. Spoločnosť, ktorá je pokrytecká preferuje rozmanitosť folklóru a hlási sa k umeniu a indiánskej tradícii. Avšak keď sa jedná o ekonomickú situáciu alebo ich postavenie, kedy chcú indiáni a cholovia využívať to, čo im patrí, tak im to nie je dovolené a sú proti ním podniknuté

¹⁰⁸ "Una tarde de invierno, mi esposa y yo fuimos al cine ver I Am Not Your Negro, un documental basado en un ensayo del escritor negro James Baldwin. La película contiene imágenes sobre cómo es ser una persona negra en los Estados Unidos.

...

Quando las luces se encendieron, docenas de personas aún se limpiaban las lágrimas con pañuelos. En la sala, solo había dos personas negras. Ellas no lloraban." (s. 83-84)

¹⁰⁹ CASTILLO, S., *RPP Noticias*. Op., cit., 2017.

"Cuando eres cholo o mestizo es imposible mimetizarte con otro tipo de sociedad."

mnohokrát násilné represie.¹¹⁰ Spoločnosť tak naďalej za jedinú správnu a ideálnu cestu považuje to kreolské a európske. Mestic neznamená v modernej spoločnosti indián, ale smeruje k ideálu society. Je to pridaná hodnota, ktorá ovplyvňuje jedincovo postavenie. Avilés kritizuje ponímanie, že je lepšie byť vnímaný ako mestic, ktorý nemá ďaleko k Európanovi ako byť považovaný za chola, ktorý v sebe nesie podľa väčšiny určitý druh stigmy. Tá značí človeka nevzdelaného, cudzinca z hôr, ktorý neprešiel dostatočnou modernizáciou a nemá v zdanlivo pokrokovej civilizácii miesto.

Vyrastal som koncom deväťdesiatych rokov a vtedy sa o tomto sa nehovorilo. Väčšinu svojho života som primárne považoval za mestica. V posledných rokoch som začal spochybňovať tento príbeh: ak boli moji starí rodičia domorodci a moji rodičia tiež, aké kúzlo sa muselo stať, aby som bol mestic? To indiánske je niečo, čo samo seba doma zabíja. Tým, že sa považujem za mestica, hovorím: „tu zomiera to indiánske“, a to považujem za niečo strašné.¹¹¹

Marco Avilés však priznáva, že sa k identite chola začal otvorene hlásiť a premýšľať o nej až v dospelosti. Dôvody, ktoré mu v tom bránili sme už popísali vyššie. Budeme sa však orientovať na hrdosť, ktorú v sebe toto priznanie nesie. Stále viac ľudí v modernej spoločnosti začína uvažovať o svojej identite a mnoho mladých ľudí poukazuje na zastaralé zmýšľanie a inšpiruje ostatných k hrdému hláseniu sa k svojej totožnosti, ktoré sa postupne začína objavovať medzi viacerými ľuďmi.¹¹²

Niečo, čo bolo treba urobiť a čo ma stálo naozaj veľa, bolo prevziať a s hrdosťou prijať môj pôvod. Musíte veriť, že byť cholom,

¹¹⁰ VALENCIA, V. "Marco Avilés, periodista, escritor y cholo." *Distintas Latitudes*, #EntrevistasLATAM, 2019. [online]. [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <<https://distintaslatitudes.net/entrevistas/entrevistaslatam-marco-aviles-periodista-escritor-y-cholo>>.

¹¹¹ CRIALES, José P., *EL PAÍS*. Op., cit., 2021.

"Yo crecí a finales de los noventa, y de esto no se hablaba. Durante gran parte de mi vida me asumí mestizo casi por default. En los últimos años empecé a cuestionar esa narrativa: si mis abuelas eran indígenas y mis padres también, ¿qué tipo de magia ha ocurrido conmigo para que me convierta en mestizo? Lo indígena es algo que se mata en casa y dentro de uno mismo. Al asumirme como mestizo estoy diciendo: "aquí muere lo indígena", y eso es algo terrible."

¹¹² BBC NEWS MUNDO., Avilés, M. Op., cit., 2017.

amazončanom alebo indiánom je veľké bohatstvo, je to niečo, za čo by sa človek nemal hanbiť.¹¹³

5.4.2 Hodnoty a ideály

Ako bolo už spomínané, autor túži po spoločnosti, ktorá bude rovnakým spôsobom pristupovať ku všetkým. V diele je možné pozorovať aj kritiku namierenú voči cholom, ktorí sa nevedia postaviť za svoje práva a nechcú sa podieľať na zmene. Oni samotní sú podľa Avilésa ďalšími, ktorí prispievajú k neustálemu rozdeľovaniu spoločnosti. Svojou nečinnosťou tak zachovávajú starý systém miestokráľovstva, v ktorom Európania a kreoli ovládali celé územie.

Táto kniha poukazuje aj na niečo iné, obsahuje ďalšie posolstvo. Je výzvou pozrieť sa na seba do zrkadla. Nestrácajte čas skrývaním sa alebo výčitkami.¹¹⁴

Jeho ideály o rovnosti sa takmer vždy konfrontujú s prízemným rasizmom. V knihe máme možnosť priblížiť sa k tragickým, miestami tragikomickým epizodám z jeho života, s ktorými sa bežný cholo v Lime stretáva. Mnohokrát ide o neprijemnosti, ktoré mu spôsobujú privilegovaní, iba na základe jeho fyzického vzhľadu. Ako príklad môžeme uviesť epizódu *Cholo Frente al Mundo*, v ktorej sa Marco kvôli rasizmu, tentokrát natoľko prízemnému, nebol schopný dostať na oslavu k svojim kolegom do klubu *La Sede*, pretože ho na základe jeho pokožky nechceli pustiť ďalej. Nakoniec sa dovnútra dostal, avšak situácia sa nevyriešila. Autor preto ostro vyjadruje svoje pohoršenie nad incidentom, ktorý sa na mieste zrejme odohráva často. Ako sme už spomínali, Avilés pomocou tohto diela vyjadruje nesúhlas so spoločnosťou, k čomu viditeľne zapája emócie a často v texte používa expresívne výrazy. „...chcel by som

¹¹³ CASTILLO, S., *RPP Noticias*. Op., cit., 2017.

"Algo que se tiene que hacer, y que a mí me ha costado mucho, es asumir y abrazar su origen con orgullo. Tiene que pensar que ser cholo, amazónico o andino es una riqueza, es algo de lo que uno no se debe de avergonzar."

¹¹⁴ "Este libro tiene otra urgencia, contiene otro mensaje. Es una invitación a mirarnos en el espejo. No pierdas el tiempo ocultándote o recriminándote." (s. 16)

vám poslať posolstvo plné pokoja, lásky a vlasteneckého cítenia, presne tak, ako to cítim: Priatelia La Sede: choďte sa vysegregovať sami, vy zkurvysynovia.“¹¹⁵

Takúto formu diskriminácie však máme možnosť pozorovať aj na celoštátnej úrovni, kedy televízia vysiela program *La paisana Jacinta*, ktorý ponižujúcim spôsobom opisuje indiánku prichádzajúcu z hôr do Limy. Tá je neupravená, zapácha, neprezlieka sa, nemá prístup k základnej hygiene, a túto postavu navyše stvárňuje muž. Napriek tomuto znevažovaniu indiánskeho obyvateľstva si program udržiaval početnú sledovanosť a k úplnému zákazu jeho vysielenia sa pristúpilo až v roku 2019. Autor odsudzuje nedôstojné vyobrazenie a tvrdí, že toto stereotypné a zároveň zavádzajúce vykreslenie obyvateľstva svedčí o skazenosti tých, ktorí veria v svoju rasovú nadradenosť.

Niektorí stále veria, že sú „páni“ a my cholovia naďalej zostávame ich „sluhami“. Z času na čas sa nás pokúšajú vyvyšovať, pošlú nás okúpať sa. Nezáleží, že sme teraz vzdelanejší ako oni. Podľa definície rasisti nie sú schopní vidieť svoju vlastnú špinu.¹¹⁶

Za epizódu, ktorú je dôležité spomenúť považujeme *Si Fueran Blancas*. Autor v nej popisuje spoločensko-politický škandál počas vlády diktátora Fujimoriho. V roku 1997 bola zo strany štátu zámerne vykonaná nedobrovoľná sterilizácia na neinformovaných mestických, cholských a indiánskych ženách. Tieto zákroky boli uskutočňované v oblastiach, kde sa nachádzalo najviac miešancov a indiánov, s cieľom znížiť pôrodnosť detí do chudoby. Krajina sa teda nepokúšala o zlepšenie podmienok, ktoré by priniesli lepšie ekonomické zabezpečenie, ale znížila pôrodnosť vynúteným zásahom do ženských tiel.

Spravodlivosť a odškodnenie však nikdy dostatočne nedosiahli, a to jednak kvôli zakrývaniu tejto kauzy a jednak pre nedostatok dôkazov, hoci zaznamenané boli početné svedectvá jednotlivých obetí tohto ohavného činu. Zároveň bolo pre tieto ženy častokrát náročné dostať sa do Limy, kde aj napriek ich úsiliu podať autentické svedectvo, boli ich

¹¹⁵ "...me gustaría enviarles un mensaje de paz y amor, insuflado, como estoy, de sentimiento patrio: Amigos de La Sede: vayan a segregar a la puta que los parió." (s. 20)

¹¹⁶ "Para los que todavía se creen "señores", los cholos seguimos siendo sus "siervos" y cada tanto intentarán disciplinarnos, mandarnos a bañar. No importa que ahora estemos mejor educados que ellos. Por definición, los racistas son incapaces de advertir su propia suciedad." (s. 24)

výpovede označované za irelevantné. Autor poznamenáva, že ku kauze by sa pristupovalo s väčšou ochotou a inou dôležitosťou, ak by sa to týkalo bielych žien.

Marco Avilés momentálne žije v Maine a často situáciu v Lime porovnáva s tou v USA. Voči latinskoamerickým prisťahovalcom sa vo všeobecnosti správajú dehonestujúco a navzdory ich snahe prispôsobiť sa k životu v cudzej krajine sú stále považovaní za podradených. Napriek tomu, že mnohokrát ide o ľudí, ktorí majú omnoho vyššie vzdelanie a chcú sa adaptovať v novom prostredí. Takéto správanie voči prisťahovalcom nachádzame v kapitole *Gente Marrón*. Tam pozorujeme príbeh dvojice imigrantov, ktorá vyplňuje formulár, avšak pri kontrole americká predavačka zamení písmená v ich priezvisku. Napriek tomu, že chybu spravila ona, s nechutou svoj omyl opravila, avšak situáciu nevhodne komentovala slovom *stupid*.

Nie je si istá, či tým slovom biela predavačka Walmartu poukazovala na noviny, na dokument, na seba alebo nás Latinoameričanov. Nie je normálne, že v interakcii medzi predajcom a zákazníkom, ktorá by mala byť neutrálna, 1) predajca nadáva zákazníkovi, 2) hodí mu pod nos papier, 3) spomenie slovo hlúpy. Nie je to normálne, ak vnímame, že vzťah predajca – klient má byť vzťahom medzi rovnými.¹¹⁷

Napriek mnohým skúsenostiam, ktoré autor a ostatní diskriminovaní prežili, stále dúfa v zlepšenie. Uvedomuje si však, že cesta k tolerantnejšej budúcnosti si vyžaduje obojstrannú snahu o pochopenie a rešpekt. Avilés neustále pociťuje určitý druh strachu a je nútený byť v USA ustavične obozretný, kvôli nepríjemnostiam, ktoré mu spôsobuje neznášanlivá spoločnosť. Občas má chuť vrátiť sa do svojej krajiny. Cíti, že tam je menšia šanca, že by ho iba kvôli farbe pleti mohli bezdôvodne zabiť.

¹¹⁷ "No está segura de si, con stupid, la vendedora blanca de Walmart se refería al papel, a la letra, a ella o a nosotros, los latinos. No es normal que en una interacción vendedor -cliente, que debe ser neutral, 1) el vendedor regañe al cliente 2) le tire un papel, 3) mencione la palabra estúpido. No es normal si entendemos que la relación vendedor – cliente es una relación entre iguales." (s. 61)

Miesto je plné bielych zákazníkov. Pobehuje tu nejaký strelec? Svaly na krku a pravom ramene sa mi zvierajú od úzkosti a teraz sa chcem len vrátiť do auta, ku knihám, do svojej krajiny.¹¹⁸

5.4.3 Spolupatričnosť

Ako sme mali možnosť pozorovať, diskreditácia obyvateľstva sa v spoločnosti dodnes toleruje. Vďaka nátlaku zo strany uvedomelej časti obyvateľstva sa však aspoň do určitej miery postupne prestávajú takéto prejavy ospravedlňovať. Aj pomocou spolupatričnosti a uvedomenia si svojej hodnoty, má utláčané obyvateľstvo podľa autora šancu zlepšiť svoju životnú situáciu. V modernej uponáhľanej spoločnosti na ňu ale nie je často dostatok priestoru.

Spoločenské neduhy sa uchovávajú tam, kde ich nik nerieši a kde vďaka tejto zotrvačnosti pretrvávajú. V knihe sa mnohokrát vyskytuje kritika obyvateľstva, ktoré neprotestuje proti zavedenému rádu. Zároveň ho pomocou mimetizmu alebo inej stratégie vedenia života podporujú aj tí, ktorí kvôli nemu trpia. Vyššie sme mali možnosť oboznámiť sa napríklad s naturelom, akým sa do limskej spoločnosti adaptuje otec Marca Avilésa, tak, že sa snaží zakrývať svoju identitu, aby naplnil ideály rasistickej society.

Okrem mnohých tém, spojených s pôvodom spomína aj silno zakorenený koncept machizmu, ktorý dodnes pretrváva a taktiež vyzýva ku kolektívnemu zmýšľaniu a konaniu, ktoré by mu zabránilo.

Boj proti machizmu nie je bojom žien proti spoločnosti, ktorá s nimi zle zaobchádza. Je to boj všetkých proti tej istej prefíkanej, dvornej a krátkonohej spoločnosti, ktorá rovnako ako utláča ich, utláča aj cholov, roľníkov, homosexuálov. Monštrum, ktorému všetci čelíme, je rovnaké. Monštrum však niekedy prichádza aj z domu.¹¹⁹

¹¹⁸ "El local está repleto de clientes blancos. ¿Algún pistolero anda suelto por aquí? Los músculos de mi cuello y el hombro derecho se contraen debido a la ansiedad, y ahora solo quiero volver a mi carro, a mis libros, a mi país." (s. 65)

¹¹⁹ "La lucha contra el machismo no es una batalla de las mujeres contra una sociedad que las maltrata. Es una batalla de todos contra esa misma sociedad taimada, cortesana y calzonuda que así como las oprime a ellas también lo hace con los cholos, con los campesinos, con los homosexuales. El monstruo al que nos enfrentamos es el mismo. El monstruo a veces vive en casa." (s. 24)

Neochotu k spolupatričnosti môžeme pozorovať a v prípade plážového múru, ktorým si limskí majetnejší ľudia ohradili pláž s ich domami, ktorá predtým slúžila pre všetkých. Opäť sú to väčšinou ľudia, ktorí sa snažia o nadobudnutie veľkého majetku, chcú sa oddeliť od zvyšku Limy a vyhradiť si svoje vlastné územie, do ktorého nemajú ostatní prístup. To autor pripisuje strachu, že by o majetok prišli a žili by takým spôsobom, akým museli počas nepokojného obdobia.¹²⁰ Vstup za túto bariéru je pre bielych ľudí, ktorí sa príliš neodlišujú od tých žijúcich v nej, jednoduchší. Ak však ide o chola alebo inú príslušnosť, prichádza stereotypná kontrola dokladov a nepríjemný výsluch, ktorý má zistiť dôvod, prečo sa niekto ako on snaží preniknúť do vyššej spoločnosti.

Dôležitou témou v diele je aj všadeprítomná chudoba, ktorú tí, čo ju nezažili, nemôžu pochopiť. Chudobu popisuje v epizóde *No Hagan Laberinto*, ktorá nám predstavuje situáciu študentov, ktorí si nemôžu dovoliť dôstojný život a ekonomická situácia štátu sa neustále zhoršuje, čím trpia aj oni. Rozhodnú sa o svojej situácii verejne rozprávať v rádiu. Tam sa však s nestretávajú s pochopením, pretože hlásatelia nie sú schopní pochopiť nepriaznivé pomery, v ktorých sa študenti nachádzajú. Autor tým ostro kritizuje zmýšľanie tých, ktorí sa okolnosti druhého nesnažia pochopiť a nie sú schopní prihliadnúť k jeho podmienkam.

Ale existe miera chudoby, ktorú poznáme len my chudobní, milí kolegovia z RPP Noticias. A ak ste touto nevýhodou sami neprešli, musíte sa naučiť rešpektovať tých, ktorí ju zažívajú.¹²¹

...

Podľa tejto zatuchnutej mentality chudobní nemajú právo na to hovoriť o svojej chudobe, protestovať alebo aby ich niekto vypočul.

Marco Avilés v tejto epizóde poukazuje na spôsob, akým povrchná spoločnosť nazerá na problémy týkajúce sa väčšiny obyvateľov. Ich každodenné existenčné problémy považuje za druhoradé a pri ich prosbe o vypočutie a pomoc im dáva nevyžiadané, a zároveň neužitočné

¹²⁰ AVILÉS, M. Op., cit., 2021.

¹²¹ "Pero hay un nivel de la pobreza que solo se conoce siendo pobre, mis queridos colegas de RPP Noticias. Y si usted no han vivido esa desventaja, tienen que aprender a respetar a quienes sí. (s. 75)

...

Según esa mentalidad rancia, el pobre no tiene derecho a hablar de su pobreza ni a protestar para que lo escuchen." (s. 76)

rady. Namiesto spolupatričnosti, ktorú by si prial nielen Avilés, sa často stretávajú s výsmechom a povyšovaním. Máme možnosť pozorovať, ako chudoba výrazne ovplyvňuje identitu človeka. Ten sa jej v mnohých prípadoch nemôže zbaviť jednoduchou cestou, či už kvôli jeho pôvodu, rysom, postaveniu, ale je nútený sa so situáciou nedobrovoľne zmieriť, alebo predstierať, že ho netýka.

5.4.4 Psychologický vývoj postáv

Počas svojho života si Marco Avilés postupne začína uvedomovať svoju identitu a je hrdý na svoj pôvod. Počas detstva nemal možnosť dostatočne sa priblížiť ku svojim koreňom, minimálne nie tak, ako by si prial. Preto podniká v dospelosti mnoho ciest po Peru, aby mohol lepšie pochopiť svoju totožnosť. Neskôr priznáva, že je na ňu patrične hrdý.

Všetky moje cesty pred písaním viedli k tým miestam, ktoré moji rodičia, strýkovia, starí rodičia opisovali vo svojich príbehoch. Cesta do Ánd bola cestou spiatočného poznania a hľadania domorodej histórie a cholstva.¹²²

Autor v tomto diele kritizuje ľudí, ktorí kvôli svojej nevzdelanosti a ignorancii považujú inú oblasť ako tú prímorskú za podradnejšiu. Toto znevažovanie je podľa neho možné pozorovať aj vo verejnom dianí a odráža mnoho politických smerovaní, ktorým je v spoločnosti poskytované miesto.

Okrem utláčania cholov a iných národností sa autor zaoberá aj otázkou neustáleho prvoplánového osočovania Španielov zo strany Peruáncov. Všetci bez výnimiek sú automaticky považovaní za kolonizátorov, exploitátorov, zlodejov kultúry. Zdôrazňuje však, že identita väčšiny pochádza aj z časti Európanov a kreolov. Odsudzuje tým dichotomické myslenie, v ktorom Peruánci zastávajú rolu dobra a zlo pramení iba z Európy. „Aké pekné by to bolo, keby nás v školách učili, že k dnešným Španielom máme asi tak blízko jako sme mali včera k

¹²² CRIALES, José P., *EL PAÍS*. Op., cit., 2021.

"Todos mis viajes, antes de escribir, fueron para buscar esos lugares que mis papás, mis tíos, mis abuelos, describían en sus historias. Volver a Los Andes fue buscar esta historia indígena, chola, en un viaje de regreso."

Inkom.¹²³ Podľa autora Peruánec nepozná s istotou celý svoj pôvod, nie je možné sa k nemu jednoducho dopátrať. Nevie, či je priamym potomkom Inca alebo conquistadora, ktorý si prišiel podmaniť územie. Táto nejasnosť identity, spôsobuje nielen konflikt vnútorný, ale aj celospoločenský.

V epizóde *Fetichismo Tardío* sa autor venuje téme znovobjavenia hodnoty toho, čoho sa predtým dobrovoľne spoločnosť zriekla a za čo sa hanbila, pretože to bolo považované za podradné. Jedlo servírované na spôsob, ktorým ho pripravovali chudobní a taniere, pripomínajúce tie, ktoré používala jeho rodina, u neho vyvolávajú zamyslenie nad potrebou spoločnosti pokrytecky sa hlásiť k tomu, čím predtým pohrdala. V tomto prípade sa jednalo o spôsob života nemajetného chola, znevažovaného vyššou spoločnosťou. Túto druhotriednosť teraz podnik vyzdvihuje a prijíma ju za svoju. „Tento jav spočíva v znovunachádzaní hodnoty. V Lime sa totiž učíme prehodnocovať to, čo kedysi vyvolávalo hanbu. Teda cholstvo.“¹²⁴

Dôležitou epizódou, v ktorej autor predstavuje prijatie svojej identity nachádzame v kapitole *No Soy Tu Cholo*. Tam sa zdôveruje, ako sa cítil medzi kolegami, od ktorých sa odlišoval svojím vzhľadom. Napriek tomu, že disponoval kvalitným vzdelaním a prácu vykonával dobre, trápil ho jeho štýl obliekania, ktorý ho spájal s chudobnejšou vrstvou. Jeho okolie ho nútilo myslieť si, že jeho ošatenie nie je dostatočne spoločensky adekvátne. Neskôr si však uvedomuje, že práve táto vec v skutočnosti neovplyvňuje jeho hodnotu.

Bol som unavený z toho, že som musel každý deň dokazovať, že napriek tomu, že som zo San Marcosu, napriek tomu, že som cholo a napriek tomu, že som chudobný, tak si túto prácu zaslúžim.¹²⁵

Avilés tým taktiež poukazuje na náročnosť prijať svoju identitu, ktorá je znevažovaná ostatnými. Nie je jednoduché sám seba zaradiť k tým, ktorí sú v spoločnosti utláčaní práve pre svoju totožnosť. Považuje však za dôležité sa o to pokúsiť, aby sa situácia v spoločnosti vďaka uvedomeniu si svojej jedinečnosti a schopností zlepšila.

¹²³ "Qué bonito sería si en las escuelas nos enseñaran que estamos tan cerca de los españoles de hoy como de los incas de ayer." (s. 46)

¹²⁴ "El fenómeno se llama revalorización. En Lima, estamos aprendiendo a revalorizar lo que antes producía vergüenza. O sea, la choledad." (s. 55)

¹²⁵ "Estaba cansado de tener que demostrar todos los días que – a pesar de ser de San Marcos, a pesar de ser cholo, a pesar de ser pobre – yo merecía ese empleo." (s. 88)

Autor tvrdí, že cholo nie je len niekto, kto má indiánske črty a snaží sa usadiť v meste. Je to človek, ktorý je súčasťou spoločnosti a snaží sa v nej nejakým spôsobom nájsť svoje miesto, väčšinou pomocou toho, že sa snaží pripodobniť zaužívaným normám.

V mojom prípade moje cholstvo nesúvisí len minulosťou (domorodá babička, biely dedko, rodičia z hôr), alebo s mojou pokožkou, ale s pozíciou, ktorú by som chcel na tomto svete zastávať. Byť cholom nie je moja "nevýhoda", ale moje rozhodnutie. Môj príbeh. Moje bohatstvo.¹²⁶

Nezáleží iba na farbe pleti, ktorá je dôležitým faktorom. Rasizmus je podľa autora démon, ktorého je náročné sa zbaviť. Je všadeprítomný a od čias miestokráľovstiev sa príliš nezmenil. Avšak ďalším významným ukazovateľom spoločenského postavenia je ekonomické zázemie, ktorým rodina disponuje a následný prístup k vzdelaniu. „Peniaze a vzdelanie z vás môžu urobiť bielych.“¹²⁷

Autor, rozprávač a postava v jednom si svoju identitu priznáva a predstavuje stratégiu, ktorou sa dá so svojou totožnosťou prežiť v spoločnosti. Tá je neustále rasistická a nespravodlivá, avšak Avilés si uvedomuje, že je dôležité so životom v nej pokračovať a snažiť sa o jej nápravu, aspoň pomocou šírenia svojich skúseností. Cholo nie je postava heroická, je to človek individuálny, ovplyvnený svojimi okolnosťami. Pre čestných ľudí akejkoľvek identity si želá spravodlivosť a úctu. Postava chola v tomto prípade predstavuje individuálnu osobu vo svete, ktorý dávno nie je utopický. Mestic a cholo, ktorý má svoje špecifické problémy a musí sa vysporiadať aj s prekážkami v modernom svete. Môže nájsť podporu vo svojej komunite a u ľudí, ktorí sú ochotní ich vypočuť a pomôcť im. Dôležité je však, uvedomiť si svoju identitu, prijať ju a vedieť ju využiť vo svoj prospech. V prípade, že vidí nepravosť, musí sa proti nej pokúsiť bojovať, či už priamo, alebo pomocou rozchyrovania svedectva. Nemusí ísť o umelecky vycibrené dielo. Rovnako ani o oslavnú hymnu mestickej a cholskej identity. Mestic môže byť zobrazený ako autobiografická postava, so svojimi ľudskými stránkami, nefalšovanými emóciami, skeptickosťou voči budúcnosti, avšak vo viere v jej nápravu. Na rozdiel od predchádzajúcich postáv nerozpráva veľkolepo, neoslavuje svoju identitu a nebojuje

¹²⁶ "En mi caso, mi choleidad no tiene que ver solo con mi pasado (abuela indígena, abuelo blanco, padres serranos), o con mi piel, sino con la posición que yo quiero ocupar e neste mundo. Ser cholo no es mi "desventaja" sino mi decisión. Mi historia. Mi riqueza." (s. 65)

¹²⁷ "La plata y la educación te puede blanquear." (s. 65).

za svoju komunitu priamou silou proti vykorisťovateľom. Je to moderný človek, so svojimi dnešnými problémami, ktorý okrem nich musí expresívnejšie a občas vulgárnejším spôsobom vyjadriť svoje emócie, ktoré sú vyvolávané v dôsledku spoločenskej situácie. Rovnako sa musí vyrovnávať so svojou totožnosťou, ktorú sa napriek mnohým krivdám postupne naučil mať rád a hrdo sa k nej hlásiť. V neposlednom rade sa pomocou svojej práce novinára a spisovateľa musí zastávať svojej komunity a zápasíť so zástancami starých zvykov, ktorí sa v niektorých veciach príliš nelíšia od exploátorov z koloniálneho obdobia.

Ako máme možnosť pozorovať, postava chola a mestica sa stále usiluje o jedno. O rovnosť v spoločnosti, ktorá považuje samú seba za pokrokovú. Z uvedenej analýzy však máme možnosť pozorovať, že problémy spojené s identitou stále pretrvávajú a za takmer celé storočie sa príliš nezmenili. Ako poznamenáva autor, aspoň má krajina právomoc odsúdiť niekoho za rasizmus. Otázku, či je takýto zákon, ktorý by mal byť braný ako samozrejmosť, vhodné považovať za víťazstvo a znak vyspelosti v dvadsiatom prvom storočí, ponecháme radšej otvorenú k vlastnému zamysleniu.

6. Záver

Miešanectvo je do dnešného dňa dôležitou otázkou v peruánskom a ekvádorskom prostredí. Stigma spojená s etnickým pôvodom, tlak spoločnosti, jej samotný kritický stav, miešanie kultúr, chudoba, upieranie práv, korupcia a túžba po spravodlivejšej a tolerantnejšej budúcnosti. Tieto aspekty sme mali možnosť pozorovať v takmer všetkých analyzovaných dielach. Výnimku tvorí dielo, ktoré sa priamo zameriava na svet bez vplyvu society, avšak aj v ňom máme možnosť pozorovať určitý pokus o narušenie tohto rádu.

Analyzované diela, zamerané predovšetkým na miešanecké postavy, ponúkajú síce umelecký zážitok, ale zároveň prebúdajú u čitateľov aj pocit skutočný, odkazujúci ku krutej realite. Napriek tomu, že mnohé z románov boli považované za nedostatočne autentické, odzrkadľujú postoje a náhľady rôznych autorov na nepriaznivú situáciu. Vďaka tomu máme možnosť pozorovať rôzne smery, ktorými sa život miešanca môže uberať. V analýzach diel sa preukázalo množstvo zdieľaných aspektov, s ktorými sa miešanec neustále potýkal. Takmer vždy išlo o tie negatívne a dodnes pretrvávajúce v zdanlivo pokrokovej spoločnosti. V dielach je zároveň možné badať postupné smerovanie k individualite postáv a dôraz je kladený na ich postupný rozvoj. Dôležitou súčasťou týchto kapitol tvoria aj náhľady na vplyvy, ktoré mohli podnietiť autorov k danému vyobrazeniu mestickej postavy.

Rozdiel však môžeme vidieť v zobrazení týchto aspektov a samotných postavách miešancov. V diele *Zlatý Had* máme možnosť pozorovať miešanca (chola), jednoznačne popísaného ako heroického človeka, ktorému práve jeho cholská identita a dodržiavanie rádu tejto miešaneckej komunity zaručuje morálnu dokonalosť. Postava nedisponuje individuálnym zmýšľaním a jej konanie je smerované k celej komunite. Je to cholo slúžiaci ako možná inšpirácia pre ostatných k dosiahnutiu ideálnej spoločnosti založenej na vzájomnej súdržnosti. Román *Chlapík z Quita* zasadzuje postavu miešanca (chullu) do mesta vyžadujúceho na dôstojný život v dekadentnej spoločnosti splnenie určitých podmienok. Tie sú zamerané predovšetkým na majetok a ak ním postava nedisponuje, nežiadaná pozornosť sa presúva na jeho etnický pôvod, ktorý je neustále určitou stigмой, aj keď už nie hlavnou prekážkou k dosiahnutiu úspechu. Postava teraz koná individuálne, je ovplyvnená vlastnými okolnosťami, ktoré ju definujú a rozhodne sa nejedná o ideál človeka. Hlavný hrdina sa hanbí za svoj pôvod, napodobňuje nemorálnych ľudí a po mnohých strastiach, spojených práve so snahou zakrytia totožnosti, nachádza oporu u tých, ktorými pohrdal. Postupne sa mení jeho charakter

a prechádza psychologickým vývojom, avšak konanie po tejto premene nemáme príliš možnosť pozorovať a je otázne, či sa postava s prijatou identitou skutočne zmierila. Dielo *Všetky krvi* sleduje viacero miešaneckých postáv. V mnohých prípadoch sa však neidentifikujú primárne podľa etnického pôvodu, ale pomocou ich vlastného konania. Cholo je v tomto prípade postava kladná, záporná, ambivalentná. Identitu chola je dokonca možné zamaskovať alebo ju nadobudnúť. V tomto ponímaní nezáleží na rasovej príslušnosti, ale na činoch osoby a odcudzuje myšlienku určovania príslušnosti ku kaste na základe majetku. Postava miešanca a chola je výrazne individuálna, sama môže rozhodnúť o svojom osude a prechádza rôznymi psychologickými premenami odrážajúcimi komplexnosť celkovej situácie a nutnosť prispôbiť sa do určitej miery novej skutočnosti. Napriek tomu, že pozorujeme individuálnosť na osobnej úrovni, za dôležitú a kladnú vlastnosť je považovaná spolupatričnosť a súdržnosť, ktorá sa nutne nevyklučuje so zachovaním vlastnej identity jedinca. Ten je v tomto románe považovaný už za postavu jedinečnú, ovplyvnenú okolnosťami, ktorá sa nemusí nutne nakoniec obrátiť ku svojej komunite. Vyžaduje od nej neustále napredovanie a určitú samostatnosť, aby mohla fungovať v novom svete, avšak upozorňuje na dôležitosť zachovania si ľudskej stránky orientujúcej sa na vzájomnú podporu. V poslednej analýze diela *Nie som žiaden tvoj Cholo* pozorujeme neprikrášené zobrazenie chola, ktorý je plným právom frustrovaný zo stavu dnešnej spoločnosti. Tá posudzuje ľudí opäť na základe majetnosti a často sa znižuje k prízemnému rasizmu. Hlavnou postavou je samotný autor. Ten sa priznáva k svojej identite a ako on sám poznamenáva, aj k všetkým kladným a záporným atribútom, ktoré by mohla táto totožnosť v sebe niesť. Marco je bežný obyvateľ Limy, neskôr Maine, a pomocou tohto svedectva vyobrazuje zmýšľanie society. Jeho cieľom je sprostredkovať verejnosti svoje zážitky v neprikrášlenej podobe a dať najavo, že človek nie je v takejto situácii sám a má oporu v ostatných cholochoch, ktorí o ňu majú záujem. K tomu, aby táto osвета splnila účel, je však potrebné otvorene sa hlásiť k svojej identite a nesnažiť sa ju skrývať. Autor priznáva, že sa v minulosti za svoj pôvod hanbil, ale postupne si uvedomuje, že hodnotu človeka určujú jeho činy. Problém rasizmu, chudoby a ostatných vecí, ktoré sužujú spoločnosť, je ale potrebné vyriešiť spoločnou silou, a preto vyzýva k spolupatričnosti a šíreniu svedectiev napríklad pomocou literatúry.

Cieľom práce bolo poukázať na rôznorodosť mestických postáv, ktoré odrážajú ich skutočnú situáciu v spoločnosti. Autori pre ich vyobrazenie zvolili jazyk umelecký a kombinovali prvky epiky a lyriky, ktoré ich pripodobňovali k ich prostrediu. Prípadne

postavy metaforicky odrážali rôzne aspekty spoločnosti a niekedy pomocou silne expresívnych slov vyjadrili pohoršenie nad jej stavom.

Práca, samozrejme, ponúka iba malý výsek literárnej tvorby zameranej na miešanectvo a slúži predovšetkým na podnietenie ďalšieho možného literárneho poňatia tejto témy, ktorá nie je zďaleka vyčerpaná. Vzhľadom na množstvo umeleckých diel zobrazujúcich postavu miešanca v inej perspektíve je žiadúce, aby ďalší pokračovali, rozvíjali túto nevyčerpatelnú otázku, prípadne motivovali k vzájomnej tolerancii a solidarite.

7. Resumé

Táto diplomová práca sa zameriava na zobrazenie miešaneckej postavy v peruánskej a ekvádorskej literatúre. Neustále vyvíjajúca sa téma miešanectva v spoločnosti ponúka rôzne perspektívy, ktorými je možné nahliadať na problematiku identity tohto obyvateľstva. Zložitosť situácie však nikdy nedovolí ohraničiť túto tému na jedinú definíciu a je preto dôležité predložiť viacero pohľadov, ktoré dopomôžu k bližšiemu náhľadu na túto komplikovanú situáciu.

Práca sa najprv sústreďí na všeobecný problém určenia totožnosti v Latinskej Amerike a konštatuje, že ju nie je možné jednoznačne určiť z dôvodu mnohých faktorov brániacich k dosiahnutiu jednotnej definície. Identita môže byť daná, zároveň premenlivá a je možné ju nadobudnúť alebo zanechať.

Dôležitým konceptom v latinskoamerickom myslení je utópia, ktorej sa taktiež v tejto práci venujeme. Táto predstava o idylickom mieste bola snom mnohých autorov, ktorí ho pomocou svojich diel uskutočňovali. Túžba po lepšej budúcnosti je v prípade postavenia miešancov v spoločnosti pochopiteľná, avšak dosiahnutie tohto sna sa zdá byť doteraz neuskutočniteľné.

Aby sa postavy aspoň priblížili k dokonalému životu a našli si miesto v spoločnosti, volia rôzne stratégie, ktoré by im mohli zaručiť lepší život. Často sa stretávame s konceptom mimetizmu spočívajúceho v napodobňovaní životného štýlu spoločenskej vrstvy, ku ktorej chcú osoby patriť. Tento pokus často končí tragicky a vedie k deštrukcii osobnosti a aj samotnej society.

Analytická časť štyroch románov sa sústreďí na rôznorodosť zobrazenia postáv a spôsob, akým sa ich autori rozhodli vykresliť. V každom románe pozorujeme iný druh miešanca. Máme možnosť pozorovať ideálneho a heroického miešanca, tragikomického chameleóna, ktorý vyvoláva súcit, rôznorodé postavy miešancov s odlišnými svetonázormi a náturami v spoločnej komunite a nakoniec súčasného autora a miešanca podávajúceho svedectvo o pretrvávajúcom nepriaznivom stave v zdanlivo pokrokovej spoločnosti. Okrem rozdielov sa práca zaoberá aj spoločnými motívmi, z ktorých je najvýraznejšia spolupatričnosť javiaca sa ako správne nasmerovanie k lepšej budúcnosti.

Postava mestica je svojbytná, nehomogénna, nepodliehajúca nutne archetypu mostu medzi dvoma kultúrami, kozmickej rasy alebo Inca Garcillasa. Cieľom práce je poukázať na

rôznorodosť mestických postáv, ktoré odrážajú ich skutočnú situáciu situáciu v spoločnosti a ponúknuť priestor k ďalšiemu zamysleniu sa ohľadom tejto témy.

8. Resumen

Esta presente tesis de diploma se centra en la representación del personaje mestizo en la literatura peruana y ecuatoriana. Constante evolución del mestizaje nos ofrece diferentes perspectivas desde las cuales podemos observar el tema de la identidad de esta población andina. Sin embargo, la complejidad de la situación nunca permite que este tema se limite a una sola definición, por lo tanto, es importante presentar varias perspectivas que ayuden a acercarse a esta complicada situación.

El primer capítulo se enfoca en el problema general de la determinación de la identidad en América Latina y afirma que no es posible determinarla sin ambigüedades debido a muchos factores que impiden lograr una definición unificada. La identidad puede darse, a la vez que puede cambiarse. También es posible adoptar una nueva identidad o separarse de ella.

El segundo capítulo analiza el concepto de la utopía que forma parte importante en el pensamiento latinoamericano. Esta idea de un lugar idílico fue el sueño de muchos autores y lo habrían podido realizar a través sus obras. El deseo de un futuro mejor es comprensible en el caso de la posición de los mestizos en la sociedad, pero el logro de este sueño parece imposible hasta ahora.

Para al menos acercarse a una vida perfecta y encontrar un lugar en la sociedad, los personajes eligen diferentes estrategias que podrían garantizarles una vida mejor. A menudo nos encontramos con el concepto de mimetismo, que consiste en imitar el estilo de vida de la clase social a la que se quiere pertenecer. Sin embargo, este intento repetidamente termina trágicamente y conduce a la destrucción de la personalidad y de la sociedad misma.

La parte analítica de las cuatro novelas se centra en la diversidad de la representación de los personajes y la forma en que los autores eligieron retratarlos. En cada novela observamos un tipo diferente de mestizaje. Tenemos la oportunidad de observar un mestizo ideal y heroico; un camaleón tragicómico que postrimeramente evoca simpatía; diversos personajes de razas mixtas con diferentes cosmovisiones y naturalezas en una comunidad; y finalmente el autor contemporáneo mestizo que testifica la persistente condición desfavorable en una sociedad aparentemente progresista. Además de la diversidad, la obra también aborda motivos comunes. El más destacado es la unión, que aparece como la dirección correcta hacia un futuro mejor.

El personaje del mestizo es peculiar, no homogénea, no necesariamente sujeta al arquetipo de puente entre dos culturas, raza cósmica o Inca Garcilaso. El objetivo del trabajo es señalar la diversidad de figuras mestizas, que en las novelas seleccionadas reflejan situación real de los mestizos en la sociedad y también ofrecer un espacio para otra consecutiva reflexión sobre este tema.

9. Bibliografía

Primárna literatúra

- ALEGRÍA, C. *La Serpiente de Oro*. La Habana: Edición Popular, 1961. Print. Escritores Latinoamericanos.
- ARGUEDAS, José M. *Todas las sangres*. [T.] 1. Buenos Aires: Editorial Losada, 1970.
- ARGUEDAS, José M. *Todas las sangres*. [T.] 2. Buenos Aires: Editorial Losada, 1970.
- AVILÉS, M. *No soy tu cholo*. Lima: Penguin Random House Grupo Editorial S.A., 2017, ISBN 978-612-4272-13-4.
- ICAZA, J. a DESCALZI-RENAUD RICHARD, R. *El Chulla Romero y Flores: edición crítica*. Madrid: SEP, 1988, xxiii, ISBN 84-00-06883-1.

Sekundárna literatúra

- AGUILAR, Ulises Juan Z. *Latin American Literary Review*, vol. 35, no. 70, 2007. [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/20120004>.
- ALEGRÍA, C. "Aprismo and Literature." *Books Abroad*, no. 1, 1938. [online]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/40079111>>.
- ALEGRÍA, C. "El Vallejo que yo conocí." *Cuadernos Americanos*, México, 1944. [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <<http://www.scielo.org.mx/pdf/argu/v19n50/v19n50a4>>.
- APOLO, M. "Los Disfraces Del Cholerío. El Mimetismo Como Estrategia Identitaria De Indios, Chagras y Chullas En La Obra De Jorge Icaza." *Guaragua*, vol. 13, no. 31/32, 2009. [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/41308651>>.
- ARISTIZABÁL, Patricio V. "El Teatro De Jorge Icaza." *Guaragua*, vol. 13, no. 31/32, 2009. [online]. [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41308650>.
- AVILÉS, M. "Lo bueno, lo malo y lo cholo: Postales sobre el racismo desde el Perú (2017-2019)." *Nueva sociedad*. Caracas: Fundacion Foro Nueva Sociedad, 2021, ISSN

- 0251-3552. [online]. [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <<https://nuso.org/articulo/lo-bueno-lo-malo-y-lo-cholo>>.
- BUSH, M. "Cohesión y Contradicción: Los Excesos Narrativos de ‘Todas Las Sangres.’" *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010. [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41407199>.
 - CASTRO, A. "Los diversos rostros del indio en el Perú" *El Desafío de Un Pensar Diferente: Pensamiento, Sociedad y Naturaleza*, 2018. [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/j.ctvnp0jz2.13>>.
 - DULSEY, B. "Jorge Icaza and His Ecuador." *Hispania*, vol. 44, no. 1, 1961. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/334552>>.
 - ESCOBAR, A. *La serpiente de oro, o, El rio de la vida*. Lima: Universidad Nacional Mayor de San Marcos, 1993. Colección Prisma.
 - ESPINOSA APOLO, M. *Jorge Icaza cronista del mestizaje. Mimetismo e identidad en la sociedad quiteña*. Quito: Comisión Nacional Permanente de Conmemoraciones Cívicas, 2006. [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <<https://pdfcoffee.com/jorge-icaza-por-manuel-espinosa-pdf-free.html>>.
 - FELDMAN, Irina A. *Rethinking Community from Peru: The Political Philosophy of José María Arguedas*. University of Pittsburgh Press, 2014, s. 45. [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/j.ctt9qh5w0>>.
 - FERNÁNDEZ, Ch. "Arguedas y La Crítica En La Encrucijada: La Mesa Del Poder o El Poder de La Mesa Sobre ‘Todas Las Sangres.’" *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010, s. 315. [online]. [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41407200>.
 - FERNÁNDEZ, T. "Jorge Icaza En El Contexto de La Vanguardia." *Guaragua* 14, no. 33, 2010. [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/25703217>>.
 - FLORES GALINDO, A. *Buscando un Inca: identidad y utopía en los Andes*. [4.a ed., reimpr.]. Lima: Editorial Horizonte, 1994. [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.academia.edu/27120066/Flores_Galindo_Alberto_Buscando_un_Inca_Identidad_y_Utop%C3%ADa_en_los_Andes_pdf>.

- G. ESCAJADILLO, T. "El indigenismo narrativo peruano." *Philologia Hispalensis*, 1989, núm.4. [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.12795/PH.1989.v04.i01.10>>.
- GARCÍA, Romina L. "*Novela de no-ficción*": polémica en torno a un concepto contradictorio. Curitiba, 1999, str. 48-52. [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2631650>>.
- GARCÍA-BEDOYA M., C. *La recepción crítica de la novelística de Ciro Alegría: una aproximación*. Lima: Universidad Nacional Mayor de San Marcos, 2009, s. 28. [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <<https://sisbib.unmsm.edu.pe/bibvirtualdata/publicaciones/letras/v80n115/a04.>>
- GONZÁLEZ, Mauricio O. "Jorge Icaza y Pablo Palacio: Divergencias Convergentes." *Guaraguao*, vol. 14, no. 33, 2010. [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/25703223>.
- GUTIÉRREZ, M. "Estructura e Ideología de 'Todas Las Sangres.'" *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, no. 12, 1980. [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.2307/4529972>>.
- HANDELSMAN, M. "El mestizaje y la (con)fusión de la nación: una (pos(lectura de "Mama Pacha" de Jorge Icaza." *Guaraguao*. 2011. ISSN 11372354. [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <<https://www.jstor.org/stable/23266462>>.
- HANDELSMAN, Michael. "Las Literaturas« pequeñas»En Busca de Sus Lectores Interculturales." *Guaraguao*, vol. 14, no. 35, 2010, s. 35–38. [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/23266245>.
- HOUSKOVÁ, A., HERMUTHOVÁ J., SCHIROVÁ K. *José María Arguedas en el corazón de Europa*. Praga: Univesidad Carolina de Praga, Facultad de Filosofía y Letras, 2004, ISBN 80-7308-081-8.
- KIŠŠ, M. „René Girard a jeho mimetická teorie společnosti jako možné východisko k nové sociologické teorii.“ *Historická Sociologie*, Praha: Karolinum Press, 2017, 2010(1), ISSN 1804-0616. [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <[doi:10.14712/23363525.2017.83](https://doi.org/10.14712/23363525.2017.83)>.
- KLARÉN, Sara C. "'Todas Las Sangres': A Change of Skin." *Latin American Literary Review* 1, no. 2, 1973. [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20118876>>.

- KLARÉN, Sara C. "José María Arguedas." *Hispanamérica* 4, no. 10, 1975. [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/20541306>.
- LAWTOO, N. "Violence and the Mimetic Unconscious (Part One): The Cathartic Hypothesis: Aristotle, Freud, Girard." *Contagion: Journal of Violence, Mimesis, and Culture*, vol. 25, 2018. [online]. [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <<https://doi.org/10.14321/contagion.25.2018.0159>>.
- LLOSA, Mario V. "Ciro Alegría según Mario Vargas Llosa." *La revista Caretas*, 1967. [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <<https://leeporgusto.com/2016/11/16/ciro-alegria-segun-mario-vargas-llosa>>.
- MARIÁTEGUI, José C. *7 Ensayos de interpretación de la realidad peruana*. Ed. Biblioteca Virtual Omegalfa, 2010. [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <<https://omegalfa.es/downloadfile.php?file=libros/siete-ensayos-de-interpretacion-de-la-realidad-peruana>>.
- MIRANDA, Juan José García. "La Tradición de Cambio de La Cultura Andina y La Literatura En La Visión de J. M. Arguedas." *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010. [online]. [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41407192>.
- NÚÑEZ TAYUPANTA, L. *Reflexe indiánského světa v hispanoamerickém eseji 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav románských studií. 2013. Dizertační práce. Vedoucí práce Housková, Anna. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <<http://hdl.handle.net/20.500.11956/58184>>.
- RIVERA, F. "El Indio No Es Un Indio: El Indigenismo y La Narrativa de Arguedas, Revisitados." *Revista de Crítica Literaria Latinoamericana*, vol. 36, no. 72, 2010. [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41407195>.
- ROBLES-MORENO, L. *Introduccion: Visiones Del Peru Desde El Ensayo, La Dramaturgia y La Autobiografia*. Fondo Editorial PUCP, 2018. [online]. [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <<https://jstor.org/stable/community.31638170>>.
- SIEBENNMAN, G. *La serpiente de oro, novela cholista*. San Gall: Universidad de San Gall, 1980. [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=899150>>.

- SPITTA, Silvia. "Hacia Una Nueva Lectura Del Mestizo En La Obra de José María Arguedas." *Hispanamérica*, vol. 24, no. 72, 1995. [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/20539868>>.
- TAUZIN, I. *Lo grotesco en El Chulla Romero y Flores*. Université de Bordeaux 3. [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <<http://www.lehman.cuny.edu/ciberletras/v14/tauzin.htm>>.
- VIVANCO, L. "De Mesías, Pachacutis y profetas. El apocalipsis o el discurso de la contingencia en el Perú." *Revista Chilena de Literatura*, no. 82, 2012, s.108-109. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <www.jstor.org/stable/41756618>.

Rozhovory s autorom

- BBC NEWS MUNDO con Avilés, M. "Por qué a muchos peruanos les cuesta reconocerse como 'cholos'." BBC News Mundo, 2017. [online]. [cit. 2022-05-26]. Dostupné z: <<https://www.elmostrador.cl/agenda-pais/vida-en-linea/2017/01/18/por-que-a-muchos-peruanos-les-cuesta-reconocerse-como-cholos/>>.
- CASTILLO, S. "Marco Avilés: 'Ser cholo es algo que me ha costado asimilar'" RPP Noticias, 2017. [online]. [cit. 2022-05-25]. Dostupné z: <<https://rpp.pe/cultura/literatura/entrevista-marco-aviles-ser-cholo-es-algo-que-me-ha-costado-asimilar-noticia-1066917?ref=rpp>>.
- CRIALES, José P. "Marco Avilés: 'La guerra contra lo indígena también comienza en nuestra casa.'" EL PAÍS, 2021. [online]. [cit. 2022-05-26]. Dostupné z: <<https://elpais.com/cultura/2021-11-16/marco-aviles-la-guerra-contra-lo-indigena-tambien-comienza-en-nuestra-casa.html>>.
- FANGACIO, Juan C. "Marco Avilés: 'En el Perú nos leemos la piel todo el tiempo'" El Comercio, 2017. [online]. [cit. 2022-05-27]. Dostupné z: <<https://elcomercio.pe/luces/libros/marco-aviles-peru-leemos-piel-444900-noticia/>>.
- VALENCIA, V. "Marco Avilés, periodista, escritor y cholo." Distintas Latitudes, #EntrevistasLATAM, 2019. [online]. [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <<https://distintaslatitudes.net/entrevistas/entrevistaslatam-marco-aviles-periodista-escritor-y-cholo>>.